

BİREYSELLEŞEN DÜNYADA AİLE



46

SİNAN ALBAYRAK
İLE SÖYLEŞİ

24

ÜÇ AYLARIN
HATIRLATTIKLARI

42

ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ AİLE
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

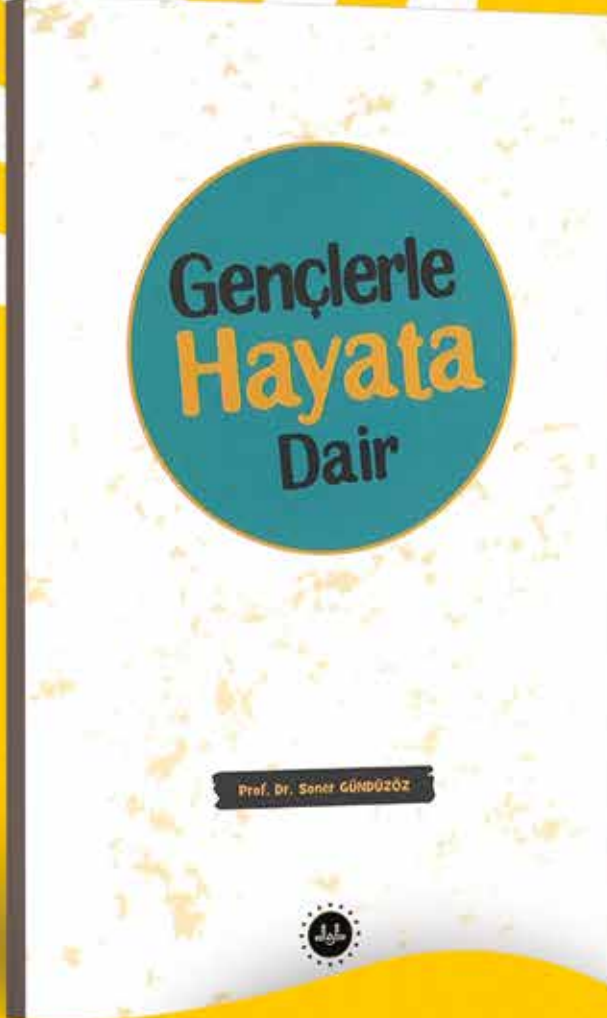
64

SÜRDÜRÜLEBİLİR
TARIM VE GIDA
GÜVENLİĞİNE ETKİSİ

70

KİTAPLARIN ZAMANSIZ
YURDU: SAHAFLAR

YAYINLARIMIZ



Hayatın anlamı ve inanç, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) örneklığı, Kur'an ekseninde bir hayat, kalben arınma gibi varoluşsal konulara değinen eser, Kur'an ayetleri ve Allah Resulü'nün sözlerini referans alarak yazılmıştır. Gençlerin başka bir aracıya gerek kalmadan vahyin ve hikmetin kanatlarında kendi iç dünyalarına bir yolculuğa çıkmalarına vesile olmaktadır.



www.yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

MODERN DÜNYADA AİLEYİ KORUMAK

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Aile, bireyin manevi ve ahlaki gelişiminde ilk ve en önemli basamaktır. Ebeveynin, çocuğuna dini ve güzel ahlaki öğretme sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk, bireyselleşmenin dayattığı yalnızlık kültürüne karşı güçlü bir direnç olma özelliği taşır. Toplumun huzuru, bireylerin aile içinde sevgi, saygı ve güven temelinde yetişmesiyle mümkündür. Modern çağda bireyselleşmenin hız kazandığı bir dünyada, aile yapısı giderek zayıflamakta ve toplumsal bağlar çözülme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. İslam, aileyi insanlığın temel taşı olarak görür ve bu kurumun gereğince korunmasını emreder. Buna yönelik Kur'an-ı Kerim'de evlilik ve aile hayatı "Aranızda sevgi ve merhamet kılması da onun ayetlerindendir." (Rûm, 30/21) meali gereğince sevgi, merhamet ve karşılıklı anlayış temelleri üzerine kurulması gereken bir nimet olarak tanımlanır.

Bireyselleşmenin yaygınlaşması insanları yalnızlaştırmaya başlamış, aile içindeki dayanışma ve sorumluluk bilinci de bu yalnızlaşmadan nasibini almıştır. Ancak, İslam dini insanın yalnız bir varlık olmadığını, sosyal ve toplumsal bir yapıya ihtiyaç duyduğunu vurgular. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) "Sizin en hayırlınız ailesine karşı en iyi davranandır." (Tirmizi, Menakıb, 63) buyurmak suretiyle aile fertlerine karşı sevginin ve ilginin önemini bizlere hatırlatır. Bireyselleşen dünyada aileyi korumak hem dinî hem de insani bir vazife hâline gelmiştir. Çünkü aile, sadece bu dünyanın değil ahiret saadetinin de anahtarıdır.

Diyanet *Aile Dergisi* olarak yeni yılın ilk sayısında "Bireyselleşen Dünyada Aile" dosya konusuyla karşınızdayız. Ülkemizdeki aile yapısının bu değişimden ne kadar etkilendiğini sorgulayıp bireyselleşme rüzgârına kapılmamak için neler yapmamız gerektiğini öğrenmeye çalıştığımız sayımıza Dr. Lamia Levent Abul "Bireyselleşen Dünyada Aile"; Ali Necip Erdoğan "Bireylerin Aileleri" adlı yazılarıyla katkıda bulunurken aile içi ilişkilere bireyselleşmenin ve dijitalleşmenin etkilerini Klinik Psikolog Misli Baydoğan'dan dinledik. Bu ayki söyleşi konumuz ise oyuncu Sinan Albayrak oldu. Tiyatro ve sinema üzerine konuştuğumuz Albayrak, insan tanıma merakının büyük hikâyenin içinde saklı küçük hikâyelere erişmek olduğunu ve bunda tiyatronun etkin bir araç vazifesi gördüğünü bizimle paylaştı.

Sizleri, mevcut köşelerimizin yanı sıra yepyenilerini eklediğimiz köşelerimizle baş başa bırakırken mübarek üç ayların tüm insanlık âlemi için hayırlar getirmesini Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyor, keyifli okumalar diliyorum.

İZİN
Dİ
TAK
TAK

10. BİREYLERİN AİLELERİ

Ali Necip ERDOĞAN

14. UZMANINA SORDUK

Esmâ TÜRKSEVEN

18. AİLEYİ AİLE OLARAK KORUMAK

Mustafa MEHMETOĞLU

20. KALBİN AMELİ: İHLAS

Muhammed Sait YİĞİT

22. Bİ' KAHVE?

Gülsüm KARAPINAR

28. MÜKEMMELİYETÇİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE EVLİLİĞE ETKİSİ

Cihan ULUÇ

32. SÖMÜRÜNÜN FARKLI BİR FORMU DUYGUSAL İSTİSMAR

Tuğba ÖZ

34. ARDA NEHRI

Yaşar DOĞAN



24

ÜÇ AYLARIN HATIRLATTIKLARI

Dr. Mehmet EKİM

04

BİREYSELLEŞEN DÜNYADA AİLE

Dr. Lamia LEVENT ABUL

38

BİLEMEZ KENDİNİ KENDİNDEN UZAK

Gülşen ÜNÜVAR



OCAK
2025

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Zeynel Abidin AKDUMAN

Editör
Mustafa BERK

Yayın Koordinatörleri
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Dudu ALKAN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
Epa-Mat Basım Yayın Prom. San. Tic. Ltd. Şti
www.epamat.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi



54

DOĞALLIĞIN SANATA VE İHTİŞAMA DÖNÜŞÜMÜ: TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

Sümevra YAMAN

40. KUANTUM TEKNOLOJİSİ
Meryem KILIÇ

**42. ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ AİLE
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**
Nuray BAŞTAN AYDIN

**46. SİNAN ALBAYRAK İLE
SÖYLEŞİ**
Mahir KILINÇ

50. "GÖNÜL"DEN
Hatice YILDIRIM NAÇ

**52. ÜZÜNTÜ KONUSUNA
FİLOZOFLARIN BAKIŞI**
Kadriye YEŞİLYURT

**62. TUTUNANLAR YA DA
UNUTULANLAR İÇİN**
İshak KOÇ

**64. SÜRDÜRÜLEBİLİR
TARIM VE GIDA
GÜVENLİĞİNE ETKİSİ**
Şule TÜZÜN

**66. ERTUĞRUL FIRKATEYİNİ
HADİSESİ**
Dr. Mehmet Fatih BECERİK

**70. KİTAPLARIN ZAMANSIZ
YURDU: SAHAFLAR**
Zeynep KAYSERİ UZUN

74. ZEYNEP BİNT KEMAL
Meryem DALĞIÇ

76. FİTOTERAPİ NEDİR?
Dr. Ahmet ÇELİK

78. BULMACA
Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK
Süreyya MERİÇ

58

TÜRK İSLAM EDEBİYATINDA SEHER VAKTİ

Ali AYGÜN



Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı
TC Ziraat Bankası, Mustafa Kemal
Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri,
Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 09.01.2025

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas
Plaza No: 11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
Tel: 0 212 454 30 00

Yayınlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.



BİREYSELLEŞEN DÜNYADA AİLE

■ Dr. Lamia LEVENT ABUL

DİB Süreli Yayınlar Kütüphaneler Daire Başkanı



İnsan kelimesinin “alışmak, uyum sağlamak” manasına gelen üns mastarından türediği ifade edilir. İnsana bu ismin verilmesi hemcinsleriyle beraber uyum içinde yaşayabilmesiyle ilgilidir. Çünkü insan yaratılış itibarıyla sosyal bir varlıktır. (İlhan Kutluer, “İnsan”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 22, s.320) Bu kök anlam insanın ünsiyet, ülfet ve yakınlık kuran bir varlık olduğuna ve başka insanlarla kurduğu yakınlık üzerinden varlığını daha anlamlı hâle getirdiğine işaret eder. Dolayısıyla insan, bir toplum içinde yaşamaya muhtaçtır. Diğer insanlarla yakınlık kurmak, hemhâl olmak, ülfet ve ünsiyet içinde samimi ilişkiler kurarak hayat yolculuğunu devam ettirmek ister. İnsanın ihtiyaç duyduğu yakın ve samimi ilişkileri kurduğu ilk toplumsal yapı da ailedir. Her insan bir aileye doğar ve insanın ilk temas ettiği insanlar da aile bireyleridir.

Aile, tarih boyunca insanın duygusal ve sosyal olarak desteklendiği ve güvenlik içinde sosyalleşme ihtiyacını giderdiği en önemli kurum işlevini görmüştür. Ancak toplumsal değişimler aileyi de etkilemekte ve onun bu işlevini bozabilmektedir. Ailenin giderek küçülmesi, teknolojik alanda yaşanan gelişmeler,

özellikle modernleşmeyle birlikte bireyselleşmenin artması gibi değişimler, aile bireylerinin ilişkilerini zayıflatan faktörler olarak sayılabilir. Enis olan insan bugün bir yol ayrımındadır. Bu önemli kavşak noktasında yaşanan değişimler insanı bireyselleşmeye doğru âdeta zorlamaktadır. İnsanın dikkat etmesi gereken husus ise bireyselleşmenin kişiyi aile ve toplumdan uzaklaştırabileceği gerçeğidir. Zira sağlıklı bireyselleşmeyen insan, bireysel özgürlükleri geliştirme adına aile ve toplumla uyum ve ilişkiler noktasında dengeleri bozma tehlikesiyle karşı karşıyadır. En çok karşılaşılan tehlike ise bireyselleşmenin benmerkezciliğe ve narsisizme varan bir noktaya gelmesidir. Diğer taraftan sağlıklı bireyselleşebilen insan, kendini gerçekleştirerek kişisel ve toplumsal yararı gözütecek seçimler yapabilir. Aile ve topluma karşı sorumluluklarının farkında olarak özverili davranabilir.

Bugün aile yapısında meydana gelen değişimlerin etkisiyle aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin kendi aralarında sağlıklı ilişkiler kuramadıkları görülebilmektedir. Ailedeki fertler bireyselleşmenin etkisiyle kendi dünyalarına dalarak birbirinden uzaklaşmakta, aile içindeki iletişimleri zayıflamakta ve sonunda aile fertlerinin yalnızlaşmasına kadar gitmektedir. 2022 yılında yapılan "Türkiye'de Aile Yalnızlık ve Mutluluk"

konulu bir araştırmanın sonuçlarına göre 2019'da kendini her zaman yalnız hissedenlerin oranı % 19 iken 2022'de bu oran % 34'e kadar yükselmiştir. (*Aile ve Yalnızlık*, Editörler: E. Süleymanlı, N. Kalkandelen, Üsküdar Üniversitesi Yayınları, s. 38) Yalnızlık oranlarındaki bu artış dünyadaki yalnızlık oranlarıyla benzerlik gösteriyor. İngiltere ve Japonya'da yalnızlık bakanlıklarının kurulması yalnızlık oranlarındaki artışın bir sonucudur. Japonya'da birbirlerini hiç tanımayan insanların girip sohbet ettikleri sohbet odaları ise yalnızlığa çözüm arayışı olarak ortaya

çıkış projelerden biridir. Aile içinde sosyalleşme ve ünsiyet kurma ihtiyaçlarını karşılayamayan bireyler aileden ayrılarak bir arayışa yönelmektedirler. Aile yapısını bozan bu iletişimsizlik halinin sebeplerini daha iyi anlayabilmek için önce ailenin yaşadığı değişimin izlerini sürmek gerekir.

Geniş Aileden Çekirdek Aileye Değişimin İzleri

Aile toplumsal yapının en küçük birimi olarak tarif edilir. Tıpkı bir binayı vücuda getiren tuğlalar misali toplum yapısını inşa eden de ailedir. Toplum hayatında meydana gelen değişimlerden önce



aileler etkilenir. Bu bakımdan toplumsal değişmelerin ve dönüşümlerin etkilerini aileler üzerinden okumak mümkün olur. Bugün ailede yaşanan krizlere ve ailenin karşı karşıya kaldığı sorunlara baktığımızda bunların kökenlerinin daha gerilere dayandığını görmekteyiz. Öncelikle değişimlerin tarihî seyrini görmek bugünü değerlendirmek ve çözümler sunmak açısından önem taşır.

Bizim aile yapımızdaki keskin değişimlerin modernizm ile başladığını söylemek mümkündür. Sanayileşme, tarıma dayalı ekonomilerin etkisini azaltarak başka ekonomik faaliyetleri artırdı. Bu da beraberinde köyden kente göçü başlattı. Sanayileşme, kentleşme, göç, devrim niteliğinde teknolojik gelişmeler ve eğitim olanaklarının artması geleneksel toplum yapısını da değiştirdi. Geleneksel ve geniş aile yapılarının güçlü olduğu kırsal bölgelerden kentlere göç ile aile yapısının değişime uğraması kaçınılmaz oldu. Geniş aile yapısı parçalanarak küçüldü ve çekirdek aileye evrildi. Modernizm sadece aileyi küçülmedi, ailedeki kadın ve erkek rollerini de etkiledi. Kadının çalışma hayatına girmesiyle çocuk sayısında da azalma meydana geldi. Kısaca son yüzyılda toplumsal yapının yanı sıra aile yapısı da büyük ölçüde değişti. Bugün artık küreselleşmenin etkisiyle kent ve köy arasındaki ayırımların ortadan kalktığını, değişimlerin toplumun

» İnsanın duygusal olarak rahat hissetmesi, duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilmesi ve çatışmadan, gerginlikten uzak bir aile ortamı içerisinde olması onun hem psikolojik hem de zihinsel sağlığı açısından önemlidir.

her kesimini etkilediğini görebilmekteyiz.

Tüm bu değişimlerin odağında bulunan aileye baktığımızda önümüzde duran tablonun iç açıcı olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Daha müreffeh, daha gelişmiş toplum hayalinin aileyi gelip bıraktığı yer daha küçük daha içine kapanık daha yalnız bir konumdur. Geçmişin geleneksel ve büyük ailesi parçalanmış, dağılmış; âdeta geniş avlulu evlerden kopartılarak üst üste bindirilmiş apartman dairelerinde yalnızlığa mahkûm edilmiştir. Herkesin kendi dünyasına çekilerek yalnızlığını giderecek dost yüzü aradığı dijital dünya, kişiye yalnızlığını derinleştirmekten başka bir şey vadetmemektedir.

İnsan insana şifadır. İnsanın şifası yüz yüze ve kalp kalbe

ünsiyetle gerçekleştirebileceği bir şifadır. Zira ünsiyet vahşetin zıddıdır. İnsan, kendisini insanlığından uzaklaştıran tüm vahşi yanlarını ancak bir insan eliyle ehlileştirebilir. Hani o dedelerin, ninelerin ve bazen de diğer yakın akrabaların dâhil olduğu geniş ailelerde herkes ihtiyacı olan sıcacık dost yüzüyle hemhâl olma imkanına sahipti. Mahalle hayatında yakın komşuluk ilişkileri sayesinde kimse yalnız değildi. Akrabalık bağlarının daha sıkı olması sosyalleşme ihtiyacına cevap verecek derecede doyurucuydu. Kimi zaman ebeveynlerin yetişemediği veya ulaşamadığı yerde çocukların hem ünsiyet kurarak sosyalleşme ihtiyaçlarına hem de rol model olarak değer aktarımına ailenin diğer fertleri katkı verirdi.

Aile her geçen gün küçülürken bir taraftan da aile arasındaki o güçlü bağların zayıfladığı görülmektedir. Günün büyük kısmını dışarıda geçiren aile bireyleri akşam olduğunda kendi meşguliyetlerine dalmaktadır. Özellikle sosyal medyada uzun saatler geçirilmesi ailedeki iletişime sekte vuran önemli unsurlardan biridir. Aile fertleri fiziksel olarak aynı çatı altında olsalar bile duygusal ve zihinsel olarak birbirlerinden çok uzak düşebilmektedirler. Göz göze temasın, sözlü iletişimin yanı sıra duygu alışverişinin olmadığı ailelerde bireyselleşme ile beraber yalnızlaşma ve kopuş yaşamak kaçınılmaz olmaktadır.

Ünsiyet Ailede Başlar

Aile ülfet, ünsiyet ve şefkat yuvasıdır. İnsanı her türlü fırtınalardan koruyacak olan güvenli liman ailedir. Cenab-ı Hak ailenin sevgi, şefkat ve ünsiyet bağlarıyla kurulduğunu bize bildirir: “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.” (Rûm, 30/21) Bu ayet-i kerimede eşlerin birbiri için huzur/sükûn kaynağı olarak tarif edilmesi dikkat çekici bir husustur. Rabb'imizin lütfu ile eşler arasında tesis edilen huzur ve sükûn ortamını devam ettirmek, sağlıklı nesiller yetiştirmek için elzemdir. Bugün yavrularımızı âdeta bir girdap gibi içine çeken bireyselleşmenin getirdiği haz ve hız tuzaklarına karşı elimizdeki en sağlam kale huzurlu aile ortamıdır. Böyle huzur dolu ailelerde eşlerin birbirine karşı samimi, hoşgörülü ve sevgi dolu iletişimleri çocuklara da sirayet edecektir. Zira çatışma, gerginlik ve yıkıcı eleştirilerin olduğu aile ortamında büyüyen çocukların aile ile iletişimleri de zayıf olur. İletişim ve ünsiyetin zayıflaması, zamanla aile ile çocuk arasında mesafeler oluşmasına zemin hazırlar. Hem eşler hem de çocuklar güvenli içinde hissettikleri aile ortamında bulunmaktan, konuşmaktan ve beraber aktivitelerde bulunmaktan keyif alırlar.

Ailede yalnızlaşmaya, iletişim kopukluklarına sebep olan bir diğer husus da teknoloji kullanımının yaygınlaşmasıdır. Teknolojik gelişmeler bir taraftan kolaylık sağlarken diğer taraftan sorunlara da sebebiyet verebilmektedir. İnternetin yaygınlaşmasıyla beraber aile fertleri arasında bilgisayar, telefon ve tabletlerin kullanımı da arttı. Aile bireyleri arasında bu cihazların yoğun olarak kullanılması iletişim kopukluklarıyla sonuçlanmakta. Diğer taraftan kent yaşamı içinde ihtiyaçların yanı sıra tüketimin de her geçen gün artması ekonomik sorunların yaşanmasına neden olmakta, bu da aile yaşamını olumsuz etkilemektedir.

Ailede yalnızlaşmaya sebep olan diğer bir husus da aile içinde yaşanan şiddet

» Gelecekte aile için tehdit oluşturacak en önemli meselelerin başında dijitalleşme gelmektedir. Dijitalleşme ve bireyselleşmenin ailenin güvenliğini tehdit eden unsurlar olmaktan çıkması ise insanın tekrar fıtrat ayarlarına dönmesi ile mümkün olacaktır.

olaylarıdır. Şiddet, aileyi ve aile ilişkilerini etkileyen önemli bir meseledir. Çatışma ve şiddet ortamı aile bağlarını zayıflatmakta; yakınlığı, ünsiyeti ve güveni ortadan kaldırmaktadır. Ailedeki şiddet olayları bazen aile içinde kalabilmektedir. İfade edilip çözülemeyen şiddet olayları şiddete maruz kalan aile fertlerini aileden uzaklaşmaya götürmektedir. Ya da yaşanan şiddet, anlaşmazlık ve çatışmalar aile birliğini bozarak durum boşanmaya kadar gidebilmektedir.

Yapılan araştırma sonuçları ülkemizde aile içi ilişkilerin eskiye oranla zayıfladığını ortaya koymaktadır. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere teknolojinin yanı sıra apartman hayatı, ailede her ferdin kendine ait odasının olması, aile fertlerinin ortak aktivitelere katılmamaları bireysel yaşamın





öne geçmesine zemin hazırlamaktadır. (Müslüm Engin, Türkiye’de Aile Yapısının Dönüşümü, *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, c. 2, S. 1, s. 11.) Bunun neticesinde aile, insanın sarıp sarmalandığı huzur ve güvenin adresi olmaktan çıkabilmektedir.

Aile ve Ev: Güven Adası

Ailenin karşı karşıya geldiği bireyselleşme ve yalnızlaşmaya karşı aile ve evin yeniden bir güven adasına dönüştürülmesi elzemdir. Zira insan, en temel ihtiyacı olan güven duygusunu öncelikle aile içinde yaşayarak öğrenir. Aile yuvası insanın her şeyden önce kendini güven ve emniyet içerisinde hissettiği, her haliyle sevilip kabul göreceği bir huzur adasıdır. İnsanın duygusal olarak rahat hissetmesi, duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilmesi ve çatışmadan, gerginlikten uzak bir aile

ortamı içerisinde olması onun hem psikolojik hem de zihinsel sağlığı açısından önemlidir. Ailede bu huzur ortamının tesisi için Sevgili Peygamberimiz’in (s.a.s.) örneğine başvurmak gerekir: “Sizin en hayırlınız ailesine karşı en hayırlı olanıdır. Ben de aileme karşı hayırlı olanım.” (İbn Mace, Nikâh, 50) Sevgiyi, merhameti ve ülfeti göstereceğimiz insanlar öncelikle aile fertleri olmalıdır. Merhamet ve güven bağlarıyla birbirine kenetlenen aile fertleri, güçlü ve sağlıklı toplumların da temelini teşkil eder.

Aile dinamiklerine ve ilişkilerine sekte vuran teknoloji kullanımını sınırlandırmak önem taşıyan bir diğer husustur. Aile içinde paylaşımı, samimiyeti, birlikte aktiviteler yapmayı artırarak bu sınırlandırmayı gerçekleştirmek mümkündür.

Özellikle iletişim becerileri konusunda ebeveynlerin gayret göstermesi ailede daha yakın ve etkili iletişimi sağlar. Kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilen aile bireylerinin ailesiyle olan aidiyet bağları kuvvetlenir.

Ailede yalnızlaşmaya götüren önemli etkenlerden olan bireyselleşmenin olumsuz etkilerini bertaraf etmek için aile fertleri arasında hak-sorumluluk dengesinin sağlıklı kurulması gerekir. “Ailenin senin üzerinde hakkı var!” (Ebu Davud, Tatavvu’, 27) buyuran Efendimiz (s.a.s.) aile içindeki sorumlulukların yerine getirilmesi hususuna dikkat çekmektedir.

Değişen hayat şartları ailedeki sorumlulukların da paylaşılmasını zaruri kılmaktadır. Ev işleri, çocuk bakımı, aile ile ilgili kararların alınması, hasta ve engelli fertlerin bakımı, ortak faaliyetler, ailenin karşılaştığı sorunlar gibi hususların tüm aile fertlerinin katılımıyla konuşulması ve paylaşılması aileyi güçlendirecektir.

Gelecekte aile için tehdit oluşturacak en önemli meselelerin başında dijitalleşme gelmektedir. Dijitalleşme ve bireyselleşmenin ailenin güvenliğini tehdit eden unsurlar olmaktan çıkması ise insanın tekrar fitrat ayarlarına dönmesi ile mümkün olacaktır. Yani insan insana muhtaçtır. Ve insan ancak kendine, kalbine ve evine dönebilirse aileyi güven ve huzur adası hâline getirebilir.



BİREYLERİN AİLELERİ

■ Ali Necip ERDOĞAN

Aile, tarihsel süreç içinde sosyal, kültürel ve ekonomik birim olarak; inanç sistemleri içinde yapısal olarak; Roma hukukundan başlayarak da yasal olarak şekillenmiştir. Bu sebeple aile “birikimli” bir müessesedir, aileyi tek bir bakış açısından değil birçok yönden anlamaya çalışmak gerekir. Aile, ailenin hâkim unsurunun anne ya da baba olması, eşlerin birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları, evlenme ve boşanma şekilleri, aile bireylerinin hakları, çok eşlilik ya da tek eşlilik, geniş ya da çekirdek olması gibi birçok açıdan inceleme konusu edilmiştir. En bilinen ve kabul görmüş şekliyle de aile, toplumun temelidir ve aileden topluma, toplumdan da devlete ulaşılır. Devletler varlıklarını devam ettirebilmek için aile kurumuna azami derecede önem verirler. Çünkü aile ortadan kalktığında devleti ayakta tutan kurumlar sarsılmaya başlar.

Aile sosyal, kültürel ve ekonomik süreçlerin hem var edicisi hem taşıyıcısı böylelikle de sonraki nesillere aktarıcısı ama aynı zamanda da süreçten etkilenenidir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler de fertleri değiştirip dönüştürmekte, böylelikle

» İnsan başkaları için bir şey yapmaya fırsat bulamadığında kesinlikle bencilleşiyor ve bireysellik bencillikle eş anlamlı hâle geliyor. Bu yüzden bireysellik bir tutum olarak tezahür etmiyor, yaşamdan çekilme olarak karşımıza çıkıyor.

aile kurumunun yapısı da değişmektedir. Ailedeki her bireyin çalışmak, üstelik de başarılı olmak zorunluluğu yani yüksek performans beklentisi bireylerin birlikte zaman geçirmelerine mâni olmaktadır. Teknolojik gelişmeleri takip etmek, ürünlerin son sürümlerini edinmek daha fazla para kazanmayı gerektiriyor. Çünkü teknoloji üzerinden sosyalleşen bireyler yeni özellikleri olan aletleri satın almadıklarında ait olduklarını zannettikleri platformlara katılamamak gibi bir durumla karşı karşıya kalıyorlar. Okulda ya da iş hayatında düşük teknoloji aletler kullanmak konumlarını sarsıyor. Aile üyesi ya aile bütçesinden daha fazla pay almak ya da çalışarak bu açığı kapatmak zorunda. Her iki durumda da aile üyeleri arasındaki ilişki, etkileşim, yardımlaşma daha da seyreلمekte. Aile bireyleri arasındaki ilişkinin zayıflaması kültürün de kaybı

anlamına geliyor zira hep birlikte “toplumsal kurucu” rolü olan bayramların anlam kaybına uğramasına neden oluyor. Mesela camiye gitmek, cemaatle namaz kılmak daha önemlidir. Fakat bırakın camiye gitmeyi bireysel olarak bile namaz kılmak için vakit ayıramıyor insanlar.

Hiç değilse bireyselliğin bir anlamı olmalı diye düşünüyor insan fakat bunun için bile yani bireysel bir anlam alanı inşa etmek için de zaman kalmıyor. Çünkü insan başkaları için bir şey yapmaya fırsat bulamadığında kesinlikle bencilleşiyor ve bireysellik bencillikle eş anlamlı hâle geliyor. Bu yüzden bireysellik bir tutum olarak tezahür etmiyor, yaşamdan çekilme olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla aile “hayat kurucu” vasfını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor. O zaman bu durum, toplumsallığın zayıflaması anlamına geliyor. Birey olmak bir mücadele alanını tanımlarken bireysellik egoizme yönlendiriyor. Hâlbuki aile içinde birlikte bir şeyler yaparak kendimizi, yardımlaşmayı, neşeyi ve kederi dolayısıyla da hayatı öğreniriz.

Mustafa Kutlu’nun *Chef* isimli romanı, aile bireylerinin kendi istek ve arzularını gerçekleştirmeye odaklanmalarını, böylelikle de ailenin dağılmasını konu edinir. Roman, bir bankada şef olan baba karakteri Hüseyin Hüsnü Şen’in banka müdürü olmak istemesi, üniversite okumamış olması nedeniyle

kesintiye uğrayan kariyer tutkusunun onu modern yaşamın getirilerinden mahrum etmesi, otomobil tutkusu ve benzeri isteklerini gerçekleştirememiş olması nedeniyle ailesini ihmal etmesi üzerine kuruludur. Ancak ailenin diğer üyeleri olan anne Arzu ile oğul Özgür karakteri de romanın merkezindedir. Hikâye üçünün perspektifinden anlatılır. Bir aile vardır ama üç farklı hayat söz konusudur. Kutlu, aile bireylerini tek tek anlatarak modern yaşamın aileyi nasıl parçaladığını, kendi istek ve arzuları peşinde koşan bireylerin “bir arada olma” gerekliliğini unutmalarını, böylelikle de okuyucuların bu üç karakter üzerinden kendi konumlarını, durumlarını,

savruluşlarını görmelerini amaçlamıştır. Roman, Kutlu’nun kendi ifadesiyle, serbest piyasa ekonomisinin, kapitalizmin, rekabetin insanları nasıl etkileyeceğini, aile kurumu üzerinde ne gibi değişimlere sebep olacağını, bireyi önceleyen sistemin aileyi de öncelemezse nasıl bir yaşamla karşılaşacağımızı hem ön görmüş hem de göstermiş olmaktadır.

Romanda “Mutfağım. Benim güzel balkonum. Hayat antrenörüm. Koçum. Terapi salonum.” dediği mutfağında, lise ikiden terk anne karakteri Arzu, mutfağın penceresinden izlediği kargalar üzerinden aile kurumunu yorumlar. Kargaların yuva kurmaları ve yavrularını büyütmeyle kendi ailesinin konumunu karşılaştırır. Arzu, “Karga milletinde yuvayı dışı kuş yapar gibi bir kaide yok.” diyerek eşlerin birlikte hareket ederek yuva kurmaları gerektiğini, böyle yapmadıklarında tıpkı başka kuşların “boş yuvanın malzemesini” yağmalamaları gibi yuvanın/evin/ailenin yağmalanıp parçalanacağını söyler. Zaten “Bizim ev de bir yuva. Lâkin karı ayrı, koca ayrı, çocuk ayrı telden çalıyor. Nasıl bir yuvaysa?” diye sorarak parçalanmışlığı vurgular. En nihayetinde de hayallerini gerçekleştirme kararı alır ve “konfor alanı”ndan çıkar. Romanın ekseninde aslında bu “konfor alanı” ifadesidir. Birey olmanın gereklerinden biri konfor alanından çıkmaktır ama aynı zamanda bu çıkış, ortak amaçların kaybı



**Toplumsal yapı
güçlü olursa
yenilikler,
teknolojik
gelişmeler,
bilimsel
ilerlemeler
yapıları çözüp
dağıtmak
yerine daha da
güçlendirirler.
Bu yüzden
birey kadar
aile kurumuna
da önem
verilmelidir.**

anlamına gelir. Çünkü Arzu, mutfakta yemek yapan, ailesine düşkün biriyken bir ev alma hayali kurarken emekli olduktan bir süre sonra Bodrum-Marmaris arasında bir lokanta işletmeye başlar ve ekonomik olarak özgürleşir.

Roman 2005 yılının Eylül ayında yayımlanmıştır. Yirmi yıl sonra romana yeniden bakınca konfor alanından çıkmak yerine konfor alanına daha da hapsoldüğümüzü görebiliriz. Dijitalleşen dünya ve özellikle onu pekiştiren salgın dönemi insanları eve mahkûm etmişse de aile kurumuna çok katkı sağlamamış gibi gözüküyor. Çünkü işlerini evden yürüten insanların yine evde kalarak internet üzerinden sosyal ağlar aracılığıyla sosyalleştikleri bir sürece şahitlik ettik. Salgın sonrası dönemde de eğitim öğretim sürecinin internet üzerinden gerçekleştirilmesi tartışmaya açıldı. Toplumsal bellek zayıfladığında, ortak amaçlar aşınıp etkisini yitirdiğinde hiçbir etkinlik sadra şifa olmayabiliyor. Toplumsal yapı güçlü olursa yenilikler, teknolojik gelişmeler, bilimsel ilerlemeler yapıları çözüp dağıtmak yerine daha da güçlendirirler. Bu yüzden birey kadar aile kurumuna da önem verilmelidir.

Devletin, kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, belediyelerin aile ile ilgili çalışmalar yapması, sinema ve dizi sektörünün de ailenin önemini anlatan filmler ve diziler hazırlaması gerektiği anlaşılmış olmaktadır. TRT

ve bazı özel kanalların aile dizileri yaptığında çok yüksek izlenme oranlarına ulaştığını biliyoruz. Ailenin önemi ve bireylerin neşe ve kederde birleşmeleriyle ilgili hikâye ve romanların okuyucular tarafından ilgiyle okunduğu da bir gerçek.

Modern dönemde “birey” olmak yüceltilirken bireyin birey olma vasfını nerede kazanacağı göz ardı edilmiş gözükmektedir. Zira gelinen nokta, “birey” olmayı, “bireysel” hareket edebilme “serbestisi” olarak anladığımızı göstermektedir. Sistem, kişinin aile içinde birey olabileceğini, dolayısıyla aile kurumunun da en az birey olmak kadar önemli olduğunu gözden kaçırmamalıydı. Kim bilir belki de bu bilinçli bir tercihtir. Gelenekle bağını koparmamaya gayret edenler çocuklarının “birey” olmalarını önemsediler fakat çocuklar “birey” olmayı “bireysel” hareket etmek olarak anladıklarından bu bireylerin aile kurmaları da zorlaştı. Aile kurmayı başarsalar bile devam ettirmekte zorlandılar. Bu yüzden boşanma oranları tarihimizde hiç olmadığı kadar arttı. Çünkü bireysellik “uzlaşmayı” dışlar. Bir arada yaşamanın en temel ilkesi uzlaşma kültürüdür. Geleneksel dönem uzlaşma kültürü üzerine kuruludur hatta karşıdakinin istekleri, kişinin kendi isteklerinden daha önemlidir. Karşısındakini önceleyen, aslında ve daima kendini önceliyordu. Fakat modern dönemin de

aslında modern olmadığını anladığımız günümüzde kendi isteklerini önceleyen “bireysellerin” uzlaşma kültürüne ne kadar muhtaç oldukları ortaya çıktı.

Geleneksel olan sürekliliğe vurgu yaparken modern olan “birey” kavramı üzerinden süreksizliğe vurgu yaptı. Bu durum özgürlüğün sınırlarının muğlaklaşmasına sebep oldu. Birey, özgürlüğü kesinlikle yanlış anladı. Bugün bütün felsefeciler, âlimler özgürlüğün tanımlanmış bir alanda mümkün olduğunu, tanımlanmamış alanın ise özgürlüğü yok ettiğini söylüyorlar. Onlara göre sınır yoksa özgürlük yoktur. Her şey parçalandı ve her parça kendine uygun olan yeri ve konumu kaybetmiş gözükmekte. Parçalanırken kaybedilen konum ne kadar çekiciyse birleşme ve bir araya gelme isteği o kadar karmaşık ve belirsiz hâle geldi. Bu, süreksizliği doğuran ana nedendir. Parçalanırken elde edilen özgürlük hissinin bir süre sonra yalnızlığa ve bunalıma dönüşmesiyle ortaya çıkan geri dönme arzusu, dönülecek bir yerin kalmadığının görülmesiyle sıkıntı, buhran ve bunalımın katlanarak artmasına neden oldu.

Sonuç olarak bireyler kendi istek ve arzuları peşinde koşarken aile kurumunun yapıcı, kurucu ve sağaltıcı işlevini unutmamalıdır. Bireyin amacı, ailenin sürekliliğini sağlayan unsurların üzerine çıkmamalıdır.

Aile sadece mürüvvetimiz ve başarılarımızla değil, hatalarımız ve yetersizliklerimizle de ait olduğumuz yerdir.

■ Söyleşi: Esmâ TÜRKSEVEN



Misli BAYDOĞAN
Uzman Klinik Psikolog

Dijital devrim olarak adlandırabileceğimiz yeni bir değişim dalgası ile yüz yüzeyiz. Son yıllarda dijitalleşmenin, aile yapısını önemli ölçüde etkileyen, özellikle aile içi ilişki dinamiklerini zorlayan ve sınanan bir unsur hâline geldiğini görüyoruz. Bizler de *Aile Dergisi* olarak dijitalleşmenin aile içi ilişkilerde yol açtığı değişimleri ve bu değişimlerin aile bireyleri arasındaki iletişim, bağlılık ve çatışma dinamikleri üzerindeki etkilerini Uzman Klinik Psikolog Misli Baydoğan'a sorduk.

Duyguların ve düşüncelerin küresel cereyanlar karşısında allak bullak olduğu günümüzde aile belki de geçmişte hiç olmadığı kadar önemli bir sığınağa dönüştü. Birey ve toplum psikolojisinin korunmasında, restorasyonunda aile nasıl bir ehemmiyete sahiptir?

Meslek hayatımda uzun yıllar çocuk ve ergenlerle çalıştığım için aile konusuna her zaman -kaç yaşında olurlarsa olsunlar- çocukların gözünden bakmak ve aileyi ilgilendiren meselelerde onlardan taraf olmak gibi bir tavır edindim. İnsan yavrusu, çocukluktan çıkıp ergenliğe adım atmaya başladığında bazı durumlarda çok şiddetli ve yıkıcı düzeylere varabilen bir bocalama evresine giriyor. Bu, evrensel bir durum ve bu bocalamayı hepimiz yaşadık. Bazılarımız yönünü bulup çıktı bazılarımız da çıktığını zannediyor ama duygusal çatışmalar düzeyinde aslında hâlâ o yaşlarda dönüp duruyoruz. Bunu bir gemi yolculuğuna benzetecek olursak karanlık gecede çıkan fırtınada alabora olmamak, yolumuzu yitirmemek için ilerideki o deniz fenerinin ışığına, gökteki Kutup Yıldızı'na ve bunları göremeyecek kadar ortalık darmadağın olduğunda ise içimizde selamete çıkacağımıza dair, nereden ve nasıl edindiğimizi bilmediğimiz çok temel bir inanca ihtiyaç duyarız. İşte aile, içimizdeki o yol göstericilerle çekirdek inancın, umudun ve güvenin ta kendisidir. Kendisi olamamışsa bile sebebidir.

Buna sahipsek sabahı mutlaka görürüz. Ama değilsek... Günümüz insanı giderek sözünü ettiğim bu çekirdek güven mekanizmasından mahrum hâle geliyor. Hızına yetişilemez bir bilgi bombardımanı ve maruz kalınan çok geniş bir davranış yelpazesi karşısında, kendisinin "kim"liğinin peşine düşüyor. Düşüyor ama ailesinden temel güven duygusunu alamadıysa elinde bu arayış sürecinde kullanabileceği sağlıklı referansları olamıyor. Biz sosyal varlıklarız. Hayvanlar gibi doğduktan kısa süre sonra hayatta kalmamızı sağlayacak yeterliliklere kavuşamıyoruz. Doğru ve yanlış ayırt ettiren vicdanımızın gelişebilmesi büyük ölçüde ailemize ve o aile içindeki etkileşimlerimize bağlı.

Sevgiyi, saygıyı ve kabul görmeyi hissedebildiğimizde hayatta iyi kötü düze çıkıyoruz. Dışarıda başımıza ne gelirse gelsin döndüğümüzde çalacağımız bir kapımız, o kapının ardında yuva diye tanımladığımız bir evimiz varsa düşsek bile kalkabiliyoruz. Aile sadece mürüvvetimiz ve başarılarımızla değil, hatalarımız ve yetersizliklerimizle de ait olduğumuz yerdir. Hoşgörü ve saygımızı dışarıdaki bir şehir dolusu insana belki de hak etmedikleri şekilde vere vere tüketir, kendi ailemize sıra geldiğinde öfke dolu, asık suratlı ve ulaşılmaz insanlara dönüşürsek bu, belki de dünyadaki en büyük adaletsizliklerden birisi olarak,

yakın ve uzun vadede bedelini acı ödeyeceğimiz bir pişmanlık olarak karşımıza çıkar.

Ailemizi güvenli bir liman hâline getirmek ve öyle tutmak, çocukların da ileride ailelerini kurarken benzer tutumla hareket etmesini beraberinde getirir.

Modern toplumlarda dijitalleşmenin ve yeni mahiyet kazanan bireyselleşme süreçlerinin, aile ve aile içi iletişim üzerinde ne gibi tesirleri oldu?

Durdurulamayacak ve geriye döndürülemeyecek bir dijitalleşme sürecindeyiz; önce bunu kabul edelim. Şikâyet etmek ve sürekli eskiyi özlemek ancak dost sohbetlerinde nostaljik değere sahip konu başlıkları. Artık çok hızlı uyum sağlamamız gereken bir değişimin parçalarıyız. Çocuklar değişimi hemen her zaman anne



Aynı dili konuşabilen aileler daha çok konuşuyor, paylaşıyor, birlikte gülebiliyor ya da ağlayabiliyorlar. Kavga çıksa bile barışmayı, gönül almayı becerebiliyorlar.

ve babalardan daha hızlı benimsiyor. Hatta değişimin ortasında dünyaya geldikleri için onların “normal”i ile bizim “normal”imiz çoğu zaman farklı olabiliyor. Bunu görmeden, çocuğu mütemadiyen eleştiren ve kendi zamanının doğrularına uygun olacak şekilde çocuğun davranışlarını şekillendirmeye çalışan anne ve babalar daha şiddetli dirençle karşılaşabiliyorlar. Aynı dili konuşabilen aileler daha çok konuşuyor, paylaşıyor, birlikte gülebiliyor ya da ağlayabiliyorlar. Kavga çıksa bile barışmayı, gönül almayı becerebiliyorlar. Kırgınlıklar böyle ailelerde kangren hâline gelmiyor.

Daha başından “anlaşılmayacağına” vehmeden çocuk ya da genç ise yüreğini ailesine karşı kapatıp dijital dünyadaki tanımadığı insanlardan kendisine aile diye devşirdiği bir kabul ve onay topluluğuna içini açıyor. Böyle bir davranışın ne gibi tehlikelere yol açabileceği konusunda şu anda bizi okuyan herkesin aklına onlarca benzer madde geliyordur. Artık bunun için hayal gücüne bile ihtiyacımız yok. Dünya maalesef giderek daha tehlikeli bir yer hâline geliyor. Ezcümle, aile içinde aynı dili konuşmalı, konuşmuyorsak bile birbirimizin neden bahsettiğini anlayacak kadar ilgi alanlarımız konusunda sadece fikir değil bilgi sahibi de olmalıyız. Dışarıdaki tehlikeler hakkında, evin içinde konuşabilmeliyiz. Neye

ilgi duyduklarını, neyi merak ettiklerini içtenlikle sorup öğrenmeliyiz. Onun dünyasının bir parçası olabilmeliyiz. Çocukların uyarılarımıza kulak asmalarını sağlayacak kadar bize saygı duymalarının yolu despotluktan ya da aşırı müsamahakârlıktan değil; anlayış, kabul, istikrarlı kurallar ve koşulsuz sevgiden geçiyor.

Bakınca bugün toplumda hemen herkes, bireylerinin ellerinden telefonun düşmediği bir aile düzeninden yakınıyor. Peki bunu gidermek için ne yapıyoruz? Siz kendi ailenizde bunun için ne yapıyorsunuz? O ekrana bakarak yaşadığı eğlence ve hareketliliği, elinden telefonu bıraktığında bulamayan insan en fazla beş dakika sonra telefonu yeniden eline alır. Eğer telefonun alternatifi, hiçbir paylaşım olmadan pürdikkat izlenen televizyonsa o evde dijitalleşmeden şikâyet etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Sosyal medya kullanım yoğunluğunun ev içi yalnızlıkları artırdığını görüyoruz. Paradoksal bir biçimde hayatımızın her alanını hem kolaylaştırıcı hem esir alıcı şekilde istila eden dijitalleşme rüzgârına karşı aile bireylerinin nasıl bir sosyal/psikolojik/fiziki filtre uygulaması gerekiyor sizce?

Az önce de sözünü ettiğimiz gibi sosyal medyadaki anonim kalabalık, bazı durumlarda ailenin ikamesi hâline gelebiliyor. İnsan her yaşta kabul görmek,

varlığını onaylatmak ihtiyacını duyuyor. Sosyal medyada aklın almayacağı konularda bile insanlar birbirlerine arka çıkabiliyor. Ailedeki yaşı genç bireylerin böyle bir ihtiyacını bilerek konuya yaklaştığımızda bu durum bir kınama gerekçesi olmaktan çıkar. “Anne/ baba, adamın biri benden fotoğrafımı yollamamı istiyor.” diyerek ebeveynine gidebilen ve yardım isteyen çocukla, böyle bir şey başına geldiğinde utanan, korkan ve “Söylersem bana kızarlar.” diyen çocukların içinde yaşamakta oldukları ev ortamlarını lütfen gözünüzde canlandırın. Ebeveyn için aile içerisinde kurallı ve otoriter olmak her koşulda iyidir ancak otoritenin dozu ayarlanamadığında ya da aşırı kaygılı ve koruyucu bir tavırla çocuğa taşıyabileceğinden fazla duygusal yük bindirildiğinde çocuk ya da genç elbette o sırada kendisine kolay geleni seçecektir.

Ailenin ittifak hâlinde olması ve dış tehlikelere karşı birlikte cephe oluşturabilmesinin yolu koşulsuz sevgidir. Çocuk, eline telefonu aldığı anda neye baktığı, neyi izlediği, kimlerle iletişim hâlinde olduğu bir hafıye gibi değil, güvenilir ve sevgisi, kabulü eksilmeyen bir yetişkin figür olarak izlenmelidir. Bunun adına da paylaşım diyebiliriz.

Çok küçük yaşlarda sosyal medya hesabı edinmeyi, fotoğrafların aile bütünlüğü haricinde olur olmaz paylaşımını onaylamak



Aile içinde aynı dili konuşmalı, konuşmuyorsak bile birbirimizin neden bahsettiğini anlayacak kadar ilgi alanlarımız konusunda sadece fikir değil bilgi sahibi de olmalıyız.

mümkün değil elbette. Ev hayatında kimsenin eline telefonunu almadığı ve bu kuralın bozulmadığı etkinlikler olması çok önemli. Örneğin televizyonun kapalı olduğu bir ortamda, birlikte sofraya oturulan yemek saatleri çok kıymetli. Birlikte çıkılan yürüyüşler, oynanan oyunlar, gidilen misafirlikler de öyle. Göze çok önemli görülmeyen ama birlikte yapılan, yaparken herkesin gerçek manada “orada” olduğu anlar, ölene dek hafızamızda taşıdığımız ve bizi bireysel tarihimize bağlayan aidiyet çabalarıdır. Biz büyükler olarak, dönüp bakınca hangi anların sevgiyle hatırlandığını çok iyi bilmiyor muyuz? Çocuklarımız için de böyle hatırlayacakları anıların sayılarını hep artırmaya çalışmak mutlaka işe yarar.

Toplumsal, ailenin ve bireyin sosyal dönüşümünde popüler

kültürün etkisi yadsınmaz. Yerli ve yabancı sinemada sunulan aile modelleri geleneksel aile anlayışını zedeliyor mu?

Sinemada, televizyon dizilerine ve dijital ortam yapımlarına kıyasla daha gerçekçi bir Türk aile yapısı izlediğimizi düşünüyorum. Sinema, ve bence edebiyat da, bir semptom etrafında gelişen olay örgüsünü işlediği için ilgi çekicidir. Zaten olması gerekeni anlatarak eğitici içerikli çocuk çizgi filmleri üretilebilir. Bozuk olanın üzerine gitmek, normalden sapanı anlamaya çalışmak ise sanatın üstlendiği rolle örtüşür. İzlediğimiz filmdeki ailenin başına gelenleri, nedenleri ve sonuçlarıyla kavramaya uğraşırken kendi hayatımızda zorlandığımız, içinden çıkamadığımız durumlara dair de içgörü kazanırız. Ben, ekranda çok izlediğimiz için geleneksel aile anlayışımızın çözüldüğünü değil de gerçeklikte zaten geleneksel aile anlayışı çözüldüğü için bu çözülme ortamında büyüyen insanların yaptığı sinemanın toplumsal olarak yaşadığımız durumu yansıttığını düşünenlerdenim. Zaten insan, çok sağlıklı ve ideal bir aile ortamında büyümüşse içinde sinema veya edebiyat aracılığıyla anlatmaya çalışacağı çelişkiler, çatışmalar taşımaz ki... Böyle çocuklar büyür ve enerjilerini kendi kurdukları ailelere verirler genelde. Gidişatla sıkıntısı olan insanların elinden çıkan filmleri ve metinleri severiz

en çok. Sinema rahatsızlıktan beslenir. Anlatmaya değer olan, çıkışsız, çözümsüz görünen için girişilen mücadeledir.

Sinemanın yaşadığımız devri bize gösteren bir ayna gibi işlev gösterdiğini söylemek herhâlde doğru olur. Geleneksel aile, artık bizim için bir mittir. Üzerine hikâyeler anlatılan, izleri kapakları nadiren açılan dolaplarda bekleyen fotoğraf albümlerinde kalmış bir geçmiş zaman yaşam biçimidir. Tekrar aynı çatı altına girmeyi gerektirecek, küresel olarak etkileneceğimiz distopik facialar olmadığı sürece de tekrar hayatımıza girecek gibi görünmemektedir. Artık kent mimarimiz bile geniş ailelere izin verecek evler inşa etmiyor. Ben naçizane, bu durum karşısında iki seçenek görüyorum: Gerçekliği inkâr edip sürekli yakınan ve “Bizim zamanımızda...” diye başlayan kimsenin artık empati yapamayacağı konuşmalarla ve geleneksel değerlerimizi yıpratıldığını düşündüğümüz oluşumlara düşmanca hisler besleyerek bugünümüzü kaçırmak ve kanonun dışında kalmak ya da mevcut durumu kabullenip bu düzenin işlevsel bir parçası olmak ve parçalanmış ve küçülmüş ailelerde dünyaya gelen, büyümek zorunda olan çocuklarımızı her şeye rağmen geleceğimizin teminatı olarak görüp onları duygusal, zihinsel ve fiziksel olarak elimizden gelen en iyi şekilde hayata hazırlamak.

AİLEYİ AİLE OLARAK KORUMAK

Mustafa MEHMETOĞLU

DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا
أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredilene yerine getiren melekler vardır.”

(Tahrîm, 66/6)

Kur'an-ı Kerim, inananların sadece kendi nefislerini düşünerek değil, bunun yanında sorumluluklarını taşıdığı kimseleri, birinci derece yakınlarını da düşünerek hareket etmelerini ister. Bu minvalde kimi zaman kişinin ebeveyniyle olan ilişkisine dair, kimi zaman eşi ve çocuklarıyla

ilişkilerine dair hükümleri ya da yönlendirmeleri Kur'an'da görmek mümkündür. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatıyla sunduğu örneği de aynı şekilde müminlerin ailedeki sorumluluk bilincine ışık tutmaktadır.

Toplulun en küçük yapı taşı olarak adlandırılan aile, eğitim ve öğretimin, ahlakın ve samimiyetin, sevginin ve saygının başladığı yerdir. Aile kavramının kapsamı sosyal yapıya göre bazı farklılıklar taşıyabilir. Bir Müslümanın

manevi mesuliyeti ise sadece kişisel hayatıyla sınırlı değildir. Yukarıda zikri geçen ayet-i kerimede, kişinin ailesini koruması gerektiği vurgulanmaktadır. Neyden korumasına gelince; öncelikli olarak cehennem vurgusu dikkat çekmektedir. Cennetin ve cehennemin yolu da dünyadaki amellerle döşenir. Dolayısıyla ayet-i kerimede “ateşten/cehennemden koruyun” buyruğunu cehenneme götürecek, akıbeti ateş olacak amellerden kendinizi ve ailenizi koruyun manasında anlamak pek tabii mümkündür.

Kişinin kendisini ve ailesini koruma şekli dönemden döneme, bölgeden bölgeye elbette ki birtakım farklılıklar gösterebilir. Bunun tedbirleri üzerine düşünmek ve gerekli fedakârlığı yapmak aile bireylerinin sorumluluğundadır. Çocuğuna sahip çıkmayan, onu kollayıp gözetmeyen, yanlışlarını gidermesi için çaba sarf etmeyen ebeveynler ıslah etme anlayışı yerine gözden çıkarma ve evladını silme gibi bir yaklaşımı tercih edecek olursa çocuğuna “sahip çıkacak(!)” kişilerin var olacağı bilinmelidir. İyilerin insan kaynağına ihtiyacı olduğu gibi kötünün ve kötülüklerin de insan kaynağına ihtiyacı bulunmaktadır. Bu itibarla, kişinin ailesine ve yakınlarına sahip çıkması, çocukları ve gençleri art niyetli insanların eline düşmekten büyük ölçüde muhafaza edecektir.

Anlaşıldığı üzere kişinin ailesini ateşten korumasının en önemli yolu, şefkatli ama aynı zamanda dirayetli bir şekilde ıslah düşüncesiyle hareket ederek aile bireylerini yalnızlığa terk etmemekten geçmektedir. Zira yalnızlaşan, aile mefhumundan uzaklaşan ve aşırı bireyselleşmeye doğru yol alan kişi esasen aileden uzaklaştıkça başkalarına yaklaşabilmektedir. Bunun daha da kötüsü yakınlık kurduğu kimselerin iyi niyetli olmaması, onu istismar etme niyeti taşıması ve bunun neticesinde içki, kumar, ahlaksızlık ve bağımlılık gibi bataklara sürüklemesi ihtimalidir.

Günümüzde ise aynı evin içerisinde yaşayan, aynı oksijeni soluyan, beraber hareket ediyor gibi gözüken ancak ruhen ve zihnen farklı âlemlerde bulunan aile bireylerinin varlığından söz edilebilir. Bu, dijitalleşen çağın pek çok güzellikle ve faydayla birlikte getirdiği olumsuzluk olarak değerlendirilebilir. Kişinin ekran bağımlılığı, aile içerisinde bile sosyalleşememesine sebep olurken diğer taraftan o, elindeki telefonla ya da başka bir teknolojik cihazın sağladığı imkânlarla türlü platformlar içerisinde yer alarak kendisini tatmin çabası içine girebilir. Bu da, başta sosyal medya bağımlılığı olmak üzere olumsuz içeriklerle fazlaca zaman geçirme, sanal kumar bağımlılığı, dolandırılma, şantaj ve tehditlere maruz kalma gibi durumların

içerisinde kendisini bulmasına sebep olabilecektir. Hiç beklenmedik kaygı ve streslerle karşı karşıya kalan aile bireyi, ailesine karşı hırçınlaşabilecek ve onlarla güçlü bir bağ kuramadığı için çözüm ilacını yine hastalığında arayacaktır. Bu da içine düştüğü açmazdan çıkmasını zorlaştıracak ve hatta başkasının canına kıyma ve intihar teşebbüsü gibi beklenmedik sonuçlara götürebilecektir. Nice kimselerin çocuklarının ekran başında saatler harcamasını problem olarak görmedikleri, o çocuğun içinden çıkan canavarla ya da kendine kıyma isteğiyle çok geç tanıştıkları da göze alınınca aile bireylerini ateşten korumanın önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in "kendinizi ve çocuklarınızı ateşten koruyun" emrinin önemi bugün daha iyi anlaşılmaktadır. Kendimizi, eşimizi ve çocuklarımızı, kardeşlerimizi ve anne babamızı ateşe götürecek amellerin her türlüşünden koruma gayreti içinde olmayı bir vazife edinmemiz gerekmektedir. Hele ki böyle bir çağda yaşıyorsak tedbirleri artırmalı ve sorunlara iyi niyetli ve çözüm odaklı yaklaştığımızı hissettirmeliyiz. Aksi hâlde aile mefhumundan uzak, kimse bana karışamaz anlayışıyla sınırsız özgürlük düşüncesiyle hareket eden aile bireyleriyle karşı karşıya kalılabilecektir.

Aile olmanın ve aile olabilmenin önemi bu noktada açığa çıkmaktadır. Kendisiyle rahat iletişim kurulabilen bir ebeveyn olmak, aile

bireylerinin dertlerine derman olabilecek ilk kişi olmak, sevgi, saygı ve hoşgörü ile aileyi bir arada tutabilmek ve bunları da Allah'ın rızasını kazanabilme amacına matuf bir şekilde gerçekleştirmek çağımızın en büyük sorunlarından birinin üstesinden gelme hususunda çok büyük katkı sunacaktır. Güçlü aile güçlü bireyleri doğurur. Ailesinin kendisine destek olacağını bilen, ailesini korunaklı bir liman gibi gören ve bu şekilde yetişen çocuklar hata yapsa dahi o hataya batmama konusunda ailesini yanında bulabilecektir. Bu itibarla anlaşılmaktadır ki aile bireylerini koruyabilmek için aile içerisinde güçlü iletişim kurabilmek, aileye güven duygusu aşılacak, bireyselliğe ve aykırılığa götürecek yolları tıkamak ve çocukları yalnız bırakmamak gerekmektedir. Her insanın yapıp ettikleri kendi amel defterine yazılacaktır ve bu konuda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Ancak Allah Resulü'nün "Hepiniz çobansınız ve hepiniz göttüklerinizden mesulsünüz." (Buhari, Cum'a, 11; Müslim, İmare, 20) sözü de dikkatten kaçırılmamalıdır. Sonuçta ailenin her bir ferdi canımızdan bir parçadır ve onun içine düştüğü sıkıntıları gidermek ya da işin en başından bu sıkıntılara düşmesini engellemek elimizde olduğu kadar mesuliyetimizdedir de. Kendimizi ve ailemizi, yakıtı insanlar ve taşlardan olan cehennem ateşinden ve ona götürecek yollardan koruyalım.

KALBİN AMELİ İHLAS

Muhammed Sait Yiğit

DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صَوْرَتِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ،
وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ.

“Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz. Ama O, sizin kalplerinize ve işlerinize bakar.”

(Müslim, Birr, 33)

İhlas, bir işin sadece Allah rızası gözetilerek yapılmasını ifade eden bir terimdir. Başka bir ifadeyle Cenab-ı Hak'ın rızasını kazanmayı, insanların rızasını kazanmaya öncelemektir. Bazı âlimler ihlası, kişinin, kalbini Allah'tan başkasının muradını amaçlamaktan arındırması şeklinde de tanımlamışlardır. Bir Müslümanın ihlaslı olması, onun ibadetlerinde ve günlük hayatında niyetlerinin samimi ve temiz olmasını gerektirir. Namaz ve oruç gibi ameller bedenle yapılan ibadetler olduğu gibi ihlas da kalp ile yapılan bir ibadettir.

İhlas, bir ameli ibadet kılan ana unsurdur. Namaz, oruç, zekât başta olmak üzere bütün ibadetler yalnızca Allah için yapıldığında makbul ve değerli olur. İnsanların övgüsünü kazanma ve gösteriş amacıyla yapılan bir ibadetin ruhu eksik, sonucu ise hüsrandır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de, “Onlar, yalnız Allah'a kulluk etmek ve dini yalnız O'na has kılmakla emrolunmuşlardı.” (Beyyine, 98/5) buyrulurken ihlasın ibadetteki mahiyeti dikkatlere sunulmuştur.

Bir amelin veya davranışın değerli olması, onun maddi değeri veya büyüklüğünden

değil samimi bir niyetle yapılmasından kaynaklanır. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) buyurduğu “Ameller niyetlere göredir.” (Buhari, Bed'ül-Vahy, 1) hadisi, amellerin değerini nerden aldığını gözler önüne sermektedir.

Yine, Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) buyurduğu “Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz. Ama O sizin kalplerinize ve işlerinize bakar.” (Müslim, Birr, 33; İbn Mace, Zühd, 9) hadisi, ihlasın kalbin ameli olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Hadiste de belirtildiği üzere Cenab-ı Hak,

insanların dış görünüşüne veya sahip oldukları mal ve mülke bakmaz. O, insanların kalplerine ve niyetlerine bakar. Bu nedenle, amellerimizi değerli kılan ve anlamlı hâle getiren şey Allah'ın rızasıdır. Günümüzde ise maalesef insanlar, genellikle dış görünüş ve maddi başarılar üzerinden değerlendirilmektedir. Dış görünüş, dünya nimetleri ve menfaatleri, insanları aldatıcı bir rekabete sürükleyebilir. Ancak Cenab-ı Hakk'ın değerlendirmesi, bu yüzeysel değerlendirmelerin çok ötesindedir. O, kalpleri ve niyetleri görür; her bir amelin arkasında saklı olan asıl niyeti ve gayeyi bilir. İhlas, işte bu noktada devreye girer; bir işi sadece Allah rızası için yapmak. Nitekim bu hadis-i şerif de bize insanın değerinin, kalbinin arınmışlığı ve niyetinin samimiyeti ile ölçüldüğünü hatırlatır. Allah katında üstünlük, görünüşte ya da servette değil; takvada yani O'na karşı duyulan derin bağlılık ve ihlasta saklıdır. Rivayete göre Hz. İsa'nın (a.s.) şöyle dediği aktarılır: "Tabuta konduğu andan mezar başına gelinceye kadar Allah Teâlâ ölüye kırk soru sorar. Birincisinde şöyle der: Ey kulum! İnsanların baktıkları dış yüzünü senelerce temizledin durdun. Fakat benim baktığım iç dünyanı (neden) bir defa olsun temizlemedin!" (Gazali, Ebu Hamid, *Ey Oğul*, terc. Ahmet Serdaroğlu, DİB Yayınları, 2021, s.48)

Dünyevi kaygılardan, beklentilerden ve riyadan

arındırılmış bir kalple yapılan amel ihlaslı olur. Bundan dolayı namaz kılarken, sadaka verirken, günlük işleri yaparken, diğer bir ifadeyle dinî ve dünyevi işlerin tamamında niyetin ihlas üzere olması yapılan işi Allah katında değerli kılmaktadır.

Bir Müslüman, yaptığı her işte murad-ı ilahiyi gaye edinmelidir. Bu, bireysel ibadetlerde olduğu kadar toplumsal faaliyetler için de geçerlidir. İhlasın hâkim olduğu toplumlarda huzur ve barış egemen olur. Riyadan uzak, samimi bir niyetle yapılan işler ve beşerî münasebetler toplumun birbirine olan güvenini artırır, insanlar arasında güçlü bağlar oluşturur. Menfaat ve çıkar eksenli ilişkiler ise sürekli

çatışan ve anlaşılamayan huzursuz bir toplum meydana getirir.

Çağımızda özellikle dijitalleşen dünyada görünür olmak, takdir edilmek ve başarılarla övülmek bir hayli rağbet görmektedir. Ancak Cenab-ı Hakk'a karşı kendisini sorumlu hisseden kimse, bu tür dünyevi beklentilere kapılmadan Rabb'ine olan bağlılığını ihlasla göstermelidir. Zira asıl saadet, övgü ve takdir makamı ihlaslı kulların olacaktır. İhlasla yapılan az ve küçük bir iş, samimiyetsiz yapılan büyük işlerden daha tesirli olduğu gibi ebedî hayatta da sahibinin yüz akı olacaktır. İnsanın kalbi, dünya sevgisi ve nefsî arzulardan arındıkça ihlas o kalbi kaplamaya başlar. Bu, kolay ulaşılabilen bir seviye olmadığı için bir süreç ve sürekli bir mücadeleyi gerektirir. Kişi, yaptığı her işi Allah için yapmaya çalışmalı ve niyetini sürekli kontrol etmelidir.

Netice itibarıyla Allah Teâlâ'nın, kullarının dış görünüşlerine veya mallarına değil kalplerine ve yaptığı işlere baktığını hatırlamak, bizi ihlase sevk eder. Zikredilen hadis-i şerif, amellerimizin gerçek değerinin yalnızca Rabb'imizin katında olduğunu bildirerek bizi samimiyete davet eder. Zira kalbimiz ve amellerimizle Rabb'imize döneceğimiz, mal ve evladın fayda sağlamayacağı o büyük günde, bizi gerçekten kurtaracak olan kalbimizin ameli ihlas ile yaptıklarımız olacaktır.

Bir amelin veya davranışın değerli olması, onun maddi değeri veya büyüklüğünden değil samimi bir niyetle yapılmasından kaynaklanır. Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) buyurduğu "Ameller niyetlere göredir." hadisi, amellerin değerini nereden aldığını gözler önüne sermektedir.

Bİ' KAVRAM

Derealizasyon

Duyarsızlaşma olarak da tanımlanan derealizasyon, bireylerin, çevrelerindeki olaylardan veya insanlardan kendilerini kopuk hissettiği zihinsel bir durumdur. Bazen uzun süre devam ederek bireylerin sosyal ve duygusal yaşamlarını olumsuz etkiler. Derealizasyona fiziksel ya da cinsel istismar, aile içi şiddet, genetik aktarım, travma sonrası stres bozukluğu, sevilen birinin ani kaybı, uyuşturucu maddeler ya da psikoaktif ilaç kullanımı gibi birçok şey sebep olabilir. Zaman algısında sorunlar yaşamak, kendi bedeninden kopuş hissi, kendine ve çevresine zarar verme düşüncesi, çevresindeki insan ve nesneleri puslu, bulanık, karikatürize ve yapay gibi görmek, duygusal olarak uyuşukluk, üzgün ve endişeli ruh hâli gibi belirtiler içerir. Çocuk ya da yetişkin fark etmeksizin herkeste görülebilir. Kendiliğinden geçmez. Hastalık uzun ve şiddetli seyrediyorsa profesyonel yardım alınması gerekir. (<https://www.memorial.com.tr>)

Astronotlar Ne Yer?

Bİ' SORU

Uluslararası Uzay İstasyonunda günlerce hatta haftalarca kalan astronotların sağlığını koruması ve uzun süreli görevlerini yerine getirebilmesi için beslenme, kritik bir öneme sahiptir. Astronotların yiyecekleri, beslenme uzmanları tarafından özenle hazırlanır. Ancak yer çekimi olmayan ortamda yiyecek hazırlamak, depolamak ve tüketmek oldukça zordur. Bu nedenle istasyonda tüketilen yiyeceklerde iki temel özellik ön plana çıkar: Basitlik ve besleyicilik. Uzayda taze gıdaların saklanması zor olduğundan vakumlu paketlenmiş, konserve edilmiş, dondurulmuş ve kurutulmuş gıdalar kullanılır.

Ekmek, kraker, cips, kurabiye, toz baharatlar kırıntıları, düşük yer çekimi sebebiyle dağılarak hassas ekipmanları etkileyebileceğinden; gazlı içecekler de astronotlar için rahatsız edici asit reflüsüne neden olabileceğinden yasaklı gıdalar arasındadır. Yörüngede dolanmak aşırı konsantrasyon gerektirdiğinden astronotların alkol tüketimi de NASA tarafından yasaklanmıştır.



Bİ' YAZAR



Cengiz Aytmatov

12 Aralık 1928'de Kırgızistan'ın Talas Eyaleti'ne bağlı Şeker köyünde doğar. Eğitimini Bişkek'te Veteriner Fakültesinde tamamlar. Yazarlığa 1952'de başlar; *Dağlar ve Steplerden Masallar* adlı öykü kitabıyla büyük ün kazanır. Kırgızca ve Rusça olarak kaleme aldığı eserlerinde aşk, dostluk, savaş döneminin acıları ve kahramanlıkları ile Kırgız gençliğinin gelenek ve göreneklerine bağlılığını yoğun olarak kullanır. Halkının değerlerini, acılarını, kahramanlıklarını, tecrübelerini yazıya döküp ölümsüzleştirir, onların içinde düştüğü zor durumları en güzel şekilde anlatarak çözümlerine dair ipuçları gösterir. Eserleri 150'den fazla dile tercüme edilerek milyonlarca baskıya ulaşan Cengiz Aytmatov, böbrek yetmezliği sonucu 10 Haziran 2008'de hayatını kaybeder.

Bİ' RİGİ



Dünyanın En Büyük Çiçeği Rafflesia

111 santimetre çapıyla dünyanın en büyük çiçeği ünvanına sahip "rafflesia tuan-mudae", Endonezya'nın Sumatra Adası'nda bulunuyor. Rafflesia çiçeğinin yaprakları, dalları ve bilinen anlamda kökleri yok, bu nedenle fotosentez yapamıyor; ihtiyacı olan su ve besini, mantar hücrelerine benzeyen ince uzun bağları olan bir daldan alıyor. Bitki, çiçek açmadan önce birkaç yıl boyunca bu daldan besleniyor. Sadece 5-7 gün açık kalan çiçek, bu dönemde çürümüş ete benzeyen yoğun bir koku salgıladığından "ceset çiçeği" olarak da biliniyor.

Bİ' ALINTI

Eylem kelimeyi aşar. Kelimelerin kısır ve yetersiz kaldığı yerde söz eyleme düşer. Böyle düşünmek kelimenin değerini düşürmez. Ama kelimelerle meram anlatmanın imkânsız olduğu anlarda başvuracağımız çare, o kelimelerle anlatmak istediğimiz hususu, fiillerimizle göstermektir.

Müslümanca Yaşamak,
Rasim Özdenören



Üç Ayların Hatırlattıkları

■ **Dr. Mehmet EKİM**
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

● İnsan zamanla kayıtlı bir varlıktır. Dünyada kalacağı süre sınırlıdır, kendisi için takdir edilen ecel geldiğinde can emanetini teslim ederek dünyadaki sürecini tamamlar. Mümin açısından bakıldığında ömür denen bu süreç, aslında bir “imtihan” sürecidir. Bundan dolayı inanan insanların ömrünün her anı kıymetlidir. Zira alıp verdiği her nefes, sınavı kazanmak için fırsatının devam ettiği anlamına gelir. Müslümanların sahip olduğu bu fırsatı iyi değerlendirmesi için âdeta fırsat içinde fırsatlar vardır. İçinde bulunduğumuz üç aylar, ömür içinde ömür bahşedilen eşsiz aylardır. Müslümanlar; recep, şaban ve ramazan aylarına sıradan bir takvim dönemi olarak bakmazlar. Çünkü üç ayları, kendi varoluşlarını ve Yaradan’la olan bağlarını yeniden düşünmek için bir vesile olarak görürler. Bundan dolayı üç aylar, altın değerinde olan zamana, varlığa ve varlık sahnesine çıkmış olmanın amacına ilişkin geniş bir tefekkür için bulunmaz bir fırsattır. Müminler, sahip olduğu zamanın her anının değerli olduğunun bilincinde olduğundan vakitlerinin dünyada bulunma amacıyla uyumlu olmasına dikkat ederler. Özellikle modern dönem insanını çepeçevre kuşatan dijital çağ uygulamalarının oluşturduğu sanal çemberin dışına çıkmanın insanı yapay gerçekliklerden kurtarmak anlamı taşıdığıнын farkındadırlar. Bundan dolayı

üç ayları, bu modern hayatın kaotik yapısından kurtulmak için bir sığınak kabul edip bu aylarda ibadetlere yoğunlaşmakla birlikte derin içsel yolculuğa çıkmak ve nefsi muhasebe etmek için kendilerine zaman ayırırlar.

Hız. Peygamber’in üç aylara yönelik ifadelerine bakıldığında recep ve şaban ayı, aslında ramazan ayına ulaşmadan önce manevi dönüşümün yaşandığı ve insanın iç dünyasının kademeli olarak ramazan ayı ile uyumlu hâle geldiği aylardır. Bu üç ay, birbiriyle bağlantılıdır. Nitekim ezkâr türü eserlerde, “Recep ekim, şaban sulama, ramazan ise hasat zamanıdır. Mümin;

“

Rahmet ve bereket mevsimi olan üç aylar, insanın Rabb’ine, kendisine ve ailesine karşı duyarlılığını artırır; yaşadığı topluma, diğer canlılara ve tabiata karşı sorumluluklarını daha güçlü şekilde hatırlamasına vesile olur.

”

recep ayında kalbine tohum eker, şaban ayında bunu sular ve ramazan ayında mahsulünü toplar.” ifadelerine yer verilmektedir. Bazen de rezept ayı rüzgâra, şaban ayı bulutlara ve ramazan ayı da bereketle yağın yağmura benzetilmiştir. Recep ayının ramazan ayı için bir hazırlık, şaban ayının ise bu hazırlığı pekiştirme ayı olduğu düşünüldüğünde her bir ayın diğeri ile olan ilişkisi ve ilk iki ayın ramazan ayı ile olan ilişkisi daha net ortaya çıkmaktadır.

Üç ayların ilki olan rezept ayı girdiğinde Hz. Peygamber’in “Allah’ım! Recep ve Şaban’ı bize mübarek kıl ve bizi Ramazan’a ulaştır.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 259) şeklinde yaptığı duadan anlaşılacağı üzere bu aylar kıymetli olmakla birlikte asıl hedef manevi zenginliklerin, iç huzurun zirvede yaşandığı ramazan ayına ulaşmaktır. Recep ayı, haram aylardan olduğundan muhtelif ayetlerde bu aylara saygı gösterilmesi emredilmektedir. (Bakara, 2/194, 217; Maide, 5/2, 97; Tevbe, 9/5, 36) Bu aylarda işlenen iyilik ve kötülöklere başka zamanlarda işlenenlerden daha fazla mükâfat ve ceza verileceğı yönünde genel kabul vardır. Ayrıca Müslömanlara bu aylarda oruç tutmak tavsiye edilmiştir. (Ebu Davud, Savm, 55; İbn Mace, Sıyam, 43) Ölkemizde idrak edilen Regaib Gecesi bu ayda yer almaktadır. Âlimler, bu geceleri vesile ederek kaza ve nafîle namaz kılmayı, Kur’an okumayı ve çeşitli hayırlar yaparak Allah’a

yaklaşmaya çalışmayı tavsiye etmişlerdir. Recep ayında idrak edilen bir diğeri önemli gece ise Miraç Gecesi’dir. Miraç hadisesinin gerçekleşme tarihi Müslömanların çoğunluğuna göre rezept ayının 27. gecesidir. Abdullah b. Mesud’un bildirdiğine göre bu gecede beş vakit namaz farz kılınmış, Hz. Peygamber’e Allah’a şirk koşmadıkları sürece ümmetinin günahlarının bağışlanacağı müjdesi verilmiştir. (Müslim, İman, 279)

Üç ayların ikincisi olan şaban ayı girdiğinde Resul-i Ekrem’in (s.a.s.) diğeri aylara oranla daha fazla oruç tuttuğı, bazen de tamamını oruçlu geçirdiğı ifade edilmiştir. (Buhari, Savm, 52; Müslim, Sıyam, 175,176) Hz. Peygamber, ramazan dışındaki en faziletli orucun şaban ayında tutulan oruç olduğunu bildirmiştir. (Tirmizi, Zekât, 28) Bu ayı idrak etme ve değerlendirme bağlamında Üsame b. Zeyd’in “Ya Resulallah! Şaban ayında tuttuğunuz kadar hiçbir ayda oruç tuttuğunuzu görmedim.” demesi üzerine Hz. Peygamber’in (s.a.s.) verdiği cevap son derece önemlidir: “Rezept ve ramazan ayları arasında, şu şaban ayında insanlar gafildir. Bu öyle bir aydır ki ameller, âlemlerin Rabb’ine bu ayda yükseltilir. Ben oruçlu iken amellerimin yükseltilmesini severim.” (Nesai, Sıyam, 70) Şaban ayı içerisinde Berat Gecesi idrak edilir. Bu geceye de işaret eden bir rivayette Hz. Peygamber, “Şabanın ortasında gece ibadet ediniz, gündüz oruç tutunuz. Allah o gece güneşin

batmasıyla dünya semasında tecelli eder ve fecir doğana kadar, ‘Yok mu benden af isteyen onu affedeyim, yok mu benden rızık isteyen ona rızık vereyim, yok mu bir musibete uğrayan ona afiyet vereyim, yok mu şöyle, yok mu böyle!’ der.” buyurmuştur. (İbn Mace, İkame, 191) Hz. Peygamber (s.a.s.) şaban ayına ve özellikle bu ayın on beşinci gecesine ayrı bir önem verdiğiinden bu gecenin namaz kılarak, Kur’an okuyarak ve dua ederek geçirilmesinin sevaba vesile olacağı ifade edilmiştir. Bununla birlikte bazı âlimler, bu geceye ait özel bazı ibadet ve kutlama şekilleri ihdas edip âdet hâline getirmenin ise dinde yeri bulunmadığını söylemişlerdir.

Rezept ve şaban aylarında yapılan ibadetler ve tutulan oruçlarla üç ayların sonuncusu olan ramazan ayına manevi bir hazırlık yapılır. Ruhları ve gönülleri eğiten bir mektep olan ramazanın en belirgin vasfı, bütün insanlığa rehber olarak gönderilen Kur’an-ı Kerim’in bu ayda inmeye başlamış olmasıdır. Çoğu âlim tarafından bu ayın yirmi yedinci gecesi olan Kadir Gecesi’nde inmeye başladığı kabul edilmektedir. Bin aydan daha hayırlı olan bu gece, ömürlük bir gecedir. Bu ayın diğeri önemli vasfı ise tam bir irade eğitimi olan oruç ibadetinin yapıldığı ay olmasıdır. Bu iki yönöyle ramazan ayının her gecesi manevi fırsatlar içeren bir gece, gündüzleri de Müslömanların günahlardan, kötü huy ve özelliklerden arınması için

iradesini çelikleme adına büyük bir fırsattır.

Bu aylar geldiğinde Müslümanlarda gözle görülür değişiklikler meydana gelir. Rablerine karşı sorumluluklarını yerine getirmek için daha gayretli olurlar. Arınma ve tezkiye vesilesi olan ibadetlerine daha bir itina gösterir, özellikle beş vakit namazlarına dikkat ederler. Bu aylarda ve özel gecelerinde, hayatlarının gidişatını gözden geçirir, hata ve günahları için tövbe ederler. Kul hakkı ihlali

Üç aylar, altın değerinde olan zamana, varlığa ve varlık sahnesine çıkmış olmanın amacına ilişkin geniş bir tefekkür için bulunmaz bir fırsattır. Müminler, sahip olduğu zamanın her anının değerli olduğunun bilincinde olduğundan vakitlerinin dünyada bulunma amacıyla uyumlu olmasına dikkat ederler.

yapmışlarsa hak sahibine hakkını ödeyerek helallik alır, tüm müminler ve aileleri için dua eder, bol bol Kur'an-ı Kerim okurlar, vaktinde kılamadıkları namazlarını kaza eder ve nafile namaz kılarlar. Muhtaç insanlara karşı her zamankinden daha fazla cömert olurlar. Bu ayların gelmesi hem iç dünyalarında hem de çevrelerinde; ailelerinde, evlerinde bir farklılık oluşturur. İbadetler başta olmak üzere ahlaki erdemler ve faziletleri gündeme getirirler. Diğer yandan bu üç aylar tefekkür ve muhasebe aylarıdır. Tefekkür ve muhasebe neticesinde edindikleri erdemli düşüncelerin bir tezahürü olarak kâinattaki büyük sırrı görüp bütün yaratılmışlara karşı derin bir şefkat beslemeye başlarlar. Bu şefkat ve merhamet dolu gönülden ağaçlardan kuşlara, topraktan havaya, hayvanattan suya kadar bütün mahlukat nasibini alır.

Rahmet ve bereket mevsimi olan bu aylar, insanların Rabb'ine, kendisine ve ailesine karşı duyarlılığını artırdığı gibi yaşadığı topluma, diğer canlılara, çevre ve tabiata karşı olan sorumluluklarını da daha güçlü şekilde hatırlamasına vesile olur. Günümüzde milyonlarca insanın işleyen huzurunun bozulduğu, göç etmeye mecbur bırakıldığı, özellikle çocukların, kadınların ve yaşlıların zor koşullarda yaşam mücadelesi verdiği düşünüldüğünde bu mübarek aylar, infak ayına dönüşmelidir. Muhtaç olanların yardımına

koşmak, bir yudum suya, bir lokma ekmeğe muhtaç olanların yanında olmaya güçlü bir vesile olmalıdır.

Sonuç olarak şuna dikkat çekmek gerekir: İyi insan olmak ve iyi Müslüman olmak belli bir vakitle sınırlı değildir. Bu sorumluluk, son nefese kadar devam etmesi gereken bir sorumluluktur. Bundan dolayı yılın belli günlerinde birtakım özel günleri hatırlayıp yılın kalan günlerinde adına özel gün tahsis edilen değerlerimizi unutmak insanca ve Müslümanca bir davranış biçimi değildir. Aynı şekilde, haftanın bir günü veya yılın birkaç ayında dinî hayatı yaşayıp senenin diğer günlerinde ihmal etmek de doğru bir din anlayışı değildir. Zira bu şekildeki bir din anlayışı ile İslam'ın gerçekleştirmeyi hedeflediği dünya ve ahiret saadetine ermek güçleşir. İnsan olma ve Müslüman olma gibi değerler, hava gibi su gibi yaşamsal değeri yüksek olan değerlerdir. Çünkü insan bu manevi iklimde olduğu gibi üç ayların dışındaki zaman diliminde de ibadete, iyilik yapmaya, tefekkür etmeye, iradesini güçlendirmeye ihtiyaç duyar. Ayrıca Yüce Allah, mübarek gün ve gecelerde olduğu gibi bu zaman dilimlerinin dışında da ibadete layıktır. Bu konuda doğru olan, kişinin Allah ile olan irtibatını devamlı hâlde, son nefesine kadar canlı ve diri tutmasıdır. Nitekim Efendimiz (s.a.s.) şöyle buyurur: "Allah'ın hoşuna giden amel, az da olsa devamlı olanıdır." (Müslim, Müsafirin, 216)

MÜKEMMELİYETÇİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE

EVLİLİĞE ETKİSİ

■ Cihan ULUÇ
Psikolog

Bir işi güzel, kitabına uygun, kendimize yakışır bir şekilde yapma isteği oldukça anlaşılır ve insanidir. Fakat mükemmeliyetçilik hem kendimizden hem de dış dünyadan uç ve aşırı bir beklenti içerisinde olmayı tasvir eder.

Mükemmeliyetçiliği Nasıl Tanırız?

- Çok planlı ve aşırı düzenli olmak; bu düzen gerçekleşmediğinde hayal kırıklığına uğramak.
- Bir konu için karar vermekte zorlanmak.
- Hata yapmaktan ve başarısız bir konumda olmaktan aşırı kaygı duymak; bu halin gerçekleşmemesi için kaçınmalar ve savunmalar icat etmek,
- Kendi gayreti hakkında çarpık bir inanca sahip olmak; ne kadar çabalarsa çabalasın yeterli olduğuna inanmamak,
- En ufak bir hatada kendini yetersiz görmek ve kendine dönük aşırı eleştirel bir tutum içinde olmak
- Yaptığı işlerle, başarı olarak nitelendirilebilecek durumlardan tatmin olmamak, hep daha iyisi olabileceğine dair bir beklenti içerisinde olmak (Sınavdan 95 aldım, neden 100 değil? gibi)
- “meli, -malı” türü ifadelerin yaygınlığı,

- Kendine gerçekçi olmayan hedefler koymak.
- Olasılıkların abartılarak yaşanması gibi durumlar, mükemmeliyetçiliğin belirtileri arasında görülebilir.

Mükemmeliyetçilik Nasıl Oluşur, Nedenleri Neler Olabilir?

Birlikte büyüdüğümüz kişilerin mükemmeliyetçi bir yapıda olmaları, üst düzey beklentiler içinde olmaları, bu beklentiler gerçekleşmediğinde ise sevgiyi, ilgiyi kesmekle ilgili tehdit etmeleri, hedefe giderken gayretlerimizi görmemeleri ve hata payı bırakmamaları gibi nedenler kişide mükemmeliyetçi bir tarafın gelişmesine neden olabilir. Yine gerçekçi olmayan başarı beklentileri, aile kuralı olarak hata yapmanın dünyanın sonu gibi karşılanması durumu da mükemmeliyetçiliği besleyen unsurlardan olabilir.

Mükemmeliyetçiliğin Evliliğe Etkisi

Mükemmeliyetçilik kişinin kendine hata hakkı tanımaması, en üst düzey performans beklentisi içinde olması ya da çok yüksek ve rasyonel olmayan hedefler koymasırken evlilik ve yakın ilişkilerde bu özellikler karşı tarafa yönelebilir. Normalde kişinin kendi içinde yaşadığı bir gerilim evlilik söz konusu olunca eşe izafe edilip, bir baskı oluşturarak ilişkisel strese yol açabilir.

Mükemmeliyetçiliğe maruz kalan eş kendisini sürekli bir şeyleri eksik yapan, hatalı, yetersiz ve kusurlu bir pozisyonda hisseder. Yaptığı hiçbir şey görülüyor, takdir edilmiyor, her şey eşi tarafından sonucuna göre değerlendiriliyordu.

Evlilik ilişkisinde mükemmeliyetçilik iki taraf doğurur. Birinci taraf mükemmel olma beklentilerini taşıyan tarafken diğer taraf mükemmeliyetçi beklentilere maruz kalan taraftır. Birinci taraf için evlendiği kişi aynı zamanda kendi üst düzey beklentilerini ve standartlarını gerçekleştirecek kişidir. Eşinin bir konuda başarısızlığını üstüne alma eğilimindedir. Kendi yapıp etmeleri, başarıları ve standartları konusunda nasıl bir katılık içindeyse aynı beklentiler eş için de gündeme gelir. Bu onun gözünde eşini düzeltilmesi, değiştirilmesi gereken biri yapar. Mükemmeliyetçi kişi eşinin, kendi zihnindeki ideallere ulaşmasını sağlamak için sürekli uyarı, eleştiri, durumdan şikâyet etme, takdir etmeme, olumlu gelişmeleri fark edememe gibi durumları açığa çıkarır. Eş, onun gözünde düzeltilmesidir fakat yine onun kriterleri ölçüsünde bir düzelme söz konusu olmuyordur. Bu uğurda gayretleri karşılıksız çıktığında ve karşı tarafı değiştiremediğini fark ettiğinde ise büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Zihnindeki o kalemle çizilmiş kurallı ideal dünya sarsıntıya uğramıştır.

Mükemmeliyetçiliğe maruz kalan eş ise; kendisini sürekli bir şeyleri eksik yapan, hatalı, yetersiz ve kusurlu bir pozisyonda hisseder. Yaptığı hiçbir şey görülüyor, takdir edilmeyordur, her şey eşi tarafından sonucuna göre değerlendiriliyordur.

Gayretlerinin görülmediğinin hissedilmesiyle, çaba sarf etmenin anlamsız olduğu pozisyonuna doğru çekilir. Aynı zamanda oldukça mutsuzdur. Olduğu haliyle kabul edilmemiş, sürekli değiştirilmek istenerek örselenmiştir. İlişkinin belki de bir bölümünde bu mükemmeliyetçi beklentileri olumlamış, elinden geleni yapmaya çalışmış fakat bir süre sonra ortaya konulan beklentilerin hiçbir zaman ulaşamayacağına dair bir ümitsizlik başlamıştır. Kendini mutsuz, gergin, tedirgin ve ilişki içerisinde sıkışmış hissetmesi muhtemeldir.

Mükemmeliyetçi Evliliklerde Gerçekçi Olmayan İnançlar

Ya Hep Ya Hiç Düşüncesi:

Durumları siyah ya da beyaz şeklinde değerlendirme biçimi olarak nitelendirebileceğimiz ya hep ya hiç düşüncesi evlilik ilişkisini olumsuz olarak etkileyen bir bakış açısidir. Durumlar ve davranışlar hakkında yeteri kadar önünü arkasını düşünmeden, çarpık bir bakış açısıyla değerlendirmeler yapmamıza yol açar. Örneğin; benden özür dilemediğine göre artık beni sevmiyor, gelirken bir hediye almadığına göre artık bana olan ilgisini kaybetti, gibi.

Katı Standartlar ve Esnek Olamamak:

Elbette ki dünya ile ilgili beklentilerimizin ve tasarılarımızın olması oldukça doğaldır fakat bunlara sıkı sıkıya, olmazsa olmazlar olarak sarılmak gerçekçi değildir. Hayatla ilgili, kontrol

edebildiğimiz alanlar olduğu gibi kontrolümüzün dışında olan alanlar da olacaktır. O yüzden, esnek olan daha az kırılır. Eski formuna daha kolay döner ama katı olan kırılır ve toparlanması zor olur. Evlilik söz konusu olduğunda çeşitli “-meli,-malı”lar devreye girebilir, evlilik öncesi koşullar öne sürmek de çok gerçekçi olmayabilir.

Akıl Okuma: Eşler zaman zaman birbirlerinin akıllarını ve niyetlerini okuyabildiklerini varsayarlar, varsayımaya göre de tutum sergileyebilirler. Örneğin; bu hafta sonu eşime dışarı çıkılım dediğimde eminim ki çıkmak istemediğini söyleyecek, o yüzden sormaya bile gerek yok, gibi.

Mükemmeliyetçi bir tutum ve aşırı beklentiler bir süre sonra ilişkinizle ilgili kaygılı, gergin ve mutsuz olmanıza yol açabilir. Bu yüzden mükemmeliyetçiliğe karşılık ilişkinizin olumsuz taraflarını gördüğünüzde, meselelerin olumlu taraflarına odaklanın.

Zorunluluklar ve Sürprizler:

Mükemmeliyetçiler, hayatın ve işlerin nasıl olması gerektiği ile ilgili kurallar koymayı ister. Bu kurallar bozulduğunda ise etrafındaki insanlara büyük bir hayal kırıklığı yaşatır ve dünyanın yıkıldığını hissettirir. Örneğin, birkaç günlük gezi programı düzenlemiş olabilirsiniz ve plan dışı sebep yüzünden bazı yerlere gidememişsinizdir. Bu durumda, sanki tüm plan iptal olmuş gibi, hiçbir şey yapmamışınız gibi bir deneyim yaşarsınız.

Aşırı Sorumluluk ve Kontrol

Arzusı: Mükemmeliyetçilik, eşlerinin hata yapmalarından dolayı kendilerini sorumlu tutmalarına yol açabilir. Bu durum, sürekli karşı tarafın davranışlarını kontrol etmeye ve yönlendirmeye çalışmalarına sebep olur. Bu da diğer tarafta sürekli olarak kontrol ediliyormuş ve yönlendiriliyormuş hissi uyandırır. Örneğin, ben şimdi onu arayıp tekrar tekrar hatırlatmazsam akşam marketten alacağı şeyleri kesin unutacak, gibi.

Eşlerine Güvenmekte ve Sorumlulukları Bırakmakta

Güçlük: Mükemmeliyetçiler eşleriyle iş bölümü konusunda sıkıntı yaşayabilirler. Örneğin, çocukların bakımını eşe bırakmayı düşünürken “çocuklar aç kalır, eşim yemek yapmaz” gibi endişeler taşıyabilirler. Bu durum, eşlerine güvenmemekle ve onların yeterince iyi yapmayacağına dair bir düşünceyle sonuçlanır.

Çarpık Kıyaslama Hali:

Mükemmeliyetçiler, kendilerini ve eşlerini, sahip oldukları her şeyi sürekli olarak başkalarıyla kıyaslarlar. Bu durum, olumsuz duygular yaşamasına ve kendi sahip olduklarına küçümsemeyle bakmalarına neden olur. Örneğin, hiçbir zaman onları gibi bir evimiz olmayacak, hiçbir zaman onlar gibi bir ilişkimiz olmayacak, onlar gibi gezemeyeceğiz, gibi düşünceler yaygındır.

İlişkilerdeki Mükemmeliyetçi Beklentilerin Panzehiri Olumlu Tarafları Görebilmek

Mükemmeliyetçi bir tutum ve aşırı beklentiler bir süre sonra ilişkinizle ilgili kaygılı, gergin ve mutsuz olmanıza yol açabilir. Bu yüzden mükemmeliyetçiliğe karşılık ilişkinizin olumsuz taraflarını gördüğünüzde, meselelerin olumlu taraflarına odaklanın. Örneğin, “Zaten bir evlilikte bunlar doğal”, “Erkek böyle olmalı”, “Kadınlar böyle davranmalı” şeklinde dediğiniz her ne varsa bunları takdir edin. Unutmayın, zihninizde oluşturduğunuz o idealler gerçekçi olmayabilir.

Mükemmeliyetçiliği Azaltmak İçin Neler Yapılabilir?

- Siyah ve beyazın arasında gri renkler vardır. O ile 100 arasında 99 farklı değer vardır. Bu ara renkler hayatın doğal tonlarıdır. Bunu fark edip standartları biraz düşürün, olanı kabul edin ve sonuçlara karşı daha esnek olmayı deneyin.

- Ayrıntılara odaklanmak yerine, genel hedeflere ve büyük resme odaklanın, daha sağlıklı sonuçlar verecektir.
- Hata yapmayı dünyanın sonu olarak görmekten vazgeçin. Herkes az veya çok hata yapar. Hatalar, en büyük öğrenme fırsatlarıdır.
- Başarı kriterlerinizi yeniden ele alın. Ulaşılmaması güç amaçlar yerine ulaşılabilir hedefler belirleyin. Küçük başarılarınızı ve çevrenizdeki insanların küçük başarılarını takdir etmeyi öğrenin.
- Mükemmeliyetçilik kaynaklı ertelemelerinizi ve ne tür bedeller ödediğinizi fark edin. Mükemmel bir ödev teslim etmeye çalışırken teslim tarihini geçirmek yerine, kusurlu da olsa yapılmış ve teslim edilmiş bir ödevle sahip olmayı tercih edin.
- Mükemmeliyetçiliğin hayatınızı nasıl zorlaştırdığını, sizi nasıl strese soktuğunu, ilişkilerinizi ne yönde etkilediğini fark edin.

Kabul Edelim, Hiçbir Zaman Mükemmel Olamayacağız

Her insan doğal olarak kusurlu ve sınırlıdır; bu durumu kabul etmek bizi daha sağlıklı bir yaşam sürecine taşır. Yeterince iyi bir şey, yeterince iyi bir an, yeterince iyi bir insan olmak daha gerçekçi ve sürdürülebilir bir mükemmellik idealidir. Unutmayın, ulaşılamaz mükemmel idealler peşinde koşmak anı yaşamamıza engel olur.

SÖMÜRÜNÜN FARKLI BİR FORMU DUYGUSAL İSTİSMAR

■ **Tuğba ÖZ**
Klinik Psikolog



İstismar başlığı altında fiziksel, cinsel ve duygusal istismar alt başlıklarından bahsedebiliriz. Bu yazıda odaklanmaya çalıştığımız konu, duygusal istismar ve olası etkileri olacağı için fiziksel ve cinsel istismar başlıklarına değinmeyeceğiz fakat cinsel ve/veya fiziksel istismar doğal olarak duygusal istismarı içinde barındırdığından bu yazıyı bir giriş yazısı olarak düşünebiliriz.

İstismar kelimesinin anlamına baktığımızda “iyi niyeti kötüye kullanmak, bir kişiyi sömürmek” anlamlarına geldiğini görürüz. Sömürü dediğimiz şey ise “olanı yok olana kadar tüketmek, değerlere el koymak ve haksız kazanç sağlamak” ifadelerini karşılıyor.

Duygusal istismar, çocuğun kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir durumdur, muhatabının iradesini, ihtiyaçlarını veya isteklerini görmezden gelme olarak ifade edilebilir. Dünya Sağlık Örgütüne göre çocuğun sahip olduğu becerileri ortaya çıkarmak ve geliştirmek için gerekli koşulların sağlanmaması; çocuğun zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyen suçlama, hakaret, küçümseme veya tehdit etme gibi davranışlara maruz kalma da duygusal istismar başlığı altında değerlendirilmektedir.

Belirlenmesi ve değerlendirilmesi zor olan ve psikolojik istismar ile eş anlamlı kullanılan duygusal istismarın, tekrarlanma olasılığının yüksek olması ve bu eylemi gerçekleştiren kişilerin sıklıkla çocuğun yakınlarından birilerinin olması nedeniyle olumsuz etkilerinin uzun süreli devam etmesi muhtemel görülmektedir.

Günlük yaşamımızda duygusal istismar şekillerine sık sık rastlamaktayız. Çocukların ebeveynleri tarafından yok sayılması, istenmediğinin ima edilmesi, lakap takılması, fiziksel özellikleri ile dalga geçilmesi ve sürekli olarak eleştiriye maruz bırakılması duygusal

istismarın bir formu olarak karşımıza çıkar. Duygusal istismarın belirlenmesini ve gerekli müdahalelerin yapılmasını güçleştiren durumlar arasında bu yaklaşımların mevcut kültürde kabul görmesi, normal iletişim dili olarak kullanılması ve/veya şaka yapılıyor gibi yaklaşımları gösterilebilir. Bu durumda çocuğun uğradığı haksızlık ve mağduriyet görülmemekte ve uygulanan duygusal istismar devam edebilmektedir.

Çocuğu kendi arkadaş grubundan soyutlama, yaşına uygun ortamlardan mahrum bırakma, arkadaş edinmesine mâni olma ve sürekli olarak cezalandırarak yalnız bırakma da duygusal istismar başlığı altında ele alınabilir. Ayrıca çocuğun yapması/yapmaması istenilen davranışlarda çocuğu korkutma ve söylendiği gibi davranmaması sonucunda ebeveynin sevgisini, ilgisini kaybedeceği yönünde tehdit etme; “Böyle yaparsan hasta olurum, ölürüm, bir daha senin annen/baban olmam vb.” çocuğun suçlu hissetmesine ve terk edileceği korkusu yaşamasına neden olabilir. Çocuğun hakkı olan güvenli bir ortamda sevildiğini ve korunduğunu hissetme sağlanmadığından dolayı bu yaklaşım da duygusal istismar içerisinde değerlendirilebilir.

Çocuğun ihtiyacı olan sınırların, rehberliğin çocuğa verilmemesi ve bu boşluktan dolayı çocuğun zarar görmesi, başkalarına zarar vermesi de bu başlık altında değerlendirilebilir. Deneyim eksikliğinden dolayı çocukların bazı konularda kurallara

ihtiyaçları vardır. Merak ettikleri her şeyi deneyerek öğrenmeye çalışmaları fiziksel ve psikolojik olarak zarar görmelerine sebep olabilir; bu noktada ebeveynlerin rehberliği önem arz etmektedir.

Uzun süre devam eden ve iyileştirici müdahalelerin olmadığı duygusal istismarın olası sonuçları üzerinde yoğun çalışmalar yapılmıştır. Duygusal istismar, çocuğun aşağılandığı ve değersiz hissettirildiği bir yaşantı olduğundan dolayı bu çocukların ilerleyen yaşam dönemlerinde kendilerine ve diğerlerine güven duymada zorlanma, ihtiyaçlarının ve taleplerinin önemsiz olduğuna, ayrıca kusurlu ve eksik olduklarına inanma eğilimleri daha yüksektir. Yetersiz hisseden bu çocukların yeni şeyler denemeye ve potansiyellerini keşfedecekleri alanlarda olmaya cesaret edememe, değersiz hissettikleri ortamları ve/veya ilişkileri terk edememe gibi sorunlu davranış gösterme eğilimleri de olabilir.

Çocukluk çağında yaşanan duygusal istismarın ruhsal bozukluklara neden olabileceği de bilinmektedir. Yaşamın her anlamda başkasına ihtiyaç hissedilen bir evresinde, ilk ilişki deneyimlerinin aşağılanma, tehdit, eleştiri, değersiz ve kusurlu hissettirilme vb. şeklinde olmasının çocukları olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Bu çocukların depresyon ve anksiyete düzeylerinin yüksek olduğu, riskli davranışlarda bulunma sıklıklarının arttığı, intihar düşüncelerinin daha fazla olduğu belirtilmektedir. Yeterli

ebeveyn desteği alamayan çocukların duygularını anlama ve yaşadıkları olumsuz duygularla baş etmede daha fazla zorlandıkları ve duygularını düzenlemede yaşanan zorlanmaların yeme tutumlarını olumsuz etkilediği görülmektedir.

Bilimsel çalışmalar sonucunda çocukların duygusal anlamda desteklenmesinin, ihtiyaç duyduklarında kabul edildiklerinin ve değerli olduklarını hissetmenin ruhsal anlamda ne kadar önemli olduğunun altı bir kez daha çizilmektedir. Davranışı değil kişiyi acımasızca eleştirmenin ve bunu yaparken karşımızdaki kişiyi aşağılamanın, küçük düşürmenin ve değersiz hissettirmenin duygusal istismar kapsamında olduğunu unutmamamız gerekiyor. Söylenen her sözün ve yapılan her davranışın sorumluluğunu üstlenmemiz gerektiği de önemli. Kapsayıcı bir yaklaşımla çocuğun anlaşıldığını hissetmesine yardımcı olmak, çocuğun her ne olursa olsun ebeveynlerinin sevgisini kaybetmeyeceğinden emin olması ve bunun yanında kuralların ve sınırların belirlenmesiyle çocuğun ihtiyaç duyduğu güvenli alanın oluşturulmasını duygusal anlamda destekleyici ebeveyn yaklaşımı olarak ifade edebiliriz. Bu yaklaşım içinde büyüyen çocukların kendilerine güvendikleri ve kendilerine öz şefkat gösterebildikleri, yeni şeyler deneme konusunda daha cesur ve istekli oldukları aynı zamanda başkalarının sınırlarını ve ihtiyaçlarını da gözetebildiklerini görebiliriz.

ARDA NEHRİ

■ Yaşar DOĞAN

A taların Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını, Rumeli'nin bozgunu dedikleri günden beri rahatları yoktu Şengül ve Osman'ın. Kaybedilen Balkan topraklarında göç etmeye zorlanan bir avuç Türk'tü onlar. Yetmişli yılların başıydı, yaşadıkları mahallede bir savrukluk, tedirgin edici bir hava vardı. Gittikçe artan huzursuzluğun çok iyi farkındaydılar. Köy kahvesine ulaşan haberler yürek ağrısını her geçen gün artırıyordu. Her gece bir köye baskın yapılıyordu. Artık bir karar vermeleri gerekiyordu: ya ana vatana döneceklerdi ya da burada yasaklar içinde yaşamaya devam edeceklerdi.

Şengül ve Osman arada sıkışmış, arafta kalmışlardı. Gitseler mi kalsalar mı bilemiyorlardı. Şengül'ün annesi Sevdije Hanım "Gidin yavrularım, burada günler her gün daha da karıyor. Evlatlarınızı vatan topraklarında, al bayrağın gölgesinde büyütün; ben yaşlıyım gelemem ama siz gidin kurtarın bu kızanların geleceğini" diyordu Balkan şivesiyle. İnsanoğlu annesinin sağduyusu ile hareket etmek ister. O onay veriyorsa bu iş hayırlıdır, diye düşünür.

Dedeleri, nineleri burada doğup bu topraklara gömülmüştü ama asimilasyon politikası artık hayatı yaşanmaz hâle getirmişti. Kimliklerini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyaydılar. Osman da yavruları için doğru kararı vermeye çalışıyordu. Çocuklarının bir cemre misali dünyayı ısıtmalarını, boy verip kök salmalarını istiyordu. Yaşadığı bu topraklarda artık bunun mümkün olmadığını farkındaydı. Arda Nehri'ne doğru bakan evlerini, çiçek dolu bahçelerini, çocukluğunun geçtiği asırlık çınar ağaçları ile dolu sokakları bırakmak da hiç kolay değildi. Dedesinin hep söylediği sözü düşünüyordu "Cesaret nesil atlasa da mutlaka ortaya çıkar." Bu cümleden güç almaya çalışıyordu.

Çocuklarına hür bir gelecek sunmak için gitmeye karar verdi Osman ve Şengül. Tüm hatıralarını tek bir valize sığdırıp turist vizesi ile belirsizliğe doğru yola çıktılar. Tren yolu ile Türkiye'ye iltica ettiler. Zaten o yıllar sükûn yılları değildi. Garip bir karmaşaya, adı konamayan acılara gebeydi.

Zaman, bir göçmen ailesinde göç ettiği tarih ile durur sanki. Şengül ve Osman için de öyle

olmuştu. Önceki yıllar bir masalda kalmış gibiydi. Bir yanları vatanlarına döndükleri için mutluydu ama bir yandan çocukluklarının geçtiği, ilk gençlik yıllarının yaşandığı toprakların özlemi yüreklerini sızlatıyordu.

Şengül için köyü; hasret, bitmeyen sızı demekti. Annesinin kuzinede yaptığı böreğin tadı, bahçesindeki güllerin kokusu aklından



gitmiyordu. Tüm göç edenler bilirler ki yaşadıkları geçmişin aziz hatırası hiç bırakmaz onları. İnsanoğlu işte, ruhu illa ki doğduğu toprağa akar.

O dönemde iltica edenlere devlet iş imkânı sunuyordu. Şengül ve Osman da devletin verdiği bu imkânın hakkını vererek dürüstçe çalıştılar. Atölyedeki ustabaşının övgüyle bahsettiği örnek gösterdiği işçiler oldular.

Balkan göçlerinin hikâyesi nehir kenarında başlar, kenar mahallede biterdi. Anadolu'da yerleştikleri köyden aldıkları arsa köyün biraz dışındaydı. Bu arsanın üstüne bir ev yapmaya başladılar. Ev sadece bir mekân değildi onlar için. Kendilerini yalnız hissetmedikleri bir arkadaştı. Yeni yerleştikleri mahallelerine alışmaya çalışıyorlardı. Komşular uzaklardan gelen ve değişik şivede konuşan bu aileye

temkinli yaklaşmıştı. Sadece selamlaşıyorlar çok da samimi olmuyorlardı. Evleri köyden uzağa kalsa da biraz ileride bir tane komşuları vardı. Hayriye yaşça Şengül'den daha küçüktü. İki kızı vardı, kocası uzun yol şoförüydü. Gün boyu bağı, bahçesi, çocukları ile ilgilenirdi. Yeni komşusu Şengül'ün ektiği bahçe de hoşuna gitmişti lakin tedbiri elden bırakmamak gerekirdi. Kocası da başında

değildi her zaman. Samimi olmaya çekiniyordu. Küçük yerlerde kendinden farklı olanı kabullenmek, benimsemek hayli zordu.

Hayriye bir gece aniden rahatsızlandı, midesi ağrımaya başladı. Ağrıdan âdeta nefesi kesiliyordu. Kocasını yine yoldaydı, ilk defa böyle şiddetli bir ağrı ile karşılaşmıştı. Çaresiz, büyük kızını yan komşuya gönderdi. “Git Şengül Hanım’ı çağır kızım, ben çok kötüyüm” dedi. Şengül başına renkli tülbindini alarak koştu Hayriye’nin evine. İlk defa evin içine giriyordu, Hayriye’nin elini tuttu: “Sakin ol, ben yanıdayım” dedi. Şengül’ün annesi köylerinde şifacı kadın

olarak bilinirdi. Kimin neresi ağrısa Sevdije Teyze’ye gelirdi. Şengül, annesinden öğrendiği kadarıyla mide ağrısına ne iyi gelirse yaptı. Evinden sarı kantaron otu getirdi, çay gibi demleyip balla karıştırarak içirdi. Sıcak su torbasına su koyup ayaklarının altına koydu, “Biraz uyumaya çalış, iyi gelecek” dedi. Sabahın ilk ışıklarında Hayriye rahat, huzurlu bir şekilde uyandı. Uzun uzun sarıldı Şengül’e, çok teşekkür etti.

Hiçbir olay tesadüfi değildi. Hayriye’nin rahatsızlığı ile başlayan dostluk diğer evlerin kapalı kapılarını da açmıştı. Şengül yıllar içerisinde can ciğer oldu köydeki kadınlarla.

Onlara göç etme hikâyelerini, nedenlerini anlattı. Şengül şimdi hüznle karışık olsa da mutluluğu biraz hissedebiliyordu. Kimsesiz bir gariban olarak geldikleri bu köyde komşularıyla nihayet kaynaşmıştı. Yaban ellerden göçen bu çift çalışkanlıkları, yardımseverlikleri ile zamanla çok sevildi. Şengül ve Osman kurdukları muhabbet köprüleri ile geride bıraktıkları köylerinin acısını hafifletmeye çalıştılar. Yeni komşularıyla bir bardak çay içerken hüznü, kederi paylaştılar. Çok şükür yaşadıkları zorlu bir iki yılın ardından göç etmelerine değen vatan hissiyatını yaşıyorlardı artık.



Şengül hayatın telaşesinde dahi insanı sakinleştiren hâl ehli birisiydi, bilge bir yanı vardı. Zamanla annesinden öğrendiği bilgiler ile tüm köy halkına ihtiyaç oldukça yardım etti. Kimin bir yeri ağrısa Şengül'ün kapısına geliyordu. O da elinden geldiğince yardım ediyordu.

Yıllar akıp giderken Şengül ve Osman'ın evlatlarına dört başı mamur bir ev bırakma hayali gerçek olmuştu. Belki de yaptıkları evle bu topraklara kök salacaklarını, ülkenin kalıcı bir parçası olacaklarını, aidiyet sağlayacaklarını düşünüyorlardı.

Şengül ve Osman hayat yolculuğunu el ele, omuz omuza yürüdüler. Çalışarak, üreterek yepyeni bir yaşamı beraber inşa ettiler. Bu köyde bir çocukları daha oldu. Hasret kaldığı, adını bile anarken burnunun direğinin sızladığı annesinin adını verdi. Sevdije bebek Şengül'e yeni bir bahar esintisi getirmişti. İki erkek evlattan sonra bir kız evlat veren Rabb'ine şükrediyordu.

Sevdije Türkiye'de doğmuştu ama ailesinin dillerinden düşürmedikleri topraklardan göç hikâyelerini dinleyerek büyüdü. Geride bıraktıkları evlerini, bahçelerinde yetişen karpuzun tadını, ıhlamur ağacının büyüklüğünü sevgi ve hasret dolu cümlelerle tekrar tekrar dinledi. Anne ve babası eski köylerindeki evin bahçesine, kamelyanın kenarına gömdükleri küçük tahta kutuyu heyecanla anlatırdı. Kutunun içinde birkaç

fotoğraf, küçük bir not ve evdeki tohumları koymuşlar. Gömdükleri yeri gözyaşları içinde özenle tarif ederlerdi. Kim bilir belki çocuklarının yolu düşerdi bu eve.

Yıllar akıp geçmişti. Şengül'ün evlatlarının okuması hayalini Sevdije gerçekleştirdi. Hukuk fakültesini okuyup avukat olmuştu. Anne ve babasının istediği gibi mesleğinde ihtiyaç sahibi olanı gözetiyordu. Bir muhacir torununun atalarından aldığı en önemli mirası çalışkanlıktı. O da hep çok çalıştı, başarılı oldu. Sevdije, anne ve babasını doğdukları topraklara ziyarete götürmeyi çok istedi ama asla ikna edemedi. Onlar aziz hatıralarının ulu çınar gibi gölgesinde kalmayı tercih ettiler. Belki de Arda Nehri'nin kokusunu duymaya, kamelyalı güzel evlerinin başkaları tarafından sahiplenildiğini görmeye cesaretleri yoktu. Hayatlarını bu köyde tamamladılar.

Bahar mevsimi hazana, hazan zemheri soğuklarına bağladı o yılda. Sevdije, anne babasından miras kalan evde sabahın seher vaktinde uyandı. Özenle yaptırdıkları çardağa elinde kahvesi ile oturdu, gözlerini kapatıp huzurun sesini dinledi. Kuşların cıvıltısı, esen saba rüzgârı, yaprakların hışırtısı ne güzeldi. Havada yağmur kokusu vardı. Toprağın efsunlu havasına kaptırdı kendini. Hanımelinin mis gibi kokusunu içine çekti, mor salkımlı menekşeler, saksılardaki karanfil, küpe çiçekleri ve sardunyalara baktı.

Kalktı yerinden menekşenin toprağını temizledi, sarı lalelerden kuruyan yaprakları kopardı, pembe gülleri kokladı. Annesi evdeki işe yaramayan ne varsa saksıya dönüştürmüştü; tencere, yoğurt kabı, yağ tenekesi. Hatta eve gelen misafire mutlaka yoğurt kabına diktği fesleğenlerinden hediye ederdi. “Bir göçmen ailesinin evi bahçedeki rengârenk çiçek çeşitliliği ile hemen fark edilir.” diye okumuştı bir yazıda. Çocukluğu anne ve babasının gönül yangınlarını dinlemekle geçmişti. Çok özlüyordu anne ve babasını fakat elden ne gelirdi. Emrihak vaki olmuştu. Babasının söylediği söz geldi aklına “Kızım ne zaman için sıkılırsa Arda Nehri'nin serinliğini düşün, içini ferahlatır.” derdi, o da öyle yaptı. Defalarca gitmişti oralara, uzaktan birkaç akraba bile bulmuştu ama anlatılan o güzel ev çok değişmişti. Çardak yıkılmıştı, ağaçlar bakımsızdı. İçeriye girmeye cesaret edememişti. O da uzaktan, yüreği sızlayarak eski bir tanıdığa bakar gibi bakmıştı.

Zaman her şeyi bu kadim toprakların üzerine yazmıştı. Demek ki yazgıları böyleydi. Tarih boyu bu topraklar serbest bir yaşam sunmuştu. Sevdije ve ailesi için özgürlük ekmek, su kadar önemliydi. Anadolu onlara özlemini çektikleri özgürlüğü vermişti. Kahvesinden bir yudum daha aldı, hırkasına sarıldı. Gözünden akan yaşlarla “İyi ki gelmişsiniz babacığım, iyi ki.” dedi.

BİLEMEZ KENDİNİ KENDİNDEN UZAK

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle Özüm!

Mektubuma başlamadan evvel selam eder, özümden özüne güzellikler gönderirim. Son mektubumun üzerinden epeyce bir vakit geçmişçesine büyüktür özlemim. Vakıt dediğin nedir ki? Bazen bir kuşun kanadını bir kere vuruşu, bazen bir dağın eriyip göl oluşu. Her iki olay da kendi vaktinin içinde vakit olur ve kendi ağırlığınca vuku bulur.

Bana öyle gelir ki sana son seslenişimin üstünden ben diyeyim dokuz yüz bir, sen de dokuz yüz iki yıl geçti. İşte öyle uzun, öyle uzak, öyle hasretle baktığım bir yoldur bu benim baktığım istikamet. Buralardan havadisler vereceğim elbet, ancak ilkin sana sormak, seni sormak isterim. Nicedir gönlün? Nicedir özün? Kendini arama yolculuğunda hangi

sapaklara geldin? Hangi yokuşta nefeslendin, hangi inişte dinlendin? Dünyaya öyle fazla ısınma, ondan fazla da uzak durma demiştim mektubumun birinde. Nedir âlemle mesafen? Bunları merak eder dururum. Elim mürekkeple hokkaya gider gelir durur. Kâğıdı bir açar bir kapatırım. Kelimeler dimağımda cirit oynar; kâh dötrnala koşan küheylan olurlar kâh ağır aksak ihtiyar aygır. Sıkboğaz etmek istemem seni. İnsan dediğin özüyle baş başa ne kadar vakit geçirirse o kadar sıkı dost olur gönlüyle. Kaçarsa kendinden kişi, yavan yaşantıdan öteye geçemez işi.

Uykumun beni terk eylediği gecelerden birinde şöyle not almışım, baş ucumdaki meşe yaprağının üzerine; **Bilemez kendini kendinden uzak*** Bilir misin kendini? Bilir miyim

kendimi? Adil bir muallim nasıl ki talebesinden önce kendine sorarsa en mühim soruları, ben de bu düsturda hareket etmek isterim. İlkin kendime sordum bu soruyu. Gecelerce, günlerce münazara ettim kendi kendimle. Bazen münakaşaya döndüğü de oldu bu sohbetlerin fakat o vakitlerde köstek vurdum kelimelerime. Münakaşa ile öze ulaşmak, uyuşma ile yol almaktan çok daha zordur zira. Peki neden zoru seçeyim ki evlat? İnsan; yaşamında, felsefesinde, hayatı yorumlayışında bazen basit olanı tercih etmeli. Karmaşa, kontrolsüzce esen rüzgârın bir de bizim üflememizle beraber sonunu kestiremeyeceğimiz fırtınaya dönüşmesi anlamına gelebilir. Ama bazen! Her zaman ve her konuda genelleyebileceğimiz bir tanım değildir elbette bu. Kişi, bir tanımını hayatının hangi noktasında ve ne şekilde kullanacağını, o tanımını nasıl yorumlayacağını iyi bilmelidir. İşte özünü bilme, kendini tanıma, kendine yakın olma hususları burada devreye girer. Tanımaz isen kendini, boşa ararsın dengini.

Işıl ışıl gözlerinle şu satırlara bakıp da sorduğunu görür, duyar gibiyim; peki sen, sen bilebildin mi özünü?

İster misin büyük büyük atamın, onun da atasının anlattığı bir hikâyeyi ben de sana aktarayım? Böylece sen cevabını bulmuş, ben de meramımı daha öz yoldan anlatmış olurum.

Vakitlerin birinde bir taş ustası maharetine maharet katarak nam salar. Bu usta taşı taşa çatar, kiminden hançer sapı, kiminden mücevher kabı, kiminden kılıç kını, kimindense dillere destan, yedi düvele değer güzellikte yüzükler yapar. Kapısını günde en az ben diyeyim yüz kişi, sen anla bin kişi çalar. Bu nasıl zanaat, nasıl yetenek, nasıl ustalık diyen gelir. Taş ustası bir yaptığından bir daha yapmaz. Böylelikle her sanat eserinden sadece bir tane olur. İşler büyüdükçe büyür, talep arttıkça artar. Bakar ki bu böyle olmayacak, yanına bir yardımcı almaya karar verir. Usta-çırak birlikte yıllarca çalışırlar, iş tutarlar. Bildiği her şeyi öğretmeye çalışır usta çırığına. Ama şöyle der sık sık: "Öyle her şey söylemekle, göstermekle olmaz. Bakmasını ve görmesini bilmelisin. Bu ikisini sana öğretebilecek tek bir usta yoktur dünya yüzünde. Bu, senin özünde olan bir şey. Özünü tanı, kendini bil."

Ay mı geçti yıl mı yoksa asır mı bilinmez. Günün birinde usta ebedî âleme göç eder ve çırak kalır tek başına. Çırak iken oldu mu sana bir günde usta! Usta aşağı, usta yukarı; çevreden akın akın iş almaya devam eder. Ustasından öğrendiklerini bir bir uygular. Fakat günlerden bir gün bir ihtiyaç çıkagelir. Der ki; yüzüğümü ustan bilmem kaç zaman evvel yapmıştı. Yıllardır kullanırım, pek de severim. Gel gör ki taşının biri düştü, yüzüğün eksik hâli beni pek üzer. Sen tamir edersen de hem ben bahtiyar olsam hem

de ustanın anısını yaşatsak, ne dersin?

Tamam, der taze usta. İşinin ehlidir ne de olsa. Sen bırak, ben gerekeni yaparım, der ve ihtiyar adamı gönderir. O günden sonra her yerde yüzüğün taşını arar; art arda dizilmiş dağlar geçer, kol kola girmiş ovalardan yürür. Nice göller, nice denizler görür ama yok, yok! Onca uzaklaşmasına rağmen bırak taşın aynısını bulmayı, benzerine bile rastlamaz.

Gerisin geri döner şehrine. Aradan yıllar geçmiş, işler birikmiş, insanlar merak etmiştir. Özü döğüp de kimseye de ben küçük bir taşın peşine düştüm, onu da bulamadan eli boş dolandım geldim, diyemez. Yol yorgunluğunu üzerinden atıp şöyle sakın kafayla bir daha düşünür eski çırak yeni usta. Yıllarca ustasının yanında çalıştığını, onun hiç bu kadar uzaklara

seyahatler etmediğini hatırlar. İyi de yüzüğe taktığı bu mavi taşları nereden bulmuştur. Dolapları, rafları, çekmeceleri altüst eder. Yok! Yok! Geceleri uykuları kaçır, yeni sipariş kabul etmez, nerede yattığını nerede kalktığını bilmez vaziyette günlerini geçirir. Bir sabah evinin önündeki kör kuyu ilişir gözüne. Bunca yıldır bu kuyu burada mıydı? Hayret! Kuyunun kapağını açar ve masmavi bir ışık yayılır etrafa. Kuyu ağzına kadar mavi akik taşıyla doludur.

Sen sen ol, özünden uzaklaşma evlat! Selametle...

***Kutadgu Bilig**



KUANTUM TEKNOLOJİSİ

■ Meryem KILIÇ

20. yüzyılın başlarında bilim insanlarının atom yapısına yönelik çalışmaları, ilk kuantum devrimini başlattı. Bu dönemde gerçekleştirilen araştırmalar, lazer gibi teknolojilerin geliştirilmesine ve teknoloji alanında büyük adımlar atılmasına öncülük etti. Kuantum doğası ve parçacıklarının anlaşılması, bir dizi önemli bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi beraberinde getirdi. Tüm bu gelişmeler, 21. yüzyılın başlarında yaşanan ikinci kuantum devrimini tetikledi. Bu dönemde parçacıkların kuantum özelliklerinin kullanımı, görüntüleme, sensörler, metroloji, iletişim ve hesaplama gibi alanlarda büyük teknolojik ilerlemeler sağladı. Günümüzde kuantum teknolojisinin potansiyelinden pek çok alanda yararlanılmaktadır; özellikle kuantum haberleşme, veri gizliliği ve kriptoloji alanlarındaki rolleri hayati öneme sahiptir. Bu teknoloji sayesinde neredeyse kırılması imkânsız güvenlik anahtarları oluşturulmakta ve bilgiler güvenli bir şekilde iletilmektedir.

Kuantum teknolojisinin diğer önemli bir alanı ise kuantum sensör sistemleridir. Kuantum sensörler ve ilgili sistemler, klasik limitlerin ötesine geçebilecek hassasiyeti sayesinde çevremiz ve dünya hakkında daha ileri seviyelerde bilgi edinmemize olanak tanımaktadır. Bu, tıp, iletişim,

askeriye, uzay araştırmaları, otonom ulaşım, navigasyon ve görüntüleme gibi birçok alanda yeni gelişmelerin önünü açmaktadır.

Kuantum teknolojisinin bugün uygulandığı başlıca alanlardan bir diğeri, verilerin geleneksel bilgisayarlardan farklı şekilde işlenmesini sağlayan kuantum hesaplama. Bu yöntem özellikle yapay zekâ, atomsal malzeme modelleme, kriptografi, finansal modelleme ve hava olayları gibi kompleks algoritmalar gerektiren sistemlerde kullanılmaktadır. Gelecekte birçok sektöre yön verecek olan bu teknoloji, birçok alanda devrim niteliğinde yenilikler sunma potansiyeline sahiptir.

Bütün bu gelişmeler ışığında, kuantum biliminin önemi ve gelecekteki etkileri daha geniş bir şekilde anlaşılın diye Birleşmiş Milletler, 2025 yılını Uluslararası Kuantum Bilimi ve Teknolojisi Yılı olarak ilan etti. Kuantum teknolojisi alanındaki yarış yalnızca teknoloji şirketleri arasında değil, aynı zamanda devletler arasında da yaşanmaktadır. Özellikle yeni kuantum uygulamaları alanında pazar hâkimiyeti kurma yarışı, ABD ve Çin arasında ciddi bir rekabetin oluşmasına neden olmuştur. Bu teknolojinin ekonomik ve ulusal güvenlik politikalarını şekillendirmede büyük bir rol oynaması muhtemeldir ve geleceğin çok daha hızlı değişeceğini göstermektedir.

Türkiye'nin İlk Kuantum Bilgisayarı

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinin (TOBB ETÜ) çalışmalarıyla geliştirilen Türkiye'nin ilk kuantum bilgisayarı, Quantum Computer of TOBB ETÜ (QuanT), yakın zamanda faaliyete geçti. Siber güvenlik, yapay zekâ ve optimizasyon gibi alanlarda yerli algoritmalarla güçlendirilen QuanT, savunma sanayisinden finansal teknolojiye, mobiliteden siber güvenliğe kadar pek çok alanda önemli avantajlar sağlayacak. 5 kübit sistemli bu kuantum bilgisayarı, Türkiye'nin kendi altyapısı üzerinde özgün algoritmalar geliştirmesine öncülük edecek. Sürekli geliştirilmeye açık bir altyapıyla tasarlanan QuanT ile Türkiye'nin bilgi işlem teknolojilerindeki uluslararası rekabet gücünü artırması hedeflenmektedir.

Kuantum bilgisayarlar, klasik bilgisayarlardan farklı olarak işlemleri "bit" yerine "kuantum bitleri" (kübit) ile gerçekleştirir. Klasik bilgisayarlarda bit değeri "0" veya "1" olduğu için aynı anda tek bir enformasyonu kodlayabilir. Ancak kuantum bilgisayarlar aynı anda hem "0" hem de "1" durumunda hatta "0" ile "1" arasındaki herhangi bir ara durumda da bulunabilir. Bu özellikleri sayesinde kuantum bilgisayarlar, klasik bilgisayarlara çözülmesi binlerce yıl alacak şifrelenmiş bilgileri olağanüstü hızla çözebilecek bir kapasiteye sahiptir. Hızlı kuantum hesaplamanın bu özellikleri karşısında klasik şifreleme güvenlik açısından işe yaramayacak, en gelişmiş bilgisayarlardan bile milyonlarca kat daha hızlı işlem yapabilen kuantum bilgisayarlar iletişim güvenliği ve veri mahremiyeti için eşsiz bir koruma sağlayabilir ve siber korsanlığı sonlandırabilir.

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

■ **Nuray BAŞTAN AYDIN**
Uzman Klinik Psikolog



Çocukluk çağı travmaları, bireylerin erken çocukluk evresi olan 18 yaşından önce yaşadığı sosyal, cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve ihmal olarak tanımlanabilir. İnsan yaşamını uzun süreli derinden etkileyen, bireyi zorlayıcı deneyimlerdir. Çocukların temel yaşam haklarını engelleyen; duygusal, sosyal ve fiziksel bütünlüğünü tehdit eden olaylar bütünüdür. Travmalar çocukluk döneminde daha örseleyici etkiye sahip olabilmektedir. Erken çocukluk dönemi bireyin duygusal yaşamının, kişiliğinin, insan ilişkilerinin temelini atıldığı evredir. Bu denli önemli bir süreçte yaşanan travmatik deneyimler bireyin yaşamında derin izler bırakır. Travmalar tedavi edilmediğinde bireyin yaşamının pek çok farklı alanlarını etkileyebilir ve bu etkilerin yetişkinlik döneminde de yansımaları sürebilir.

Çocuklara erken dönemde travma yaşatan bireyler ne yazık ki ekseriyetle onların en yakınındakiler; bakım verenleri, aileleri, akrabaları, eş ve dostlarıdır. Bireylerin anne/baba olmaya karar vermeden önce kendi terapötik süreçlerini tamamlamaları çok önemlidir. Psikolojik sağlamlıkları yeterince iyi olmayan kişilerin anne baba olduklarında hem eş ilişkileri hem de anne baba rolleri olumsuz etkilenecektir.

Yetişkinlik döneminde kişiliğimizi belirleyen

şemalarımız erken çocukluk döneminde oluşur. Erken çocukluk dönemi çocuğun anne babası ve bakım vereni ile geçirdiği süreçlerde belirlenir. Anne baba veya bakım veren kişinin psikolojik sağlamlığı şemalarımızın sağlıklı veya sağlıklı olmayan olmasını belirler. Şemalarımızın etkisi kendimizle, insanlarla ve karşı cinsle olan ilişkilerimizi belirler. Yetişkin patolojileri incelendiğinde anne baba veya bakım verenlerin patolojilerinin etkisi ortaya çıkmaktadır.

Çocukluk Travmaları Nelerdir?

Travma denilince pek çok kişi için çok ağır durumlar akla gelmektedir. Ancak travma sadece cinsel istismar veya şiddete maruz kalmak demek değildir. Çocuğun yaşadığı, onda derin izler bırakan yıpratıcı deneyimler de uzun vadede etkisi olabilecek travma nedenleri olabilmektedir.

- Duygusal şiddet ve ihmal
- Psikolojik ve fizyolojik şiddet
- Eleştirilmek, aşağılanmak, kıyaslanmak
- Akran zorbalığı
- Haksızlıklara maruz kalmak, başkalarının hataları için suçlanmak (arkadaş, kardeş vb.)
- Değersizlik, görülmemek, yok sayılmak
- Anne/baba kaybı, iş nedeniyle anne veya babadan uzun yıllar ayrı kalmak

- Anne-baba boşanması
- Tutarsız anne baba tutumlarına maruz kalmak
- Alkol, madde, kumar bağımlısı ebeveyn ile büyümek
- Aile tarafından yetersiz bakım, ihmal edilmek
- Psikiyatrik hasta olup tedavi olmayan ebeveyn ile büyümek
- Cinsel istismar
- Göç olgusu
- Doğal afetler (deprem, sel, yangın vb.)

Travmaların Etkileri

Çocukluk çağı travmalarının insan yaşamı üzerinde uzun vadeli pek çok olumsuz etkisi vardır. Travmaya maruz

Sağlıklı toplumların oluşması ve gelişmesi, o toplum içinde büyüyen çocukların psikososyal olarak doğru şekilde yönlendirilebilmelerine bağlıdır. Yetişkinlikte sağlıklı kişilik oluşumunda en önemli görev anne baba veya çocuğa bakım veren kişinin sorumluluğudur.

kalan çocuk, yaşamının ilk yıllarından itibaren yaşadığı olayın kendisi üzerindeki etkisini hissederek. Çocuğun maruz kaldığı olumsuz deneyimlerin etkisi, kişiye ve yaşadığı olayın şiddetine göre farklı dışa vurumlar şeklinde ortaya çıkabilir. Yapılan araştırmalarda çocukların maruz kaldığı çocukluk çağı ruhsal travmaları ile çiftler arası uyum, aile içi iletişim becerileri ve çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki ortaya konulmuştur.

Erken çocukluk döneminde travmaya maruz kalan bireyler yetişkinliklerinde kendi patolojilerinin etkisiyle iletişimde sorunlar yaşayabilmektedir. Bu durum onların aile içerisinde de sorun yaşamalarına sebebiyet vermektedir. Klinik deneyimlerde gözlemlediğimiz aile içi çatışmaların alt dinamiğinde taraflardan biri veya ikisinin çocukluk çağı travmalarına maruz kaldıklarının ve problemin çözülmemiş olmasının bir uzantısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda çift terapisine ara verilerek bireysel terapi destekleri ile öncelikle travmaların çözümü üzerinde durulmaktadır. Bireyin kendi patolojisi eşlik ve ebeveynlik rolüne doğrudan etki etmektedir. Yetişkin olduğunda ilişki ve ebeveynlik yolcuğundan önce her bireyin sağlıklı bir ruh hâline gelebilmek için farkındalığını artırması ve gerektiğinde destek alması,

eşler arası sağlıklı iletişimin ve sağlıklı çocuklar yetiştirmenin birinci koşulu olmaktadır.

Psikiyatrik rahatsızlıkların temel kaynağına inildiğinde uzmanlar öncelikle çocukluğa vurgu yaparlar. Kişinin erken çocukluk ve genç yetişkinlikte neler yaşadığını ele alırlar. Detaylı anamnez alımında anne baba ve bakım veren hakkında detaylı sorular sorulur. Doğduğun ve büyüdüğün ev, ordaki dinamikler senin gelecekteki kişiliğinin temellerinin atıldığı yerdir. Örneğin, anne veya babasından birinde kaygı bozukluğu veya obsesif kompulsif bozukluk varsa çocuk özdeşim modeli

Yetişkinlik döneminde kişiliğimizi belirleyen şemalarımız erken çocukluk döneminde oluşur. Erken çocukluk dönemi çocuğun anne babası ve bakım vereni ile geçirdiği süreçlerde belirlenir.

olarak benzer semptomları gösterebilmektedir.

Ailesi tarafından ihmal edilerek büyüyen çocuğun değersizlik, terk edilme şemasının yüksek olması; sürekli eleştirilen, yargılanan, başkalarıyla kıyaslanan çocuğun öz güven eksikliği yaşaması, başarısızlık duygusunun yüksek olması; aile içi şiddete maruz kalan, tanıklık eden kişinin öfke kontrolü problemi olması; cinsel tacize uğrayan kişinin ilişkilerde güvensizlik, erkeklere karşı öfke duygusu hissetmesi, cinsel problemler yaşaması, içe kapanması tesadüf değildir. Travma mağduru bireyler terapötik süreçlerden geçmediği sürece sağlıklı evlilik sürdürmekte zorlanmaktadır.

Çocukluk çağı travmalarının uzman desteği ile çözümlenmesi durumunda çocuğun ileriki yaşamı üzerindeki etkisi farklı alanlarda kendisini gösterir. Maruz kalınan durum duygusal, davranışsal, bilişsel, sosyal ve fiziksel sorunlara yol açabilmektedir.

Duygusal etkiler: Kaygı bozukluğu, depresyon, anksiyete, öfke, içe kapanma, öz güven ve öz saygı eksikliği, erteleme, ağlama nöbetleri, dürtüsellik, akut stres tepkileri, uyku bozuklukları, yeme bozuklukları (anoreksia, bulimia), obezite, menopoz dönemi ağır semptomlar, panik atak, kendine zarar verme davranışı, bağımlılıklara yönelim, serotonin

metabolizması bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi zihinsel sağlık sorunları gelişebilir.

Fizyolojik etkiler: Bedende somatik ağrılar (fibromiyalji vb.), cinsel problemler, migren atakları, irritabl bağırsak sendromu, kronik kalp damar hastalıkları, psikolojik hastalıklar, hipokampüste hücre kaybı, prefrontal kortekste küçülme olabilir.

Bilişsel etkiler: Odaklanma problemleri, akademik başarısızlık, okul reddi, eğitim hayatını sürdürememe gibi durumlarla karşı karşıya kalınabilir.

Sosyal etkiler: İlişki zorlukları, güven eksikliği, bağlanma sorunları, ilişkiyi sürdürememe, duygusal yakınlıktan kaçınma sayılabilir.

Sağlıklı toplumların oluşması ve gelişmesi, o toplum içinde büyüyen çocukların psikososyal olarak doğru şekilde yönlendirilebilmelerine bağlıdır. Yetişkinlikte sağlıklı kişilik oluşumunda en önemli görev anne baba veya çocuğa bakım veren kişinin sorumluluğudur. Güçlü iletişim becerisi sağlıklı bir aile olmanın temel yapı taşıdır. Aile bireylerinin birbirleriyle empati kurma, ortak kararlarda birleşme, birbirinin davranışlarını tolere edebilme, güçlü aile bağları kurma, kriz yönetimi ve sosyal ilişkilerde olumlu etkiler yaratır.

Genç yetişkinlik ve ileriki yaşlarında sergilenen tutumlar

ve davranış kalıpları aile içerisinde tanık oldukları, özdeşim kurdukları etkileşimin bir yansımasıdır. Dolayısıyla olumlu iletişim ortamından yoksun bir aile içerisinde yetişen çocuklarda psikolojik açıdan ve iletişimsel yönden aksaklıklar ortaya çıkmaktadır.

Erken çocukluk ve genç yetişkinlik evreleri travmayla karşılaşma bakımından önemli yıllardır. Yapılan araştırmalara göre, maruz kalınan travma olaylarının dörtte biri çocukluk yıllarında yaşanmaktadır. Çocukluğunda herhangi bir alanda istismara ya da ihmale uğramış bireylerin pek çoğu, ergenlik ve yetişkinlikte birçok psikiyatrik bozukluk bakımından risk altındadır.

Psikiyatrik muayenede hastanın anamnezi alınırken duygusal, fiziksel ve cinsel istismara ya da duygusal ve fiziksel ihmale uğrayıp uğramadığı mutlaka sorgulanmalıdır. Hastadan alınan öykü, hastalıkların tedavisinde büyük öneme sahiptir. Çocukluk travması olan bireyin çocukluğunda nelere maruz kaldığı hastalığının alt sebeplerini ortaya koyabilmektedir. Özellikle cinsel istismar terapi desteği alınmadığında ileriki yaşlarda ortaya çıkan psikiyatrik rahatsızlıkların bazılarının temel nedenleri arasında olabilmektedir.

Çocukluk çağı ruhsal travmaları onarılmadığında farklı tezahürlerle yetişkinliğe sirayet etmektedir. Bu durum

öncelikle bireylerin insan ilişkilerine yansımaktadır. Karşı cinsle ilişki veya evlilik hayatı ile birlikte ortaya çıkan eşler arası problemleri ve beraberinde anne babalık rollerini etkilemektedir.

Öz güven sahibi, ayakları üzerinde durabilen sağlıklı bir anne babaya sahip olmak çocuk için çok kıymetli bir kazanımdır. Anne babasının ruhsal sağlığı bozuk olan çocuklar hayata başlarken zorluklarla mücadele ederler. Anne babalarından ebeveynlik yapmalarını beklerken onlara ebeveynlik yapmak zorunda kalabilirler. Burada rollerde kayma durumu ortaya çıkar. Her çocuk bir anne babanın sevgisine, desteğine, güven duygusuna ve gücüne ihtiyaç duyar. Anne babasına ebeveynlik yapmak zorunda kalan çocuklar, tüm bu ihtiyaçlarını kendi kendilerine karşılamak durumunda kalırlar. İhtiyaç duydukları duygusal ve fiziksel destekten mahrum olarak büyürler. Bu ihmal, onların kendi ruhsal sağlıklarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Anne babanın çocuklarıyla olan ilişkileriyle birlikte, anne babanın kendisiyle ve eşiyle olan ilişki tarzı da çocuğun psikososyal gelişiminde önemli bir faktördür. Anne babalar, çocuk dünyaya geldiği andan itibaren onların özdeşim modeli olduklarını ve çocuklarının her an sosyal öğrenme ile gördüklerini modellediğini unutmamalıdır.

SİNAN ALBAYRAK İLE SÖYLEŞİ

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ



"Sadece Gazze'de değil, dünyanın pek çok yerinde çok büyük acılar yaşanıyor. Elbette ki sadece bir noktaya bakmayacağız. Ancak, vicdanı olan insan vicdansızlığın olduğu yeri görüp bunu dillendirmeli, orayı işaret parmağıyla gösterebilmeli, burada kötülük var, buraya ne yapabiliriz, diye çareler arayabilmeli ve sesini duyurabilmeli."

Tiyatroyla başladığınız sanat hayatınızı dizi, film ve sinemayla sürdürmektesiniz. Sanata kapı araladığınız tiyatroyla nasıl tanıştınız? Oyuncululuğunuza ve sinemaya olan katkıları açısından tiyatroyu nasıl değerlendirirsiniz?

Tiyatro ve sinema sevgisi ailemden geldi diyebilirim. Çünkü çocukluk yıllarımda ağabeylerimin tiyatroya ve sinemaya ilgisi çok fazlaydı. Tiyatroda Stanislavski ve Grotowski ekolü dediğimiz iki büyük ekol vardı. En büyük ağabeyim olan Kenan abim, Grotowski ekolünün kurucusu da olan Jerzy Grotowski'den Polonya'ya gidip dersler almıştı. Ben o tiyatroyu ilk olarak ağabeyimden duymuştum. Şimdilerde görüntü yönetmeni olan Okay abim de daha çocukluk yıllarında elinde kamera varmış gibi çekim yapardı ve hayal gücü çok kuvvetliydi. Hakan abimin de kalemi çok kuvvetliydi, o da hikâyeler yazar ve onları bize anlatırdı. O zamanlardan beri ben hep oyuncuydum. Ancak tiyatrocucu olma düşüncesi lise yıllarımda, Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı yazısını gördüğüm anda başladı diyebilirim. Liseden sonra Ankara Sanat Tiyatrosuyla tiyatro serüvenim başlamış oldu. Akabinde Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuarını kazandım. Ankara'da başladığım konservatuar eğitimimi İstanbul Üniversitesi

Konservatuar bölümünde tamamladım.

Tiyatro, performansın doğrudan izleyiciyle paylaşıldığı ve geri dönüşlerin de anında hissedildiği ve gerek dizi gerek sinema oyunculuğu için çok önemli bir okuldur. Beden dillerini ve jestlerini seyirciye duyguyu iletmek için etkin bir şekilde kullandıkları tiyatrodaki oyuncular, beklenmedik durumlarla başa çıkmak için doğaçlama yeteneğini kazanmalarının yanı sıra performans sırasında bir kesinti olmaksızın rolünü sürdürürler. Bu ve bunun gibi özellikler de sanatçıyı dizi ve sinema oyunculuklarında daha meziyetli kılar. Tiyatroyu bilmenin ve oynamış olmanın oyuncululuğuma bu bağlamda katkılar sağladığını söyleyebilirim.

Gerek tiyatrodaki gerek dizi filmlerde gerekse sinemada farklı karakterleri canlandırmaktasınız. Bunlardan unutamadığınız, hayatınıza etki eden bir karakter oldu mu? Oyuncu, bu karakterlerin etkisine girmeli mi?

Ferdi Tayfur'la oynadığımız Yersiz Yurtsuz adlı dizide İshak diye bir karakter canlandırmıştım. Ben o karakteri unutamadım. İshak dizide bir dalgıçtır, Fırat Nehri'ne bırakılan bir kızı kurtarması için kendisiyle anlaşılmıştır. Kız yukarıdan bırakılır, biraz aşağıda bekleyen İshak, kızı, Fırat Nehri'nin dibine inerken

kurtarır. Anlaşma gereği İshak, kızı kurtardıktan sonra bir kulübeye bırakacak ve kızın altınlarını alıp gidecektir. Ancak İshak, altınları bırakıp kızı alır gider. Burada kızı öldürmek isteyenlerin kovalamacalarıyla bir kaçış yolculuğu başlar. İshak çok güzel bir karakterdi. Benim şahsen aksiyon ve duygu alanımı, bedensel enstrümanımın sınırını keşfedebileceğim bir karakter de olmuştu. Oyuncu her karakterden kendisine iyi ve güzel olanları devşirebilir belki ama tümüyle bir karakterin de etkisi altında olmamalıdır diye düşünüyorum. Çünkü o oyuncuyu bekleyen ve birbirinden çok farklı başkaca karakterler vardır.

“İnsan tanıma merakı ise benim derdim.” diyorsunuz ve bunu da en iyi bu mecraada bulduğunuzu söylüyorsunuz. Bu merak nasıl oluştu, insan tanımayı neden seçtiniz ve tanıdığınız insanlarda neler gördünüz?

Her insan, bu âlem içerisinde nice hikâyelerden örülü bir âlem. Aslında bir insanı tanımak, kendince bir hikâyenin sahibi bir âlemi tanımaktır. Benim insan tanıma merakım, “büyük hikâye”nin içerisindeki küçük hikâyelere ulaşmak ve onlarla iletişim kurabilmektir. Benim insan tanıma merakım, çeşitli mekânlarda güvenle başlayıp tiyatro ve sinemaya kadar uzandı. Bu tecrübe bana çok farklı çevrelerden

insanlarla tanışma; belki arkadaş belki de düşman olma fırsatı sundu. İnsan tanıma merakı, bizzat hayatı ve hayatın her alanındaki hikâyeleri, onların kahramanlarını tanımamı sağladı. Böylelikle pek çok hikâye biriktirme fırsatım oldu. Bu hikâyelerin oyunculuğuma da elbette faydası olmuştur, diye düşünüyorum. Ancak daha da önemlisi konuşmayı, iletişim kurmayı unuttuğumuz bir dönemde bana iletişim kurabilmeyi ve hoşgörüyü kazandırdı bu hikâyeler. İnsan tanıma merakımdan ötürü o hikâyelerini tanıdığım insanlarla iletişim kurabildiğime inanıyorum. Farklı ortamlara girip çıkmayı da bu manada seviyorum. Maalesef insanların kalbine dokunabilmeyi, oraya ulaşabilmeyi unuttuk ve kalp yerine taş taşıyoruz artık, üzüntüm bunadır.

Sanat yaşamınızdaki “ideal bir kahraman olma” düşüncenizi gerçek hayatınıza da yansıttığınızı görüyoruz. Mavi Marmara gemisinde yer almak bunlardan biri miydi? O güne, yaşananlara dair düşüncelerinizi paylaşır mısınız?

Mavi Marmara, o gemide yolculuk eden herkes için çok ayrı bir yere sahiptir. Belki de hayatımızın en anlamlı yolculuğu oldu. Ben o gemiyle Gazze'ye yerleşmeye gidiyordum ve orada mücadelenin içerisinde bizatihi olmak için yola çıkmıştım. Hatta ben, buradaki

tüm malımı mülkümü satıp oradaki o mazlum ve mağrur Müslümanlarla birlikte yaşayacaktım. Ancak Allah'ın (c.c.) dilediği oldu ve bize o davaya buradan sahip çıkmayı uygun gördü. Mavi Marmara, ömrümüz boyunca unutamayacağımız çok güzel dostluklara, manalara ve hikâyelere vesile oldu. Şehadete uzanan bir yolculuğun adı oldu Mavi Marmara. O aziz dostlarımızla olan ilişkilerimiz devam etmekte. Bir sıkıntıda olduğumuzda ya da bir düşüncemizde olduğunda çeşitli ülkelerde bulunup da gelen yolcu dostlarımız var. Kısacası Mavi Marmara'nın bendeki o çok özel yerini kelimelerle anlatabilmem mümkün değil.

Sanatçının çevresinde yaşananlara kayıtsız kalması düşünülemez. Gazze'deki katliama yönelik pek çok mecrada sözde kalmayıp fiilî olarak da tepkinizi gösterdiniz. Sanatın ve sanatçının toplumu ilgilendiren meselelere bizatihi eğilmesine yönelik neler söylemek istersiniz?

Sanırım fikrin ne olduğunu bilmeden, bir fıkre sahip olmadan ve fikirlerimizin değerini bilmeden yetiştik, yetiştirildik gibi. Bireyler, sadece popülist alanlarda kendi seslerini duyururlar ki o duyurdukları ses kendilerine ait olmaktan çıkıyor. Gazze meselesini maalesef ki İslami ya da dinî bir konu olarak telakki edip sesini çıkarmayan ve bunu gericilik olarak gören zihniyet sahibi hem sanatçı



Çevremizdeki zulme, adaletsizliğe ya da ahlaksızlığa kayıtsız kalmamak vicdanımızla alakalı hususlardır. Hak ve hakikat uğruna korkusuz olmak gerekiyor çünkü korkacağımız bir şey yok şu dünyada.

hem de beyaz yaka olarak nitelendirilen kesimden insanlar var. Gazze'de bir savaş değil soykırım varken ve dünya bunu görmüşken biz görmemekte direniyoruz. Sadece yurt dışından popülist açıklamalar olduğunda sanatçı camiasından cılız sesler gelebiliyor. Sadece Gazze'de değil, dünyanın pek çok yerinde çok büyük acılar yaşanıyor. Elbette ki sadece bir noktaya bakmayacağız. Ancak, vicdanı olan insan vicdansızlığın olduğu yeri görüp bunu dillendirmeli, orayı işaret parmağıyla gösterebilmeli, burada kötülük var, buraya ne yapabiliriz, diye çareler arayabilmeli ve sesini duyurabilmeli. Şu anda en büyük acıların, en büyük katliamın yaşandığı yer

Gazze'dir. Sanatçı kesiminin buna ses çıkarması ve öncülük etmesi elbette gereklidir. Çünkü sanatçı göz önünde olan, dinlenen, kitlesi olan bir kişidir. Sanatçılar olarak edindiğimiz kitlelere ulaşmak ve bu acıları, mezalimi anlatmak zorundayız.

Herhangi bir konuda hakka ya da hakikate dair söyleyeceklerinizi çok cesurca söylüyorsunuz ya da yapacağınız bir eylem varsa aynı cesareti orada da gösteriyorsunuz. Hangi manevi dinamikler sizi bu kadar cesaretli kılıyor? Bu camiaya gönül veren, bu yolun yolcusu olmaya aday gençlere/ gönüllülere neler tavsiye edersiniz?

Bakın, ben bunu iyi bir Müslüman olarak yetiştirildim diyerek savunamayacağım. Şu anda dünyada Gazze'ye yönelik sesini duyuran, çok daha büyük vicdan gösteren ama Müslüman olmayan unsurlar var. Hakka, hakikate dair olanlar sadece din meselesi değil aynı zamanda bir vicdan meselesi, bir ahlak meselesidir. Maalesef ahlak ya da vicdan olmadığı zaman kaygısız bir kitleye sahip olunuyor. Ben annemden, babamdan sevgi, vicdan ve güzel bir Müslümanlık gördüm. Bende bunun faydası elbette ki bu manadan çıkmaktadır. Ancak vicdanı getiren şey, çevremde gördüklerime gözümü açıp bakmaya, kulaklarımı tıkamadan dinlemeye devam edebilmemdir. Dolayısıyla çevremizdeki zulme, adaletsizliğe ya

da ahlaksızlığa kayıtsız kalmamak vicdanımızla alakalı hususlardır. Hak ve hakikat uğruna korkusuz olmak gerekiyor çünkü korkacağımız bir şey yok şu dünyada. Biz, maneviyatı olan ve ahirete inanan insanlarız, imanımızla ve o imani mücadelemizle cennete gitmek istiyoruz. Ancak vicdan varsa içinde o sana enerji, hayat ve insanlık veren bir şeydir, dinlerden bağımsızdır. Dolayısıyla vicdanlı olabilmek ve bunu iman ile süslemek insanı çok güçlü ve cesur kılıyor diyebiliriz.

Son olarak, tiyatronun, sinemanın ve dizi/filmlerin bir yaşam tarzı ortaya koyması bakımından toplumun yönlendirilmesinde son derece etkin unsurlar olduğu malum. İçinde bulunduğumuz sıkıntılı ortamda toplumumuzun ve ailenin iyileştirilmesine yönelik bu unsurlar nasıl etkin olarak kullanılabilir?

Sinema, güçlü toplumlarda etkili bir silah olarak kullanılmaktadır. Özellikle Amerika'nın kapitalizmi yayması sinemanın gücü sayesinde olmuştur. İsrail'in mevcudiyetini koruması, insanlara bunu kabullendirmesi de özellikle Amerikan ve Avrupa sineması üzerinden olmuştur. Sosyal medya da şu anda maalesef silah olarak kullanılıyor. Tiyatroyu, sinemayı hele hele şu an çok revaçta olan sosyal medyayı, ahlaki anlamda daha güzel toplumlar oluşturmak için kullanabilmek elbette

mümkün. Ancak maalesef sinema bu manada çok da iyi niyetli kullanılmamış. Günümüzde çok yaygın olan sosyal medya da kötücül manada daha çok kullanılıyor. Ancak her ne kadar kötü emeller uğruna kullanılır olsalar da tiyatro, sinema ve sosyal medya bir devlet politikası hâline getirilerek toplum adına çok güzel polenler alınabilecek mecralara dönüştürülebilir. Çünkü kötü emeller uğruna kullanmaya müsait bu mecralar iyiliği yaymaya da aynı derecede müsait. Bu, münferit çabalardan ziyade devlet eliyle yapılmaya gayret edilmeli. Toplumun inşası ve toplumu oluşturan ailelerin iyileştirilmesi bir devletin asli politikası olmalı ki sinema, tiyatro ve sosyal medya o politikada iyi bir enstrüman olarak kendisine hizmet etsin.

Özgeçmiş

Sinan Albayrak, 1973'te Almanya'nın Hessen eyaletine bağlı Hanau kentinde dünyaya geldi. Oyunculığa Ankara Sanat Tiyatrosunda tiyatrocu olarak başladı. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarından mezun oldu. Burada Yıldız Kenter'den dersler alan oyuncu pek çok tiyatro, dizi film ve sinemada rol almıştır.

"GÖNÜL" DEN

■ Hatice YILDIRIM NAÇ

Gönüllülük; insanı iyiye güzele doğru mayalayan alanlardan biridir. Elde ettiğimiz birikim, zaman, mesleki tecrübeler gibi değerleri başkalarının faydası adına, karşılık beklemezsizin gönülden paylaşma hâlidir. Bu hâl, hayatta her zaman kendine bir alan açabilmiştir. Çocukluk dönemlerimden hatırlarım. Eskiden, hastası olduğu için Anadolu'dan İstanbul'a gelenler olurdu. Bir tanıdığının hastasını gecelerce evinde misafir eden komşumuz vardı mesela ya da bayram yaklaşınca, kumaş alalım da çocuklara şenlenecekleri bir şeyler dikelim, diyerek bayramı bayram eden annelerimiz. Hepsi bir bardak çay, kek ve hamur kızartması samimiyetinde akıp geçti hayatımızdan. İnsanlar bu samimi hâllerile içtenliğin yayılmasını sağlardı. Gönülden gönüle bir maya çalınırdı. Sanırım en kıymetli ödül de buydu.

Şimdi, modern dünya kurgusu içinde nefes almakta zorlanan bu güzellikler, içimizde farklı bir koldan yeşermeye gayret ediyor. İnsan, hamurunda var olan o diğerkâmlık hâlini "gönüllülük" adıyla

başka bir boyuta taşıyor artık. Hayatımın otuz yılını "gönüllü" çalışmalarıyla geçirdim. Bu, kimi zaman masa başı kimi zaman saha çalışmaları şeklinde geniş bir yelpazede oldu. Bu vesileyle yıllar içinde çok fazla hayata şahit oldum. Ve anladım ki gönüllere damla damla maya çalmanın insanı nehirleştiren bir hâli var.

Gençliğimin ilk yıllarıydı. Bir arkadaşımın çocukları sevindirecek paketler hazırlayıp dağıtmaya niyet ettik. Paketlerin içine koyacağımız her şeyi nasıl da özenle seçtik anlatamam. Sıra bir yöntem belirlemeye geldiğinde işin içinden çıkamadık. Biz de çocukları kırmadan, birden sevindirip ortadan kaybolmayı hayal ettik. Ve bir bayram öncesi çıktık yollara. Üzerinden uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen bir iki simayı da hâlâ hatırlıyorum. Mesela bir dede-torun vardı. Dede, adını bilmediğimiz acıları yüklenmiş de düşürmemesi gerekiyormuş gibi adımlıyordu yolu. Elinden tutan torunuysa sağa sola çekiştirip duruyor, dedesinin yüzüne bakınca duruluyor, o da aynı yükün muhatabıymış gibi donuklaşıyordu. Karşılarna geçtiğimde hızlıca selam verip, "Yarın bayram ve çocuklara minik bir mutluluk katmak istiyoruz, müsaade eder misiniz?" diyebildim. O anki yüz ifadeleri bunca yıl sonra bile aklımda, öylece bakmışlardı. Poşetin içinden o dönem çoğu çocuğun iştahını kabartacak kadar rengârenk

bir hediye paketini çıkarıp, "Bu paket senin prenses." diyebildim. Dedesine, alabilir miyim, bakışını attıktan sonra paketi aldı ve "Bunlar gerçekten benim mi?" diyebildi. "Senin." diyerek hızlıca uzaklaştım. Arkama dönüp baktığımda küçük kızın paketi sımsıkı kucakladığını ve hoplayarak yürüdüğünü gördüm. Dedeyse sonsuz yorgunluğuna küçük bir es vermiş gibiydi...

O bayram içimde, adını bile bilemediğim insanların gülüşleri açmıştı sanki. Bu hâli çok sevdim. Başka neler

»

Gönüllülük;
elde ettiğimiz
birikim,
zaman, mesleki
tecrübeler
gibi değerleri
başkalarının
faydası adına,
karşılık
beklemeksizin
gönülden
paylaşma hâlidir.
Bu hâl, hayatta
her zaman
kendine bir alan
açabilmiştir.

«

yapılabilir diye düşünmeye başladığım süreçte karşıma bir fırsat çıktı. Çalıştığım kurumda personel arasından iş saati dışında ailelerin ihtiyaçlarını belirleyip karşılayacak gönüllüler aranıyordu. Hemen dâhil oldum. Ev ziyaretleri, çocuklara hediye dağıtmak gibi bir süreç değildi. Aksine, aklıma hiç gelmeyecek acılara şahitlik ediyor, onları dinliyor, insanların çaresizliklerini not alıyordum. Dünyanın bu yüzü boğazımı düğümlüyordu. Bir akşam, yaşadığı gecekondunun yarısı tamamen yıkık olduğu hâlde sağlam olan tek odada hasta kızına ve torunlarına bakmaya çalışan bir anneyi ziyarete gittik. Üstelik kışın sert geçtiği bir seneydi. Evde yakacak yoktu ve kadının bize ikram ettiği çorbanın içinde sadece bir avuç bulgur vardı. Yarı karanlık sofranın etrafına oturup hikâyelerini dinledik. Ertesi gün planlarımızı yaparak harekete geçtik. Gönüllü olarak ayırdığım saatlerin insanların hayatlarına bu kadar güçlü yansıdığını görmek kıymetliydi. Zaman geçip tanışmalar arttıkça tecrübe dediğimiz o dem kıvamını bulmaya başladı. Hikâyeler, hayatlar birbirine bağlanınca aslında bu âlemde "biz" olduğumuzu anladım. Sanırım gönüllülüğün yorucu ve sürekli vericilik tarafını işte tam da bu öğretiler silip süpürüyor. Sen, gönülden bir damla paylaşırsan hayat da seni cömertçe gerçek anlamla besliyor.

ÜZÜNTÜ KONUSUNA FİLOZOFLARIN BAKIŞI

■ Kadriye YEŞİLYURT

Makedonyalı Philippus'un oğlu Kral İskender, ölmeden önce annesine bir mektup yazar. "Ey İskender'in annesi" diye başlayan mektupla ölümünün peşi sıra Afrika'dan, Asya'dan, Avrupa'dan pek çok insanın çağrılacağı büyük bir matem günü tertip edilmesini vasiyet eder. Mektupta küçük de bir ayrıntı vardır. Başına herhangi bir musibet gelmiş kimseler bu davete katılamayacaktır.

Vasiyetteki emir yerine getirilir ancak belirtilen vakitte hiçbir insan gelmez. İskender'in annesi şaşkınlıkla insanların buyruğa neden uymadıklarını sorar ve aldığı cevapla kendine gelir: "Musibete uğramamış hiçbir insan bulunmadığından kimse davete icabet edemedi." Bu olay karşısında, "Demek ki senin ölümün yüzünden uğradığım üzüntüden dolayı beni en mükemmel

bir şekilde teselli etmek istemişsin. Gerçekten anladım ki ilk musibete uğrayan ben olmadığım gibi musibet sadece bir tek kişinin başına gelen bir olay da değilmiş!" der İskender'in üzüntülü annesi.

Kindî, on iki yüzyıl önce kaleme aldığı risalesi *Def'ul-Ahzân*'da (Üzüntüden Kurtulma Yolları) anlatır bu hikâyeyi. Büyük İskender örneğindeki gibi hissettiklerimizin benzerlerini bütün insanların yaşadığı, hiçbir üzüntünün sonsuza dek sürmeyeceği gerçeğini düşündürür ve üzüntüden kurtulmanın pek çok yolunu daha sıralar kısa ve etkileyici örneklerle.

Kindî'ye göre "Eğer başımıza hiçbir musibet gelmesini istemiyorsak hiç var olmak istemiyoruz demektir." Musibetlerin olmamasını istersek Allah'ın yarattığı tabiat kanununun ortadan kalkmasını istemiş oluruz. Tabiatın olanın

olmamasını istediğimizde ise imkânsız istiyoruzdur. Yani üzüntü, nefsin acılarının bir çeşididir ve yaşamın doğasında vardır. Ancak Kindî buraya bir parantez açar ve üzülmeye değmeyecek durumları açıklar:

"Üzüntü sevilen bir şeyin kaybedilmesi veya amaçlanan bir şeyden ümit kesilmesi yüzünden odaya çıkar." diyen Kindî, kaybedilen şey eğer Hak Teâlâ'nın bizdeki maddi bir emanetiye buna üzülmeyen akıllıca olmadığını vurgular. Çünkü emanet sahibi emanetini bizden geri alabilir ve dilediği bir başkasına verebilir. Böylesi kayıplarımızın üzerinde fazla düşünmemek, onlarla uğraşmamak ve üzülmeme direncimizi kaybetmemek gerekir.

»

Birey fiziki ve manevi varlığını iyileştirecek tedbirleri alırsa içinde yaşadığı olumsuzlukları en az hasarla atlatabilir. içe yolculuk ve dış şartların olumsuzluğuna karşı bilinçlilik hâli ve ruhun sağaltımını temin için alınan tedbirler aynı zamanda erdemli toplumun da temelini atacaktır.

«

İnsanoğlu gücü arttıkça varlığını sürdürmek ve hayatını düzene koymak için hiç de gerekli olmayan pek çok şeyi elde etmek ister. Çeşit çeşit yiyecekler, seyrederken zevk aldığı süslemeler, eşyalar, güzel kokular... "Bütün bunlar elde edilmesi yorgunluğa, kaybedilmesi acıya, ulaşılamaması özlemlere yol açan şeylerdir." Bu nedenle üzüntülerimizi en aza indirmek için maddi ihtiyaçlarımızı da en aza indirmeliyiz. Sokrates'e sorarlar: "Üzülmemeyi nasıl başarıyorsunuz?" Atinalı Sokrat'ın verdiği yanıt tam da bu konuya uygun düşer: "Çünkü kaybettiğim takdirde üzüntüsünü çekeceğim şeye sahip olmuyorum." Kindî'ye göre kaybedildiğinde üzülmekte mazur sayılacağımız şeyler maddi kazançlarımız değil kendi varlığımıza ait manevi kazançlarımızdır.

Kindî, kitabının sonunda kadim korkumuz ölüm korkusu üzerinde de durur. "İnsan akıllı ve ölümlü bir varlıktır; o hâlde ölüm olmasaydı insan da olmazdı." der. Ölüm mutlak bir yok oluş değil; gerçek, sürekli, özgür ve daha yüksek bir hayata geçiştir. Kindî bu gerçekliğe rağmen ölüm korkusundan dolayı üzüntü yaşayan insanı dünya tutkunu, akıl yoksunu, kontrolsüz isteklerinin esiri şeklinde tanımlar. O, bu duygulara "kralları köleleştiren" duygular adını verir. İnsanın fâni dünyadaki başlıca görevi böylesi duyguları yenerek -başka bir ifadeyle nefsin

hastalıklarını yenerek- gerçek özgürlüğü elde etmektir. İki dünyada da mutluluğun yolu buradan geçer.

Bunların dışında bir de mutluluğun inzivada mı yoksa toplum içinde mi elde edileceği konusu vardır. Üzüntüyü değiştirecek, dönüştürecek gücü her zaman kendimizde bulabilir miyiz? Bütün olumsuzluklara rağmen kişinin iç huzurunu sağlaması, buna uygun bir hayat yaşaması, varoluşunu anlamlandırması ne derece mümkündür? Diğer bir ifadeyle insanın siyasal, toplumsal bir varlık olması toplum dışında ya da inzivada mutluluğu elde etmesine imkân verir mi? Bu inziva meselesi de işin farklı bir boyutudur.

Konuya yine Müslüman filozofların gözünden bakarak devam edelim. Mesela Gazzali'nin, Nizamülmülk ve Selçuklu sultanı Tuğrul Bey'in ölümü üzerine Nizamiye Medreselerindeki konumunu terk ederek hicret etmesi bir seçenektir. Şam, Kudüs ve Mekke ziyaretleri uzun süren bir inziva süreci de ikinci seçenektir. Ancak Gazzali'nin iç huzurunu bulamayıp tekrar görevine geri döndüğünü, ardından yine bıraktığını ve kendini kitap yazmaya verdiğini de biliyoruz.

İbni Bacce ise Gazzali'nin mutluluk yöntemine gönderme yaparak, "Kişi dış şartların bütün olumsuzluklarına rağmen ne başka bir yere gidecek ne de bir köşeye çekilecektir."

der. İmkânları ölçüsünde mutluluktan kendisini alıkoyan şeyleri giderecek eylemler üzerinde duracaktır. Eğer birey fiziki ve manevi varlığını iyileştirecek tedbirleri alırsa içinde yaşadığı olumsuzlukları en az hasarla atlatabilir. Bu içe yolculuk ve dış şartların olumsuzluğuna karşı bilinçlilik hâli ve ruhun sağaltımını temin için alınan tedbirler aynı zamanda erdemli toplumun da temelini atacaktır.



DOĞALLIĞIN SANATA VE İHTİŞAMA DÖNÜŞÜMÜ TOPKAPI SARAYI MÜZESİ

■ Sümeyra YAMAN

Müzeler, geçmiş
günümüze
bağlayan
köprülerdir.

Geçmişte var olan medeniyetlere ait eserleri toplayıp koruma altına alarak sergiler, günümüze ve geleceğe ışık tutarak ikisi arasında güçlü bir bağ kurarlar. İnsanların sanat ve estetik anlayışının gelişmesine katkıları oldukça büyüktür. Müzeler, sadece içerisinde bir sürü kültürel varlığın yer aldığı yapılar olarak görülmemelidir. Toplumların iyi bir gelecek inşa etmekte kullanabilecekleri birikimlerinin bir arada bulunduğu, belgelerin toplandığı, eğitimlerin ve araştırmaların da yapıldığı

merkezler olarak işlev görürler. Bu kurumlarda tarihin farklı dönemlerine ait eserleri bulur ve takip ederiz. Eğer biz bu birikimle ilgili yeterince farkındalık oluşturup kapsamlı bir eğitim verebilirsek nesiller boyu değerler aktarımı ve şuurulu kuşaklar yetiştirme sorumluluğumuzu yerine getirmiş oluruz.

Bu bağlamda Topkapı Sarayı Müzesi tarihi anlamada, yorumlamada ve geleceğe yön vermede ecdadımızdan kalma önemli abidevi hazine olarak bütün ihtişamıyla bizi bekler. Müze, Topkapı Sarayı'nın bir bölümüdür. Topkapı Sarayı, Osmanlı Devleti'nin yönetim

merkezi, padişahların aileleri ve hizmetkârlarıyla yaklaşık 380 yıl ikame ettikleri mekândır. Marmara Denizi, İstanbul Boğazı ve Haliç arasındaki tarihî İstanbul yarımadasının ucundaki Sarayburnu'nda yer alan büyüklü küçüklü binaların oluşturduğu bir külliye'dir. Fatih Sultan Mehmet tarafından inşa ettirilen saray, zaman içinde ihtiyaç duyulan yapıların eklenmesiyle büyük bir alana yayılmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde hanedan mensuplarının diğer saraylara yerleşmelerine rağmen Topkapı Sarayı önemini hiçbir zaman yitirmemiştir. Cülus ve cenaze merasimlerinin sarayda gerçekleştirilmesi âdetine saltanatın sona ermesine kadar devam edilmiştir. Ayrıca her ramazan ayının on beşinci günü gerçekleştirilen Hırka-i Saadet ziyaretleri için Topkapı Sarayı'na gelme âdeti tüm padişahlar tarafından uygulanmıştır.

Topkapı Sarayı Müzesinin oldukça ilginç bir kuruluş hikâyesi vardır. Topkapı Sarayı'nda tabii hâllerinde mevcut olan eserler zamanla muhafaza altına alınarak müze eserlerine dönüştürülmüştür. Söz konusu müzeleştirme sürecinin başlangıcı Sultan Abdülmecid zamanına kadar götürülebilir. Kendisinin, sarayı ziyarete gelen yabancı ve yerli devlet ricaline etrafı gezdirirken tarihî eserleri de göstermesi zamanla bir gelenek hâline gelmiştir. Devamında nadide eserlerin bazıları camekânlı vitrinlerle koruma altına alınmıştır ve sarayın farklı bölümleri artık

bir sergi alanına dönüşmüştür. Sultan II. Abdülhamid devrinde bu müzeleşme süreci iyice gelişmiştir. Osman Hamdi Bey'in koordinasyonu ile sarayın belli bölümleri ve pek çok eser müze çerçevesinde terkip edilmiştir. 1919 yılında İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesiyle Topkapı Sarayı ziyarete kapatılmış, daha sonra Cumhuriyet'in ilanının hemen ardından tekrar müze hâline getirilmiş, on yıl sonra da tamamen halkın ziyaretine açılarak mevcut Topkapı Sarayı Müzesi tesis edilmiştir.

Topkapı Sarayı'nı meydana getiren binalar, farklı eserlerin sergilendiği büyük bir manzumeyi anımsatır. Mekânların da bir enerjisi vardır, derler. Oradaki yaşanmışlıklar ziyaretçilere yansır. Geçmiş zamanlarda bu mekânlarda sürdürülen yaşanmışlıkları hayal ederek gezeriz sarayı. Eserlere bakmak tarihe idraki de kolaylaştırır.

Topkapı Sarayı, Ayasofya Camii tarafındaki saltanat kapısından girildiğinde sırasıyla içlerinden geçilen dört avludan müteşekkil, etrafı bahçeler ve meydanlarla çevrili binaların oluşturduğu bir külliye'dir. Sarayın ilk avlusu olan Alay Meydanı, halkın başvuru için girebildiği ilk yerdi.

Saraya kuş bakışı bakıldığında tam merkezde Divanîhümayun toplantılarının yapıldığı Kubbealtı binası görülür. Burası Divan Meydanı olarak bilinen sarayın ikinci avlusudur. Kubbealtı binasının hemen

arkasındaki çokça kubbeleriyle dikkat çeken bina, devletin resmî hazinesi olarak kullanılan Kubbeli'dir. Şu an burada, farklı desenlerle süslemeli yüzlerce silah sergilenmektedir. Bu eserler arasında sahabeye, bazı Emevi ve Abbasi halifelerine ait kılıçlar ile Türk, Memluk ve İran silahları dikkat çekmektedir. Divan Meydanı'nın Haliç tarafında Baltacılar Koğuşu vardır. Daha sonraları genişletilen bu kısım bir avlu çevresinde cami, koğuş, hamam ve çubuk odası gibi bölümleriyle Osmanlıya özgü bir mahalle görünümündedir. Meydanın sağ yanında mutfaklar sıralanır. Tarih boyunca sarayda kullanılan Çin ve Japon seramik sanatının en nadide örnekleri bu mutfaklarda sergilenmektedir. Bu mutfakların farklı bölümlerinde sarayda kullanılan madenî mutfak eşyaları, Yıldız Çini Fabrikası porselenleri ve cam eserler, hemen karşısındaki binalarda sarayın Avrupa porselenleri ve gümüş eserleri sergilenmektedir. II. Abdülhamid'e hediye gelen gümüşler bu koleksiyonun en özel parçalarıdır.

Enderun Avlusu sarayın üçüncü avlusudur. Padişahın kullanımına sunulan yapılarından ilki olan Arz Odası bu avlu içerisinde. Arz Odası içinde bulunan tezhipli tahtın mücevherli örtü takımları, gelen elçilerin önemine göre değiştirilerek kullanılırdı. Bu odanın arkasında, III. Ahmed'in Lale Devri mimarisine uygun inşa ettirip enderun ağalarına hediye ettiği Enderun Kütüphanesi vardır. Hazine Köşkü ve Has Oda (Kutsal Emanetler Dairesi) yine bu avlu içerisinde yer alır. Fatih Sultan Mehmed'in saray inşa edilirken yaptırdığı Hazine Köşkü saray hazinesi olarak kullanılmıştır. Günümüzde



Hiz. Muhammed'in Ayak izi



Topkapı Hançeri



Kaşıkcı Elması

Osmanlı hazinesinin sergilenmesine ayrılan Hazine Köşkü'nün içerisinde dört adet taht, Osmanlı hükümdarlık sembolü olan askı ve sorguçlar, Kaşıkcı Elması, mücevherli kitap kapları ve Topkapı Hançeri bulunur. Padişahlara ait en önemli oda Has Oda'dır. Dörtlü ayrı bölümden oluşan bu oda muntazam çinilerle dekore edilmiş büyük bir daire görünümündedir. Bu yapı padişahların saray selamlığındaki özel ikametgâhıydı. Tarihte olduğu gibi günümüzde de mukaddes emanetler bu binada muhafaza edilmektedir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethinden sonra Mekke ve Medine'deki Hz. Muhammed ve ilk halifelere ait eşyaları Has Oda'da muhafaza altına aldırıldığı bilinmektedir. Bu eserler arasında Hz. Muhammed'in hırkası, su kâsesi, sakal-ı şerifleri, iki adet kılıcı, dişi, ayak izleri, sancak-ı şerifi, Hümeze, Tekasür, Kadr ve Tebbet surelerinin vahiy kâtipleri tarafından deri üzerine yazılmış ilk nüshaları, Hz. Muhammed'in çeşitli hükümdarlara gönderdiği İslam'a davet mektupları, na'l-i şerifler, ilk halifelerin kılıçları, padişahların çeşitli dönemlerde



Mekke ve Medine'ye vakfettikleri objeler yer almaktadır. Kutsal emanetlerin sergilendiği Hırka-i Saadet Dairesi'nde hafızlar tarafından yirmi dört saat Kur'an-ı Kerim okunmaktadır. Günümüzde de devam eden bu gelenek Yavuz Sultan Selim döneminden beri sürdürülmektedir.

Enderun saray okuluna ait koğuşlar farklı sergi alanları olarak hizmet vermektedir. Seferli Koğuşu denilen bölüm padişah elbiseleri sergisine ayrılmıştır. Bu koleksiyonda padişahların tarih boyunca saklanan günlük elbiseleriyle tören elbiselerinin yanı sıra sarayda kullanılan çeşitli

kumaşlar sergilenmektedir. Kilerli Koğuşu ise müze idare binası olarak düzenlenmiştir. Hazine Koğuşu'nda Osmanlı yazı, minyatür ve hat örnekleriyle gereçleri bulunmaktadır. Aynı avludaki Has Oda padişah portrelerinin sergilendiği yerdir. Fatih Sultan Mehmet döneminden kalan Ağalar Camii, Bizans ve Osmanlı yazmaları ile ünlü saray kütüphanesi şeklinde hizmet vermektedir.

Topkapı Sarayı'nın dördüncü avlusu olan, Sarayburnu'nun arka tarafında Sofa-i Hüamekanyun diye adlandırılan bahçede sultanların kişisel köşkleri yer

almaktadır. Bu köşklere Sünnet Odası bölümünde Osmanlı çini sanatının çeşitli dönemlerine ait panolar bulunmaktadır. Mecidiye Köşkü, Batılı saray zevkine uygun inşa ettirilmiştir. Burasını son dönem padişahları Boğaziçi saraylarına taşındıktan sonra Topkapı Sarayı'na geldiklerinde dinî ve resmî törenlerde kabul salonu olarak kullanmışlardır. Bu köşkün yanına Sofa Camii yaptırılmıştır.

Topkapı Sarayı, içerisinde barındırdıklarıyla Osmanlı idare sisteminin, yaşam tarzlarının ve ince zevkinin kültüre, mekâna ve eşyaya yansımalarıyla bizlere tarihsel bir tanıklık oluşturur. Topkapı Sarayı dünya müzeleri arasında yaşayan, tarihi ile bugüne ulaşabilmiş ender örneklerdendir. Mimari yapıları, koleksiyonları ve binlerce arşiv belgeleri ile dünyanın en büyük saray-müzeleri arasında yerini alır. Canlı bir tarihe ve sayısız muhteşem esere şahitlik etmek isteyen değerli okuyucularımızı en kısa zamanda Osmanlı Devleti'nden bize hatıra kalan bu değerli hazinemizi ziyarete davet ediyorum.



Arz Odası



TÜRK İSLAM EDEBİYATINDA SEHER VAKTİ

■ Ali AYGÜN

Seher, gecenin karanlığı ile gündüzün aydınlığının birbirine karıştığı; tan yeri ağarmasından önceki vaktin adıdır. Seher, daha çok gecenin son bölümü için kullanılan bir kavramdır. Gece uykusuz kalmak, uyumamak anlamına gelmektedir. (Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Otto Yay., Ankara 2020, s.423)

Gecenin en faziletli kabul edilen son üçte biri hakkında kullanılan bir kavram olarak “seher vakti”, tasavvufta manevi terakki açısından önemli bir yere sahiptir. Sufilere göre uyku, maddi ve nefsanî bir şey olduğu için gaflet hâli sayılmaktadır. Çünkü salık, uyku hâlinde Hakk’ı düşünüp zikredemez. Gecenin son üçte biri sayılan seher vaktini uykusuz geçirenlere “seherî” denmektedir. Tasavvufta

salık seherî olmalı, tan yeri ağarmadan önceki seher vaktini Rabb’ine iltica için fırsat bilmelidir. Seherî salık, geceleyin kalktığı teheccüt namazından sonra bir süre istiğfar, tevhid, zikir, tesbih, salât ü selâm ile meşgul olmalı, Kur’an-ı Kerim okumalı ve tefekkürde bulunmalıdır. (Cebecioğlu, *a.g.e.*, s.423)

Seher vakitlerini ibadetle geçirmenin faziletine Kur’an ve hadislerde işaret edilmesi hasebiyle Türk İslam edebiyatında mutasavvıf şairler, seher vaktini şiirlerinde sıklıkla kullanmışlardır. Mutasavvıf şairlerin divan-ı ilahiyatları incelendiğinde seher vaktini anlatan ifadelerin hayli bir yekûn tuttuğu görülmektedir.

Sufi bir şair olarak Ahmed Yesevi, seher vakitlerinde Allah’a niyazda bulunmanın, tövbe ve istiğfar etmenin

üzerinde Divan-ı Hikmet'te çokça durmakta, doğru yolu gösterecek zatın Allah Teâlâ olduğunu ve O'na sığınmak gerektiğini "seher vakti olanda" redifli müstakil hikmetinde dile getirmektedir:

Ne hoş tatlık Hak yâdı seher vakti olanda;

Baldan tatlı Hû adı seher vakti olanda.

...

Kul Hoca Ahmed saati, bir zerre yok ibadeti,

Zikri canın rahatı seher vakti olanda

Konuyla ilgili örnek olarak verebileceğimiz diğer bir önemli şahsiyet Yunus Emre'dir. O, dinî metinlerden hareketle zenginleştirdiği birikimini, tasavvufun verdiği heyecanla bir vecd hâlinde yorumlayarak şiire dönüştürmektedir. Yunus Emre, şiirlerinde Allah'a itaatin gerekliliğini ifade etmekte, günahlardan kaçınmayı, tövbeyi tavsiye etmekte; ihlasla ibadetlere sarılmanın önemini vurgulamaktadır. Yunus Emre, seherlerde kalkıp namaz kılmakta, dua ve zikir ile Allah'a yalvarıp, ağlayıp inlemektedir; onu görenler, gül bahçesine karşı şakiyan bülbül sanmaktadır:

Geceler subha dek hayrân u mestem

Oluban muntazır dîdâre karşı

Seher-gâhın turup zârî kılarım

Sanasın bülbülem gülzâre karşı

Dünyevi makamları reddeden Şemseddin Sivasî de tasavvufi

terbiyeyi gönüllere nakşetmek, halkı irşat etmek gayesiyle şiirler yazmıştır. Şaire göre kul, Hakk'ın kapısından medet ummalıdır çünkü bütün dertlerin dermanı, hastalıkların çaresi Allah'tır. Derde düşen insanoğlu, başına gelenlerden dolayı şikâyetçi olmamalı, Allah'tan umudunu kesinlikle kesmemelidir. Kul, bir kapıyı kapayan Hak Teâlâ'nın başka bir kapıyı açacağına inanmalı, şükür, zikri ve duayı dilinden düşürmemelidir. (Fatih Ramazan Süer, *Sivâsîlerin Pîri Şemseddin Sivâsî*, Ketebe Yay., İstanbul 2018, s.145-150) İnsan, Allah'ın ihsan, lütuf ve rahmetine mazhar olmak için seher vaktinde uyanık olup dua etmelidir:

Seherlerde uyanık ol duâya dest açık ol

Dilersen olasın vâsıl Hudâ'dan lutf u ihsâna

Şemseddin Sivasî'nin yeğeni Abdülmecid Sivasî, hem bir şair hem bir mutasavvıf aynı zamanda önemli bir ilim adamıdır. Divanında dinî ve edebî türlerden tevhid, münacat ve naatın dışındaki bütün şiirleri hemen hemen tasavvufi konularla ilgilidir. Şiirlerinde dünyanın fâniliğinden, gönül hanesinin temizliğinden, mâsivânın sürülmesinden bahseden Abdülmecid Sivasî; "ân eylemeyen bilmedi" redifli şiirinde seher vakitlerini gözyaşı dökerek, ağlayıp sızlayarak geçirmeyenleri "bilmedi" olarak nitelendirmektedir. Sivasî,

bu şiiriyle "...Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?..." (Zümer, 39/9) ayet-i kerimesine telmihte bulunmaktadır:

Gözyaşını vakt-i seher saçmayan

Âh u figân eylemeyen bilmedi

Medrese ve tekeden aldığı feyzi özümseyerek liyakatle temsil eden diğer bir sufi şair Aziz Mahmud Hüdayî'dir. İrfan dünyamızın önemli bir ismi olan Hüdayî, şiirlerini berrak bir Türkçeyle, son derece lirik bir üslupla yazmıştır.

"Onlar seherlerde istiğfar ederlerdi." (Zâriyât, 51/18) ayetini iktibas ederek seher vakitlerinde tövbe istiğfarda bulunulmasına işaret etmektedir:

"Ve bi'l-eshâri hüm yastağfirûn"a

Bak istiğfâr eyle her seher-gâh

İlahileri bestelenerek yüzyıllardır okunan mutasavvıf şairlerden Seyyid Nizâmoğlu'na göre salık seher vaktini, muhtaç ve çaresiz olduğunun bilincine varıp Allah'a yakararak, dua ederek ve namaz kılarak geçirmelidir:

Erişe çün seher vakti namazın

Dur eyle Hazret-i Hakk'a niyazın

Nutk-ı şeriflerinde aşk ve irfana ait hakikatleri damıtıp süzerek döneminin en güzel Türkçesiyle bütün insanlığa yepyeni bir üslupla takdim eden Niyâzî-i Mısırî de "Yalvar Güzel Allah'a" redifli şiirinde her seher vaktinde Allah'ın bin lütfu geldiğini, kalbin uyanacağı bu vakitte güzel

Allah'a yalvarmak gerektiğini söylemektedir:

Her vakt-i seherde bin lütfu gelir Allah'ın

Ol vakt uyanır kalbin yalvar güzel Allah'a

Marifetname adlı eseriyle şöhret bulsa da sufi bir şair olan Erzurumlu İbrahim Hakkı Efendi de şiirlerinde seher vaktinin önemini işlemiştir. İbrahim Hakkı Efendi, “-âh tâ-key” redifli şiirinde seher vaktini “ona ruhumdan üflediğim vakit”e (Hicr, 15/29) teşbih ederek, “Allah'ın karanlığı yarıp sabahı çıkaran, aydınlatan” (En'âm, 6/96) zat olduğunu hatırlatarak seher vaktini ikiye bölenin acısı ne zamana kadar diye sormaktadır. Bu beyitte hem iktibas hem de telmih sanatının örnekleri görülmektedir:

“Nefah-tü fihî min rûhî”dir isbâh

Firâk-ı fâliku'l-İsbâh tâ-key

Tasavvuf ve ilahi aşk muhtevalı şiirlerinden oluşan divanında seher vaktine oldukça fazla değinen mutasavvıf şairlerimizden biri de Ahmed Kuddûsî'dir. Bu şiirlerinde öğütler geniş yer tutmakta, yer yer kendi hayatına da temas etmektedir. Sade bir dille kaleme alınmış olan bu şiirlerinden bir kısmı bestelenmiştir. Kuddûsî, seher vakti rûzgâr estikçe aşk sarhoşluğunun verdiği acıyı şöyle dillendirmektedir:

“Seher vakti”, tasavvufta manevi terakki açısından önemli bir yere sahiptir. Sufilere göre uyku, maddi ve nefsanî bir şey olduğu için gaflet hâli sayılmaktadır. Çünkü salık, uyku hâlinde Hakk'ı düşünüp zikredemez.

Tuyuban cânım nesîm-i zülfünü yanar tüter

Ey güzeller güzeli vakt-i seher esdikçe bâd

Seher vakitlerini tövbe ve istiğfarla, Allah Teâlâ'ya dua ve niyazla geçirmek gerektiğini şiirlerinde ifade eden bir diğer sufi şair de Alvarlı Muhammed Lutfî'dir. Muhammed Lutfî Efendi, daha çok münacat nazım türünde şiirler yazmış olsa da bir vesileyle naat, tevhid yahut bir gazelde Allah Teâlâ'ya ellerini açıp iltica etmekte, dua ve niyazda bulunmaktadır. Alvarlı Muhammed Lutfî, seher vaktinde Allah'a yalvarıp yakarmak, dua etmek gerektiğini söylemektedir. Kişi çareyi Allah'a niyazda aramalıdır, O'na yalvarıp yakaran, dua eden kişi nura kavuşacaktır:

Dergâh-ı Hakk'a kıl niyâz niyâz ile bul çâre-sâz

Vakt-i seher sûz ü güdâz eden bulur nûr-i cemîl

Tasavvufî Türk edebiyatı çerçevesinde yazdığı şiirlerini Divân-ı Hulûsî-i Dârendevî adıyla bir araya getiren Osman Hulûsî Efendi de şiirlerinde seher vaktine oldukça yer vermiştir. Seher vaktinde bütün dertlere deva bahşedilmekte, hasta gönüller derman bulmaktadır:

Dil-i bîmârına dermanı gözle fecr-i sadıkta

Kamu derde devalar bahşolur vakt-i seher peyda

Mutasavvıf şairler, Türk İslam tasavvuf geleneği içinde bir silsileyle yetişmiş; Kur'an-ı Kerim'den, Hz. Peygamber'in sünnet ve hadisinden ilhamla şiirler kaleme almış ehl-i irfan şahsiyetleridir. Sufi şairler, gece ibadeti ve seher vaktine dair ayet ve hadisleri çok iyi özümsemiş ve önemsemişler; şiirlerinde başarılı bir şekilde işlemişlerdir. Tasavvufi derin anlamlar yükledikleri şiirlerini, didaktik ve lirik tarzda gayet estetik ve edebî bir Türkçeyle kaleme almışlardır. İçinde Arapça, Farsça kelime, ayet ve hadis iktibaslarının bulunduğu bu Türkçe, halkın rahatlıkla anlayabildiği bir Türkçedir. Sufi şairler, Türkçeyi bir hakikat, irfan, aşk ve sevgi dili hâline getirmiş; İslam'ın emir ve yasaklarını daha yumuşak bir üslupla ifade ederek Allah'a korku ile değil sevgi ile ulaşmaya çalışmışlardır.

TUTUNANLAR YA DA *Unutulanlar İçin*

Bariş Çikolatası / Peace By Chocolate

■ İshak KOÇ



Charlie ve de fabrikasıyla pek alakası olmayan bir çikolata hikâyesi... Bir yandan da zor şartlar altında elde edilen mülteci statüsünün biraz daha başarılı hâli. Yani herkes yapabildiğiyle, bir iş üstünde gösterdiği başarıyla yahut iyiliksever insanların kol kanat girmesiyle yer edinemez, yerleşemez, yerlileşemez. Aksine normal şartlarda yerliler yerlerinden edilir; toprağından koparılıp meçhul bir geleceğe doğru yol alır. Çok çalışıp elde edilenlerin senaryolaşması için bile ayrı bir uğraş gerekir. *Bariş Çikolatası* ise başarı hikâyesidir ve bir

komedi-drama göre olağandan farklı sonuçlanır.

Kanadalı yönetmen Jonathan Keijser'in yazıp yönettiği 2021 yapımı *Bariş Çikolatası*, babasının Şam'daki çikolata fabrikası bombalanınca hayalinin peşinden gitmek ve ailesinin mirasını korumak arasında sıkışıp kalan genç mülteci Tarık'ın (Eyhem Ebu Ammar) macerasıdır. Gerçek bir hikâyeyi merkeze alan film, ilk gösterimini Tribeca Film Festivali'nde yapar. Ardından da pek çok festivalde ödüller alır. Hatem Ali, Yara Sabri, Eyhem Ebu Ammar gibi Suriye

kökenli oyuncular Suriyeli karakteristiğini en iyi şekilde yansıtırken Mark Camacho da başlı başına içten bir Kanadalı yardımseverliğini oynar. Birçok örnekte görüleceği üzere o coğrafyanın insanı yardımseverliği, kendisine yardım edildiğinde sevinen türden değil yardım ettiğini sevindirmek biçiminde anlar. Bu durum da çikolata gibi mutluluk verici bir unsurla somutlaşmış olur.

Tarık, karlı bir ovaya doğru bakarken adım adım yaşadıklarını hatırlar. Biraz Godardvâri hızlı geçişlerle,



yönetmenin önemli anları donduran kesmeleriyle ve eklemelenmiş sekansın ucunda “Bundan daha kötülerini de atlattık.” mealinde filmin ilk repliğiyle... O teselli insanı ayakta tutar. Daha kötülerini atlatmış olmak! Ve yaşamak için gitmekten başka şansı olmayanların güçlü bir umuda ihtiyacı vardır. Şam’dır kendisini her terk edenin geri dönmek umuduyla çıktığı yer. Üç yıl sonra Kanada soğuşunda nefes alınır. Gözlerde keder, dudaklarda buhar, yürüyüşte vakarla...

Kanada’nın Nova Scotia bölgesine bağlı Antigonish’in taşrasına yerleşince ailenin babası İssam (Hatem Ali) Şam’dayken iştiğal ettikleri işi yapmaya karar verir. Aslında başka şansları da yoktur ama köklü bir iş kurmanın peşinde koşturabilecek olan tek oğul Tarık, başka arayışlardır. Ancak bu arayışlar olumlu neticelenmez; Tarık’ın tıp fakültesi başvuruları, kız kardeşi Âlâ’nınsa Amerika’dan yanlarına geçmek için vizesi hep reddedilir. İssam en iyi bildiği şeyi yapmakta ısrarcıdır; yaptığını âdeta konuşturur ve hep birlikte çikolata işine girmek kaçınılmaz olur. Tadan bayılır, yiyen bir daha ister lakin amatör üretimi girişime çevirmek için finansman bulmak iktiza eder. Frank’in (Mark Camacho) aracılığıyla bir banka yüzde on altı faizle kredi vermeyi kabul eder. Bu noktada hassasiyetler, inanışlar, eyleyişler devreye girer. Faiz haramdır. İnsanların İslam’dan pek de haberdar olmadığı bir toplulukta namazlarını

mümkün merteye cemaatle kılan bu Müslümanlar, doğal olarak faizle finanse edilmeye karşı çıkar. Doğal olmayan, Müslümanlar arasında faizin insafsız, izansız, orantısızca yaygınlaştığı; çerez niyetine alınıp verildiği topluluklardır.

Anneleri Şehnaz (Yara Sabri) için televizyon hep açıktır, Lübnan’da mülteci kamplarından sınırdışı edilmeye zorlanan Suriyelileri izler. Oğlu; “Bunu neden izliyorsun?” diye sorduğundaysa verdiği yanıt acıklıdır: “Ne diyorlar anlamıyorum ama hep bizim oraları gösteriyorlar.” İnsan evladı, kendi memleketinde dahi “bizim oraları” izlemelere doyamaz. Yurdundan edilmiş bu insanlar, ne denli rahata ermiş olsalar da düşünde memleketini görmekten kendilerini alamazlar. Kendi topraklarındaki düşten bombalarla uyandırılmış, kaçmaktan ve kaçınmaktan başka çaresi kalmamış, nihayet dünyanın diğer ucunda nefes almayı başarmış olsa bile...

Yine kanatsız Kanadalı Frank’in; “Şam ya da Delaware, çocuklar hep aynıdır. Ve sen de öyle davranıyorsun.” çıkışması, hem dünyanın her yerinde baba-oğul arasındaki ilişkilerin benzeşimi açısından hem de çocukluğun evrenselliği bağlamında kayda değerdir. Bir müddet sonra bu saptamayı İssam’la Tarık kavgası tamamlar:

- Buraya geldiğinden beri beni dinlemedin.
- Hayatım boyunca seni dinledim.

- Ah! Çünkü bu bir evladın rolüdür.
- Suriye’de, burada değil!
- Eğer Suriye’yi geride bırakırsan ömrünce hiçbir şeyin olmaz. Ailen olmasaydı ne yapardın?

Başarı hikâyeleri çoğu zaman mutlu sonla biter. Kişilerin yaşadıklarına özel senaryo ya da hayatının kimi kesitleri filme alınanlar için böyle bir mutlu sondan söz edilebilir. Lakin İssam karakterini başarıyla oynayan Hatem Ali 2020’de Kahire’de krizlere uğrayan kalbine yenik düşer. Şam’da Bab es-Sağır mezarlığına defnedilir. Yani onunkisi son oynadığı İssam’ın hikâyesi gibi olmaz. 1967’de siyonist işgaline uğrayan Golan Tepeleri’nde başlayan hayat, bir başka grubun darbeyle sindirdiği Kahire’de sonlanır. Yaşam serencamında çikolata yoktur ama sürüyle sinema ve televizyon filmi, senaryo ve de tiyatro eseri vardır. Gerçek başarı belki budur ama iste yaşanacak bir memleket bulup markalaşacak imkân bulunmaz. Belki evrensel gerçeklik de böyle bir şeydir.

Orijinal İsmi:

Peace by Chocolate

Süre:

93 dk

Tür:

Drama

Yönetmen:

Jonathan Keijser

Senarist:

Jonathan Keijser, Abdul Malik

Yapım:

2021 -Kanada

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM VE GIDA GÜVENLİĞİNE ETKİSİ

■ Şule TÜZÜN

İnsanlık, dünyaya geldiği andan itibaren doğayla iç içe bir ilişki içindeydi ve bu ilişki, her zaman karşılıklı ihtiyaçlara dayanıyordu. İnsanın toprakla temasının azalması, şehir hayatına çekilip evlerine kapandıkça doğadan uzaklaşmasıyla başladı. Nüfus artışı ve teknolojinin gelişimi, insanları evlere hapsedip doğadan kopardı, toprakla olan temel bağı zayıflattı.

Toprak, işlendiğinde hayat barındıran bir unsurdur; doğurganlık ve yaşamın anasıdır. Ne yazık ki artık

toprağa yabancılaştık. Tehlike çanları çalıyor ve insanlık, rahatlık uğruna topraktan uzaklaştıkça onun değerini yeniden anlamaya çalışıyor. Paranın ve konforun peşinde koşan insanlık, girdiği çıkmazdan kurtulmak için çaba sarf etse de gerçek çözüm hem toprakla yeniden bağ kurmakta hem de bu bilinçle harekete geçmekte yatıyor. Bu konuda belki de en temel başlıklarımızdan biri tarımı sürdürülebilir hâle getirmek.

Hiç düşündünüz mü ormanlar kendilerini nasıl sürdürülebilir

kılar? Hem de muhteşem bir disiplinle. Bu soru, ekolojik sistemlerin işleyişini dolayısıyla sürdürülebilir tarımı anlamak için mükemmel bir başlangıç noktasıdır. Çoğumuz, ormanların sadece yağmur ve güneşle beslendiğini düşünürüz; ancak bu basit tablo, orman ekosistemlerinin karmaşık döngülerini ve dinamiklerini anlamamıza yetmez. Ormanlar, karbon ve su döngüsü gibi süreçleri olağanüstü bir uyum içinde yürüterek biyolojik çeşitliliği korur ve geniş alanları yaşanabilir hâle getirir. Hem de bütün bunları ilaca, yapay gübrelere, sulamaya ihtiyaç duymadan yapar. İşte bu nedenle, tarım sistemlerimizde sürdürülebilirliği başlatmak istiyorsak tabiatın doğal akışından ilham almamız gerekiyor. Modern tarım uygulamalarında, genellikle kısa vadeli verim artışına odaklanılırken uzun vadeli sürdürülebilirlik ve çevre sağlığı göz ardı edilebiliyor. Her yıl düzenli olarak yapılan ekim,

dikim çalışmaları ve yüksek verim beklentisi toprağı yorar ve içindeki biyolojik dengeyi bozar. Kullanılan pestisitler ve yapay gübreler, toprağın doğal yapısını zehirleyerek sadece kısa süreli bir çözüm sunar. Zamanla uygulanan kimyasallar topraktan sulara sızarak başka bölgelerdeki ekosistemlere de zarar verebilir.

Bu durumu düşündüğümüzde tarımın sürdürülebilir yöntemlerle nasıl uygulanabileceğı sorusu kaçınılmaz olarak karşımıza çıkıyor. Toprak, tıpkı bir orman gibi kendi iç döngülerine sahip olmalı ve bu döngüler sayesinde kendini yenileyebilmelidir. Dar alandan yüksek verim elde etme çabası, sürekli olarak toprağı sürmek ve yoğun kimyasal kullanımı gibi uygulamalar toprağın doğal sürdürülebilirliğini olumsuz etkiliyor. Yaşanan bu süreçler toprağın besin dengesini bozarak toprağın yapısına zarar veriyor ve dolayısıyla biyolojik çeşitliliğı azaltıyor.

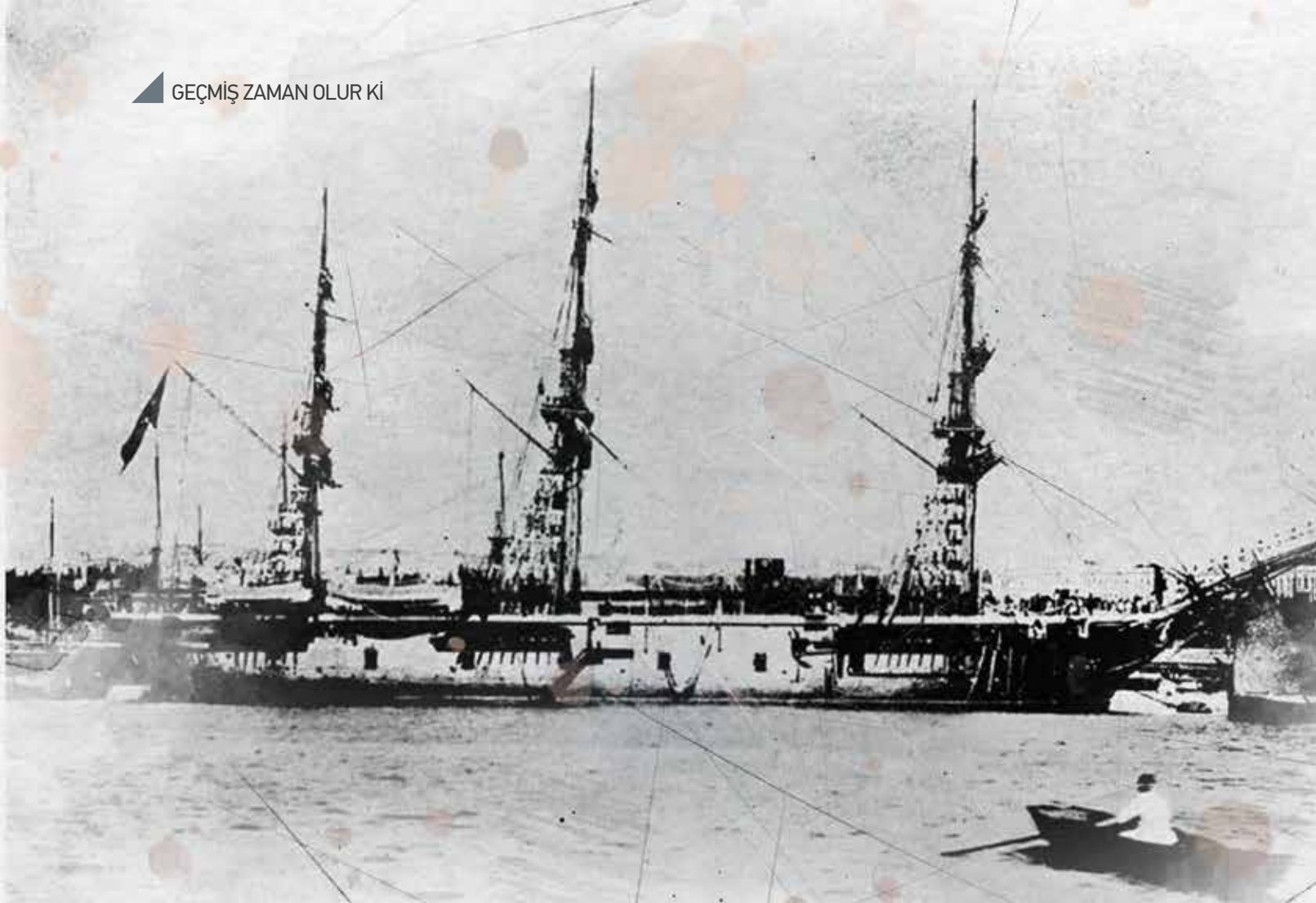
Sürdürülebilir tarım ve dolayısıyla gıda güvenliği, hepimizin sağlıklı ve yeterli gıdaya erişebilmesi için zorunludur. Bu, özellikle doğal kaynakların sınırlı olduğu bir dünyada büyük önem taşır. Sürdürülebilir tarım, toprakların, su kaynaklarının ve biyoçeşitliliğın korunmasını sağlayarak bu kaynakların gelecek nesiller tarafından da kullanılabilir olmasını garantiler. Ancak günümüzde, yoğun bir şekilde kullanılan kimyasallar, gıda güvenliğimizin bir numaralı düşmanı hâline

gelmiştir. Bu kimyasallar; toprakları zehirleyerek, su kaynaklarını kirleterek ve ekosistemleri bozarak uzun vadede gıda üretimini tehdit etmektedir. Özellikle pestisitler ve yapay gübreler, tarım ürünlerinin miktarını ve görüntüde kalitesini arttırırken içerik kalitesini ve ilaç kalıntısını artırıyor. Söz konusu uygulamalar, toprağın doğal dengesini bozarak sürdürülebilir tarım ilkelerine ters düşmektedir. Bu durum, sağlıklı gıda üretimi ve doğal kaynakların korunması amacıyla çatışma yaratmakta ve gıda güvenliğimizi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, kimyasal kullanımını azaltarak ve ekolojik tarım yöntemlerini benimseyerek gıda güvenliğini sürdürülebilir bir şekilde arttırmak mümkündür.

Günümüzde eğitim seviyesinin artması ve çevresel bilincin gelişmesi, sürdürülebilir tarım ürünlerine yönelimi de arttırmıştır. Organik gıdaların besin değerlerinin, modern tarım yöntemleriyle üretilen gıdalara göre daha yüksek olması, doğal tarım uygulamalarının diğer bir önemli avantajını ortaya koymaktadır. Bu durum, sağlık bilincinin artmasıyla daha da önem kazanmaktadır. Tüketiciler artık sadece taze ve doğal ürünler aramakla kalmıyor, aynı zamanda bu ürünlerin nasıl üretildiğı ve çevresel etkileri hakkında da bilinçleniyor. Bu bilinç, gıda güvenliği ve çevresel sürdürülebilirlik arasında

doğrudan bir bağlantı kurulmasına yardımcı olmakta ve tarım politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, yerel ekonomilerin güçlenmesine ve küçük çiftlik işletmelerinin desteklenmesine olanak tanıyarak gıda üretim zincirinde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamaktadır. Bu nedenle, sürdürülebilir tarım uygulamalarının genişletilmesi ve teşvik edilmesi, sağlıklı bir toplumun ve temiz bir çevrenin korunması için elzemdir.

Sonuç olarak, gelecek nesillere sağlıklı bir ekosistem içinde yaşanabilir bir dünya bırakabilmek adına, sürdürülebilir tarım ve doğru ilaçlama yönetiminin düzeni büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir tarım yöntemleri, toprağın ve iklim çeşitliliğının korunmasını sağlayarak su kaynaklarını zenginleştirir ve yangın risklerini azaltmayı sağlar. Bu durum ülkemizi sürdürülebilir tarım için uygun bir yer hâline getirir. Özellikle organik tarım uygulamalarının desteklenmesi gerekmektedir. Günümüzde birçok insan, kendi ihtiyaçlarını yerel olarak sürdürülebilir şekilde karşılamak için çaba göstermekte, bu da hem insan refahının artırılmasına hem de tarımın doğru şekilde teşvik edilmesine katkıda bulunmaktadır. Böylece, sürdürülebilir ve organik tarım uygulamalarını desteklemek, topraklarımızı koruyarak ve biyoçeşitliliğı artırarak gelecek nesillere sağlıklı bir yaşam alanı bırakmamızı sağlar.



ERTUĞRUL FIRKATEYİNİ HADİSESİ

■ Dr. Mehmet Fatih BECERİK

Türk-Japon ilişkilerinin tesisi 19. yüzyılın son çeyreğine kadar gider. 1867'de tahta çıkan İmparator Mikado (Meiji), Japonya'da "Meiji Restorasyonları" denilen devrimler başlatmıştı. Daha önce ABD ve

Avrupalı devletlere verilen kapitülasyonları kaldırmak istemesinin yanında Rusya'nın da tehlikeli hamlelerde bulunması, Japonya'yı İngiltere ve Osmanlı Devleti ile ilişki kurmaya zorlamıştı. Bu amaçla Osmanlı Devleti ile ilk teması 1871'de gerçekleştirmişti.

Öte yandan hem Avrupa devletleri hem de Rusya ile yapılan savaşlarla zor süreçler yaşayan Osmanlı Devleti'nde padişah II. Abdülhamid 1876'da tahta geçmiş, içerideki otoriteyi sağladıktan sonra fiilen Osmanlı toprakları dışındaki Müslümanlar üzerinde

Panislamizm siyasetini takip etmeye başlamıştı. İfade edilen bu nedenler iki devlet arasındaki ilişkilerin gelişmesinde bir başlangıç noktası oluşturmuştu. 1881 yılında Japon Dışişleri Bakanlığı tarafından bir heyet, Osmanlı Devleti ile iyi siyasi ilişkiler tesis etmek için İstanbul'a gönderilse de bahsi geçen bu ziyaretler Türk-Japon ilişkilerinde istenen neticeyi sağlamamıştı.

Japonya, Rusya'nın Akdeniz yerine deniz politikalarını Uzak Doğu'ya çevirmesi sebebiyle çıkabilecek bir Rus-Japon savaşında Karadeniz'de bulunan Rus donanmasının Uzak Doğu'ya gönderilmesini engellemek için Sultan II. Abdülhamid'in dostluğunu kazanmak ve ikili ilişkileri geliştirmek istiyordu. Bu amaç doğrultusunda Ekim 1887'de Japon imparatoru Mikado'nun amcası Prens Komatsu, eşi ve oğluyla İstanbul'a gelmişlerdi. Gökusu Kasrı'nda misafir edilen ve Dolmabahçe Sarayı'nda ağırlanan Prens, II. Abdülhamid'i ziyareti esnasında Japon İmparatorluğunun büyük nişanı olan "krizantem"i ve Mikado'nun mektubunu padişaha sundu. Bu ziyaret iki devlet arasındaki münasebetleri fiilen geliştirmeye başlamıştı.

Osmanlı Devleti'nin 20. yüzyılın başlarında ayakta kalabilmesi ve Uzak Doğu'da varlığını göstermesi için adımlar atmaya ihtiyacı vardı. Bu doğrultuda İmparator Mikado'ya dostluk nişanı

ve değerli hediyelerle hem iade-i ziyaret hem de iki ülke arasında diplomatik ilişkileri geliştirmek için Japonya'ya Ertuğrul Fırkateyni'ni göndermeye karar vermişti.

Gezi Öncesi Durum

Şubat 1889 tarihli Bahriye Nezareti'ne ait bir tezkirede Hind, Çin ve Japonya denizleri seferi için ahşap gövdeli yelkenle birlikte buharla harekete ve uzun yolculuğa dayanıklılığı sebebiyle bu işe elverişli bulunan Ertuğrul Fırkateyni'nin uygun olduğu belirtilmişti. Geminin tamirat ve teçhizatının tamamlandığında komutanına verilecek talimatname ile yola çıkabileceği de ilave edilmişti. Bu sebeple Sadaretin Mart 1889 tarihli tezkiresinde bu gemiye karar kılındığına ve geminin her türlü tadilat ve tamiratının yapılmasına dair emir verilmişti. Bu esnada görev yapacak kumandan ve zabitan ile memurların belirlenmesi hızla tamamlanmıştı. Ayrıca Bahriye Mektebinden mezun olan öğrencilerin de teorik bilgilerini uygulama amacıyla bu gemiyle gönderilmesi istenmişti.

Sultan ve devlet adamları için Ertuğrul'un yalnızca bir gemi olmadığı, Osmanlı prestijini temsil eden bir sembol olduğu bilinmekteydi. Dolayısıyla yapılacak gezinin tarihsel, diplomatik ve sembolik bir önemi haiz olduğu gayet anlaşılır bir durumdu. Hem Uzak Doğu'da varlığını göstermek hem de Japonya ile arasında dostane ilişkileri

artırma amacıyla ortaya konan bu misyonun önündeki en büyük tereddüt ise seçilen geminin teknik durumu ve uzun yolculuğa karşı taşıdığı risklerdi. Ertuğrul hakkında olumsuz münakaşalar ve şayialar da dikkate alınarak Sadaret ve Bahriye Nezareti arasındaki yazışmalar neticesinde geminin muayeneden geçirildiği, tadilatının yapılarak bir rapor ile sonucun bildirildiği ve hazırlandığı belirtilmişti.

Ertuğrul Fırkateyni'nde sefer sırasında subaylar, askerler, denizciler, memurlar, yeni mezun öğrenciler içerisinde olmak üzere mürettebat sayısı 609'u bulmuştu. Gemi kumandanı olarak Miralay Osman Bey atanmıştı.

Ertuğrul'un Yolculuğu ve Japonya'ya Varışı

14 Temmuz 1889'da Miralay Osman Bey'in komutasında İstanbul'dan yola çıkan Ertuğrul, ilk önemli sıkıntısını Süveyş Kanalı'nda yaşadı. Fırkateyn, Akdeniz'den kanala girdiği 26 Temmuz 1889'dan bir gün sonra kuma oturmuş, kanal şirketine ait römorkörlerce kurtarılmıştı. Ancak ertesi gün dümeni ve bodoslaması kırılarak denize düşmüş, geminin havuza girip tamiratının yapılmasına karar verilmişti. Gemi, kanaldaki havuzun dolu olması ve tamirinin uzun sürmesi sebebiyle yaklaşık iki ay sonra yola çıkabilmişti.

Aden'e varıp gerekli ikmallerden sonra Bombay'a hareket eden Ertuğrul,

20 Ekim 1889'da limana geldiğinde gemiyi ziyaret için bekleyen binlerce Müslüman ziyaretçinin hücumuna uğradı. Ertuğrul'u görmek için Lahor, Delhi, Hayrabad gibi uzak ve meşakkatli yoldan gelenler de vardı. İçlerinde "bağımsız bir İslam toprağı olarak" gördükleri Ertuğrul'un güvertesinde namaz kılanlar, iskelesini ve güvertesini öpenler ile ağlayanların hâlleri, Osmanlı itibarının ve nüfuzunun bu yörelerde çoktan beri hasretle beklendiğinin göstergeleriydi. Bu kadar ilgi belki de Sultan II. Abdülhamid'in beklentisinin üstündeydi. Bombay'daki gazeteler Ertuğrul ve mürettebatına ilişkin yayınlar yapmakta, tercümeleri de İstanbul'a ulaştırmaktaydı.

Bombay'dan sonra Kolombo'ya gelen gemi, tamirle ilgili sorunlarının Singapur'da çözülebileceğı anlaşıldıktan sonra burada çok kalmadan Kasım 1889 ortalarında Singapur'a geçmişti. Tıpkı Bombay ve Kolombo'da olduğu gibi Singapur'da da yakınlardaki küçük Müslüman ülkelerinden gelen ziyaretçiler tarafından karşılanan gemi ve mürettebatı, limanda, sahilde, sokaklarda büyük hürmet görmüştü. Teknik muayenesi ciddi bir şekilde yapılan Ertuğrul, burada yaklaşık dört ay kalmış; bu durum mevsim rüzgârlarının ters yönde esme zamanının gelmesiyle yola çıkış ve seyir esnasındaki zorlukları artırmıştı. Bu esnada amiralliğe terfi ettirilen

Sultan ve devlet adamları için Ertuğrul'un yalnızca bir gemi olmadığı, Osmanlı prestijini temsil eden bir sembol olduğu bilinmekteydi. Dolayısıyla yapılacak gezinin tarihsel, diplomatik ve sembolik bir önemi haiz olduğu gayet anlaşılır bir durumdur.

Osman Paşa kumandasındaki Ertuğrul Fırkateyni 22 Mart 1890'da Singapur'dan ayrılmıştı. Tersine esen kuzey rüzgârları sebebiyle yelkenleri kullanılamayan gemi, sırasıyla Saygon'a, Amoy'a, Nagazaki ve Kobe'ye uğramış, son olarak 7 Haziran 1890'da nihayet Yokohama'ya varmıştı.

Yaklaşık 11 aylık yolculuktan sonra geldiğı Yokohama Limanı'na ulaştığında Japon yetkililer ve halk tarafından büyük bir ilgiyle, coşkulu ve samimi bir havayla karşılandı. Daha sonra Tokyo'ya geçen mürettebat, imparator tarafından kabul edildi. Çok önemli misyonu yerine getiren Ertuğrul heyeti Osmanlı Padişahının gönderdiği

hediyeleri ve nişanı törenle imparatora takdim etmişti.

Üç ay boyunca imparatorun özel misafiri olarak ağırlanan mürettebat, Japon halkının misafirperverliğinden ve sıcak yaklaşımından son derece etkilendi. Bu süre boyunca Ertuğrul heyeti, Japon halkı üzerinde olumlu izler bırakmıştı. Japonya'da Türklere karşı duyulan sevgi basında da kendine yer bulmuş, Japon gazetelerinde heyet ile ilgili övgü dolu yazılar yayımlanmıştı. Bu ziyaret hem kültürel hem de diplomatik bir başarı olarak değerlendirildi. Japonya'nın Osmanlı denizcilerine olan ilgisi, Ertuğrul'un anlamını daha da derinleştirdi.

Görevini başarıyla tamamlayan Ertuğrul Fırkateyni, dönüş seferine başlamadan bir şanssızlık yaşamıştı. Uzak Doğu'nun korkunç hastalığı kolera gemide baş göstermiş, gemi Nagaura'da karantinaya alınmış, hastalığa yakalanan 50'ye yakın mürettebatın 12'si hayatını kaybetmiş, diğerleri ise sağlığına kavuşmuştu.

Tokyo'dan Hareket ve Ertuğrul'un Kaza Yapması

Kolera ve karantina sebebiyle vakit kaybeden Ertuğrul Fırkateyni, İstanbul'dan iradenin çıkması ile 15 Eylül 1890'da Yokohama'dan dönüş yolculuğuna başladı. Japon uzmanlarının geminin buhar makinesinin ciddi bir tamirata ihtiyaç duyduğunu ve özellikle tayfunların aktif olduğu bu mevsimde çıkmamalarını ifade etmelerine karşın kumandan

Osman Paşa gelen emri geciktirmek istememişti.

Hareketinden sonra Wakayama açıklarında bir tayfuna yakalanan ve dalgalar nedeniyle kontrolünü kaybeden geminin her yerinde arızalar baş göstermiş, makinesi ise tamamen bozulmuştu. Karanlıkta hurda bir tekne hâline gelen gemi, fırtınanın etkisiyle 16 Eylül 1890 akşamında Oşima Adası'nın doğusundaki Kuşimoto kayalıklarına çarpmıştı. Kazanın ardından dağılan ve hızla batan geminin mürettebatından sadece 69 kişi Japon balıkçıların ve halkın çabalarıyla kurtarılmış, 500'den fazla kişi ise şehit olmuştur.

Sebeplerine bakıldığında facia olarak da nitelendirilen bu elim olayı haber alan Japon imparatoru kazadan çok etkilenmiş, kurtulanların istirahat ve tedavileri ile bizzat ilgilenmişti. Hadise ve kurtulanlar hakkında da bir rapor hazırlatarak Hariciye Nazırlığına göndermişti. Kaza sonrasında Japon basını olayla ilgili yayınlar yapmış hatta kazazedeler için yardım kampanyası bile başlatmıştı.

Kazanın İstanbul'da duyulması ise biraz vakit almış, anında basına karşı tedbir konulmuş, Ertuğrul aleyhine yapılan yayınlar yasaklanmış, geminin yetersizliğinden bahseden yabancı yayınların ise Osmanlı sınırlarından girmesi engellenmiştir. 24 Eylül 1890 tarihli Bahriye

Nezaretinin dergisi *Ceride-i Bahriye*'de "İlân-ı Resmî" olarak olayın tafsilatlı anlatılması kararlaştırılmışsa da kazadan kısaca bahsedilmiştir. Geminin Süveyş'te tamir edildiği ve kazanın doğal bir facia olduğu belirtilmiş, Ertuğrul'un gittiği yerlerdeki karşılanmaları, gördüğü teveccüh ise tafsilatlı şekilde anlatılmıştır.

Kazanın duyurulması sonrasında padişahın iradesine uygun olarak Bahriye Nezareti bünyesinde yardım komisyonları kurularak şehit ailelerine maaş bağlanmış, çeşitli yardım kampanyalarına destekler verilmiştir.

İmparator Mikado, Kobe'de tedavilerinin tamamlanmasının ardından kazazedeleri Kongo ve Hiei adlı harp gemileriyle İstanbul'a göndermiştir. Yaralananlar için düzenlenen kampanya yardımlarını götürmek üzere *Cici Şimpo* gazetesinden Şotora

Noda'yla birlikte Ekim 1890 tarihinde Kobe'den hareket eden gemiler, 2 Ocak 1890 tarihinde Dolmabahçe Sarayı önünde demirlemişler ve İstanbul halkı tarafından heyecanla ve samimi bir şekilde karşılanmışlardır.

Ertuğrul'un Japonya gezisi ve ardından Japon sularında kaza yapması iki ülke insanı arasındaki ilişkilere olumlu bir etki yapmıştır. Osmanlı Devleti, Japonya'nın gönderdiği yardımları unutmamış ve bu dostluk bağına daha da ileri taşımaya çalışmıştır. Ertuğrul kazası bir facia olsa da iki ülkenin ilişkilerinin başlangıcına güçlü bir temel oluşturmuştur. Kazada hayatını kaybeden denizciler için Japonya'nın Wakayama bölgesinde bir şehitlik inşa edilmiştir. Bu şehitlik, Osmanlı ve Japon halklarının ortak acısını ve dostluğunu sembolize etmektedir.

Tarihte bu ay neler oldu?

Türk Lirası'ndan altı sıfır atıldı.

(1 Ocak 2005)

Soyadı Kanunu yürürlüğe girdi.

(2 Ocak 1935)

Ahmet Hamdi Akseki vefat etti.

(9 Ocak 1951)

Mîsâk-ı Millî kabul edildi.

(28 Ocak 1920)

Sarıkamış Harekâtı sona erdi.

(15 Ocak 1915)

Thomas edison, elektrik ampülünün patentini aldı

(27 Ocak 1880)

KİTAPLARIN ZAMANSIZ YURDU Sahafı

■ Zeynep KAYSERİ UZUN

“**B**ir cenaze götürüyorlardı. Meraklı bir zat, cenazeyi takip edenlerden birisine sokularak sordu:

- Acaba hastalığı neydi? Neden öldü?

Adamcağız, nemli gözlerini bu meraklı zata çevirerek, kısaca cevap verdi:

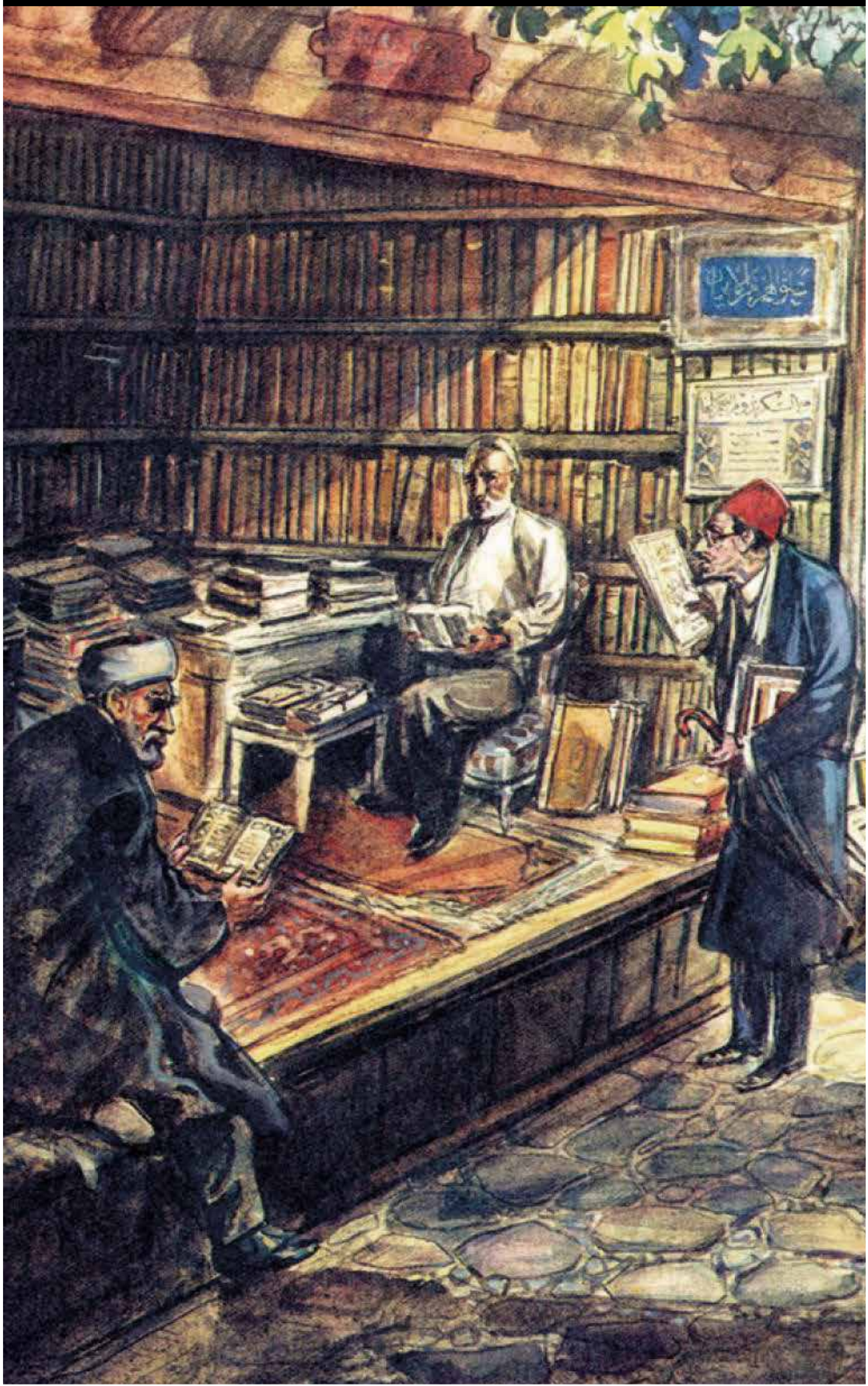
- Doğduğundan öldü...

Evet; mademki doğduk, mutlaka öleceğiz. Ancak, ölmek var olmak var. Kâfırlar ölürler, Müminler ise olurlar. Ahirete ham gitmezler.” (Muzaffer Ozak, *İrşad*, c.3, s. 8)

Olmak ve ölmek arasında bir yerdeyiz. Eski ile yeniden mündemiç bir hayatın ipine sımsıkı tutunuyoruz. Her ölüm yeniden doğuşu, her doğuş yeni bir ölüm

içinde barındırıyor. Her yeni, eskiden izler taşıyor. İhtişamla filizlenen bir ağaç, yeşerdikçe kök salıyor ve kendini kökleriyle büyütüyor. İlkbaharda tomurcuklanan hayat, sonbaharda yerini usulca soğuk bir ölümüne bırakıyor. Ve sonra yeniden aynı döngü. Eylem aynı, aktörler başka. Bir gün kısarak sesini dünyevi telaşenin, kulak kesilsek yeryüzü ayetlerine. Dinlesek vahşi bir küheylan gibi doludizgin koşan hakikatin ritmini. Tüm benliğimizle olan biteni anlarken her şeyin ardındaki kusursuz dengeyin hayretiyle irkilsek. Derin ve sarsıcı. Davetkâr ve ürpertici. Tabiattaki bu ilham verici düzen hayatın tüm alanında kendini gösteriyor. İbn Haldun, toplumsal hayatı ve devletleri aynı döngüyle açıklıyor. Her hâliyle büyüleyici bu düzenin

İyi bir sahaf, Türkçe yeni ve eski harfli kitaplar konusunda bibliyografya bilgisinin yanı sıra içeriksel anlamda da asgari düzeyde bilgi sahibi; öğrenmeye, öğrendiği bilgiyi paylaşmaya açık olmalıdır.



birçok farklı örneği hayatın her alanında mevcut. Bunlardan biri de geçmiş ve geleceğin, nostalji ve güncelin nirengi noktası sahaflık mesleğinde gizli kuşkusuz.

Sahafların benim için özel bir yeri oldu hep. Her seferinde eski bir dostla, kadim bir bilgiyle, saklı bir cevherle karşılaşırçasına heyecan ve sonsuz bir iştihak. Peki neydi sahafları bu denli kıymetli kılan? Geçmişten bugüne nice meraklısına hissettirdiği o cezbedici tadın arkasında deruni bir İslam geleneği olduğunu düşünüyorum. Sahaflar Şeyhi olarak bilinen Muzafer Ozak, sahafılığı sıradan bir ticaret alanı değil, geçmişin bilgisini ve manevi değerlerini geleceğe taşıyan bir köprü olarak tanımlıyor. Ozak, kitapların korunmasını manevi bir sorumluluk olarak görüyor âdeta. İsabetli bir bakış açısı olduğu kanaatindeyim. Sahaflar, yalnızca eski kitapları satmakla kalmıyor aynı zamanda geçmişin bilgeliğini, derinliğini ve tarihini günümüze taşıyarak önemli bir kültür aktarım vazifesi görüyorlar. Nadir kitaplardan, el yazmalarından, eski dergilerden ve belgelerden oluşan bir mirası saklayarak bu eserleri değerini bilen insanlarla buluşturuyorlar. Bu yüzden sahaf dükkanları, geçmişe yolculuk yapılabilen ve tarihî birikimi açığa çıkaran yerler olarak da düşünülebilir.

Sahaflık mesleğinin ilk ortaya çıkışına ve tarihî gelişimine baktığımızda ilmin hakikatten

bir cüz olduğu düsturuyla kâğıda, kitaba ve kaleme hürmet gösteren İslam medeniyetinin insanlığa sunduğu bir miras olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Kaynaklarda kesin bir başlangıç belirtilmemekle beraber, Orta Çağ İslam dünyasında eğitim kurumlarının çoğalması, diğer beyliklerle ve İslam dünyasının önemli kültür merkezleriyle olan ilişkilerin geliştirilmesi ve Moğol istilalarıyla Osmanlı Devleti'ne başlayan ulema sınıfının göçünün, beraberinde kitap akımını da başlatmış olabileceği tahmin ediliyor. Bu dönemde camilerin ve medreselerin yoğunlaştığı bölgelerde kitap ticaretiyle uğraşan esnaf da oluşmaya başlamış olmalıdır.

15. yüzyılda II. Bayezid döneminde kurulan Beyazıt Sahaflar Çarşısı, Osmanlı coğrafyasının her yanından gelen kitapların bulunduğu önemli bir merkez konumundaydı. Burası İslam dünyasının eski kültür merkezleri olan Bağdat, Şam, Halep, Kudüs ve Kahire gibi muhtelif şehirlerden kitap akışı olan, zengin müşteri ağına sahip bir ilim havzası özelliği taşıyordu. Özellikle İran'dan sanat değeri yüksek minyatürlü ve tezhipli yazmalar gelen bu merkez için İstanbul'daki İngiliz sefaretî hekimi Jacques Dallaway, bedestendeki sahaflarda çok güzel ve nadir yazmaların bulunduğunu, İran'daki iç karışıklıklar sırasındaki yapılan yağmalarda değerli yazmaların

gizlice satılmak üzere İstanbul'a gönderildiğini İstanbul hakkında yazdığı eserinde belirtmektedir. (İsmail E. Erünsal, "Sahaf", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 35, s. 510) Burada hattatlar, müstensihler (el yazması çoğaltıcıları), ciltçiler ve kitap bezemecileri gibi meslek grupları, sahaflarla iş birliği yaparak zengin bir kültürel ekosistem oluşturmuşlardır. 18. yüzyıla geldiğindeyse matbaanın yaygınlaşması, sahaflık mesleğini sona erdirmemiş, aksine sahafları eski kitapların, nadir eserlerin ve özel koleksiyonların koruyucusu hâline getirmiştir. 20. yüzyılda ise sahaflar özellikle entelektüeller için bir toplanma merkezi olmuştur. Şairler, edipler ve kitapseverlerin buluşma noktası olan bu yerler, eski kitapların sayfalarında biriken bilgeliğin ve hatıraların gelecek kuşaklara aktarılması sorumluluğunu da üstlenmiştir.

Peki bu kadar kıymetli bir sorumluluğun taşıyıcılarında hangi vasıfların olması bekleniyor? Usta-çırak ilişkisi şeklinde yetişen sahafların çeşitli konularda mahir olması gerekiyor elbette. Her işte olması gerektiği gibi, sahaf ehlinin de öncelikle bu işe gönül vermesi gerekiyor. İyi bir sahaf, Türkçe yeni ve eski harfli kitaplar konusunda bibliyografya bilgisinin yanı sıra içeriksel anlamda da asgari düzeyde bilgi sahibi; öğrenmeye, öğrendiği bilgiyi paylaşmaya açık olmalıdır. Bu

öğrenme şekli daha çok kitabı görerek ve kitapseverlerle karşılıklı bilgi alışverişine dayanan diyalogların kurulmasıyla gerçekleşebilir. Kâğıdından, cildinden, cilt süsünden ve kitapla ilgili ilk bakışta yaptığı yorumlardan el yazması kitap alıp satanların bu konudaki tecrübesini ve işindeki maharetini anlamamız mümkün. Prof. Ahmet Özcan, sahafları müfredatı olmayan mektep olarak tanımlıyor. Bu mektepte usta-çırak ilişkisiyle bir gelişim olabileceği gibi müdavimlerinden öğrenilecek bilgilerin bulunuyor olması da hayli kıymetli. Özcan, bu mecranın bilginin paylaşıldığı bir öğrenme-öğretme diyalektği olduğundan bahsediyor. Ona göre sahafılık, hiyerarşik organizasyonun olmadığı, bilginin demokratik usullere tabi olarak serbest dolaşıma girdiği bir alan. Sahaflar, tüm eğitim merkezlerine lojistik destek sağlayabilecek isimsiz bir okul gibi âdetâ. Fakat bu okul, eğitim-öğretim ve kültürle ilgili devlet ve özel kuruluşların sınırlı kurumsallığı ve anlayışı çerçevesinde işletilemez, yönetilemez bir konuma sahip. Bu hâliyle kurumsal okullardan farklılaşıyor. Okul standart demektir ve standardizasyon sahafılığın ölümü olur. Ayrıca her yiğidin yoğurt yiyişinin farklı olması gibi her sahafın kitaba bakışı da farklıdır. Dolayısıyla Özcan, sahafılığın sanatçı kimliğiyle kesişen yanları bulunduğuna dikkat çekiyor.



Sahaflar, yalnızca eski kitapları satmakla kalmıyor aynı zamanda geçmişin bilgeliğini, derinliğini ve tarihini günümüze taşıyarak önemli bir kültür aktarım vazifesi görüyorlar.

Meşhur sahaf İbrahim Manav sahafılıkta, kitabı erbabına satma adabının önemli olduğuna, alışverişte kâr amacı güdülmediğine, eski Ahi Teşkilatındaki terbiyenin sahafılık mesleğinde de bulunduğuna işaret ediyor. Kendisi siftah eden bir sahafın komşularının da siftah etmesi için gelen müşteriyi onlara yönlendirme geleneği bulunduğunu söyleyerek bazı sahafların müşterisinin bir kitaba ilgisi olduğunu fark ettiğinde fiyatı yükselttiklerini de ifade ediyor. Hatta bu yüzden sahaflar arasında “es-sahaf bî-insaf” sözü, yerleşmiş bir deyim olarak kullanılıyor.

Uzun lafın kisası sahafılık, yitirilmemesi gereken ata yadigârı bir meslek. Rüzgârlara karşı asırlık bir başkaldırı ve geleceğe uzanan kanatlı bir hafıza. Raflardaki bir kitaba dokunduğunuzda, yıllar boyunca elden ele dolaşmış hikâyeye de dokunmuş olursunuz. Bu açıdan insanların geliştirdiği uzun bir bağa, zamana yayılmış bir dayanışma zincirine de benzetebiliriz. Günümüzde de bu gelenek, türlü hikâyeleri içinde biriktirmiş bir hazine sandığı gibi, İstanbul'un eski sokaklarında varlığını sürdürüyor. Zaman zaman yolunuzun düşmesini beklemeden uğrayıp sayfalar arasında kaybolmanızı öneririm. Buralarda altı çizilen cümlelerden kendinize anlamlı paylar çıkarabilir, dünü ve bugünü aynı anda deneyimlediğiniz eşsiz dakikalar geçirebilirsiniz.

ZEYNEP BİNT KEMAL

Memlûkler Dönemi'nin Meşhur Hadis Âlimi

■ **Meryem DALĞIÇ**

DİB Türk İslam Sanatları Daire Başkanı

Yüce Allah'ın mümin kadın ve erkeğe ilk emridir "oku" hitabı. Kuşkusuz bu emir gereği asr-ı saadetten itibaren Müslümanlar, dinin iki temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim ve sünnetin yanı sıra diğer ilimleri de öğrenmek üzere üstün bir gayret sarf etmişlerdir. Sevgili Peygamberimiz'in örnek yaşantısını gelecek nesillere aktarmak adına hadis ilmine ayrı bir önem verilmiştir. Öyle ki bir hadis-i şerifi öğrenmek, ravisi hakkında bilgi edinmek için "rihle" adı verilen başka diyarlara uzun yolculuklar yapılmıştır. Elbette bu gayretin neticesinde ilim meclisleri daima canlı kalmış, kadın erkek nice hadis âlimi yetişmiştir. Asr-ı saadet döneminde en çok hadis rivayet eden (muksirun) Hz. Aişe annemizin tedrisinden yeğeni Aişe bint Talha, kendisinden "ilim denizi" olarak bahsedilen Amre bint Abdurrahman başta olmak üzere birçok kadın âlim geçmiştir. Yine Ümmü'd-

Derda, hadis ve fıkıhta önemli bir kadın sahabe olup derslerine iştirak edenler arasında Emevi halifesi Abdülmelik b. Mervan da bulunmaktadır. İslam coğrafyasında neşet eden ilim meclislerinin en önemli zincir halkalarından biri de Memlûkler Dönemi'nde yaşayan hadis âlimi Zeynep

bint Kemal'dir. (Ayşe Esra Şahyar, vd. *İlimde Müslüman Kadın*, Ensar Yayınları, 2021, 16-18)

14. yüzyılda Şam'ın tamamen Memlûk hâkimiyetine geçmesi, Moğol tehdidinin ortadan kalkması ve Haçlılara karşı zaferler elde edilmesi bu bölgenin idari merkez olarak güçlenmesini sağlamıştır. Nihayetinde güvenlik ve ekonomik istikrarla beraber medrese, daru'l hadis ve diğer eğitim kurumları da faaliyete geçmiştir. Haçlıların zulmünden kaçan Nablus'taki âlimlerin buraya yerleşmesiyle Şam'ın Selahiye bölgesi ilim merkezine dönüşmüştür. Zeynep bint Kemal de bu medreselerde yetişmiş kadın-erkek birçok öğrenciye hocalık yapmıştır.

Selahiye'de yaşayan, "Makdisiyye" (Kudüs'te doğan) künyesi ile anılan Zeynep bint Kemal'in soyu 12. yüzyılda Şam ve civarına göç eden Filistin göçmenlerine dayanır. Hayatı hakkında kaynaklarda detaylı bilginin

Güvenilir bir ravi olarak 94 yaşında vefat eden Zeynep bint Kemal'in son nefesine kadar ilim yolundaki gayreti, kadın-erkek tüm Müslümanlara güzel bir örneklik teşkil etmiştir.

olmadığı Zeynep'in eğitimi çok erken yaşlarda başlar. Babası bir hadis âlimi olmasa da kızı Zeynep'i konuşmaya başladığı andan itibaren muhaddislerle tanıştırır, hadis meclislerine dâhil eder. Ziyaiye Medresesinde ders veren amcası Ahmed el-Makdisî ilk hocalarından biridir. O henüz küçük bir çocukken Şafii mezhebine mensup meşhur fakih ve muhaddis âlimi Abdu'l-Halik en-Niştirî'den hadis rivayet etme icazeti alır. Müthiş bir zekâyâ sahip, hafızası oldukça güçlü olan Zeynep üç yaşından on iki yaşına kadar ilim meclislerine katılır, farklı hocalardan dersler alır. Bu dersler usulüne uygun şekilde kaydedilir ve hocaları, Zeynep'e öğrendiği hadisleri nakletme izni (icazeti) verirler. Bağdat'ta yaşayan meşhur iki hadis âlimi Aciba el-Bağariyye ve İbn Seyyidî de Zeynep'e icazet veren muhaddislerdir.

Hadis meclislerinde ünü hızla yayılan Zeynep'e, altı yaşına geldiğinde Halep, Harran, Kahire ve Şam bölgelerinde yaşayan âlimler hadis nakledebileceğine dair izin verdiklerini gösteren sertifikalar gönderirler. Öğrencisi Zehebî, onun Hanbeli âlimi İbrahim b. Hayr'dan on hadis kitabını rivayet etme icazeti aldığını belirtir. İbn Hacer el Askalânî de Zeynep'in bir deve yükü icazete sahip olduğunu ifade eder. Kuşkusuz Zeynep bint Kemal'e icazet veren hocaların

hepsi de hadis rivayetinde uzman, ilmî başarılarıyla toplum nezdinde temayüz etmiş kimselerdir.

Zeynep bint Kemal, aldığı sağlam eğitimin yanı sıra takvalı, güzel ahlak sahibi, hadis ilminde güvenilir bir ravi olarak öncelikle kendi evinde, camilerde ve medreselerde dersler vermeye başlar. Şöhreti, çok miktarda hadis rivayet ettiği için gün geçtikçe artar. İslam coğrafyasında birçok öğrenci onun derslerine katılmak için şehre akın eder. Derslerine kalabalık gruplar hâlinde kadın-erkek dört yüz kişi katılır. Ünlü âlimlerden Taceddin es-Subki, Ahmed ez-Zehebî, Halil b. Aybek es-Safedî onun öğrencilerindendir. Meşhur seyyah İbn Batuta da Zeynep'i, ilimde "bir dünya seyyahı" olarak isimlendirir ve Şam'a gittiğinde derslerine iştirak eder, ondan icazet alır. Öğrencilerinin isim listesi Zeynep'in saygın bir muhaddis olduğunun göstergesidir. Biyografi yazarları da ondan övgüyle bahsederek güvenilir bir âlim olduğunu belirtirler.

Zeynep bint Kemal, ilmî bir otorite olarak hadis meclislerinde otumlara başkanlık görevi yapar. Muzaferriye Camii'nde yüzü aşkın öğrencinin

katıldığı bir mecliste on erkek muhaddis ile birlikte yapılan toplantının başkanlık görevi kendisine verilir. Hiç evlenmeyen ve ömrünü ilme adayan, nice öğrenciler yetiştiren Zeynep bint Kemal'e ilmî başarısından dolayı "Müsnidâtu's-Şam" (güvenilir sened ile hadis rivayet eden kimse) unvanı verilir.

Güvenilir bir ravi olarak 94 yaşında vefat eden Zeynep bint Kemal'in uzun ve bereketli bir ömür sürmesi ve nice öğrenciler yetiştirmesi, gelecek nesillere dinî bilginin aktarılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda onun son nefesine kadar ilim yolundaki gayreti, kadın-erkek tüm Müslümanlara güzel bir örneklik teşkil etmiştir. (Asma Sayaed, çev: Orhan Yılmaz, "Kadın ve Hadis Rivayeti Memlûkler Dönemi Şam Bölgesinden İki Örnek", Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (2015/7), 159-170)



FİTOTERAPİ Nedir?

■ Dr. Ahmet ÇELİK

Fitoterapi, latince python (bitki) ve therapia (tedavi) kelimelerinden oluşur. Tıbbi olduğu bilimsel olarak kabul edilen bitkilerin, organlarından veya bunların içerdiği etkin maddelerin kullanımı ile hazırlanmış olan ilaçlara *fitoterapötikler* ve bu ilaçlarla gerçekleştirilen tedaviye de fitoterapi adı verilir. Fitoterapiye kabaca bitkisel tedavi ya da bitkilerle yapılan tedavi de denebilir.

Fitoterapi ilk defa Fransız doktor Henri Leclerc (1870-1953) tarafından *La Presse Médicale* adlı dergide kullanılmış olup günümüzde de bitkisel ilaçların kullanıldığı bilimsel esaslı tedavi şeklini ifade eden uluslararası bir terimdir. Bugün elimizde olan kanıtlar; tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin, Şamanizm inanisından köklü kültürle kadar (Mezopotamya, Mısır, Çin ve Hindistan) uzanan bir süreçte kullanıldığını göstermektedir.

Bitkilerin ilaç olarak kullanılmaları öncelikle, doğal

olarak yetişen bitkilerden yararlanma şeklinde başlamıştır. Bitkilerin tedaviye girişleri ilk olarak deneme yanılma yöntemiyle elde edilen bilgiler sonucunda gerçekleşmiş olup bu devreye “ampirik devre” denmektedir. Halk tababetinin bitkilerle ilgili olan bu kısmını oluşturan “etnobotanik” bu şekilde oluşmuştur.

Günümüzde 7000’den fazla madde ilaç olarak kullanılmaktadır. Bunlardan 400’ü bitki kökenlidir. 400 bitkisel ilaçtan 120 tanesi etnobotanik araştırmalar sonucu belirlenmiştir. Günümüzde halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin bazı kısımları doğrudan yeme şeklinde, infüzyon (demleme), dekoksion (kaynatma), maserasyon gibi su ile hazırlama yöntemleri ile ya da yakılarak tütsü şeklinde dumanı solunarak kullanılmaktadır. Bunlar özellikle kırsal bölgelerde yaşayan kişilerin atadan gelen bilgilerle, kendilerinin tespit edebilecekleri rahatsızlıklara

karşı kullandıkları genellikle bitkilerden hazırlanan çay, lapa, macun gibi basit ilaç şekilleridir. En sık kullanılanı ise genellikle yaprak ve çiçeklerin kullanıldığı infüzyon ya da kök ve kabukların kullanıldığı dekoksion şeklinde hazırlanıp tüketilen bitki çaylarıdır. Bu terimleri açıklayacak olursak; infüzyon (demleme); yaprak ve çiçeklerden hazırlanan sulu çözeltidir. Hesaplanan miktarda drog (tıbbi bitkilerin veya bitki parçalarının işlenmemiş veya minimum düzeyde işlenmiş hâli) üzerine kaynamış su konur ve 5-10 dakika bekletildikten sonra süzülür. Genellikle % 2 oranında hazırlanır. Dekoksion (kaynatma) ise genellikle kök, kabuk, sürgün ve meyvelerden hazırlanan sulu çözeltidir. Önceden ufalanan drog, hesaplanan miktarda soğuk suya konur, 5-10 dakika kaynatılır, ardından süzülür.

Etnobotanik yani halk tababetindeki bu kullanım şekillerinin haricinde tıbbi bitkilerden çok farklı şekillerde faydalanma yolları vardır. Bunlar; çay hazırlamak (ıhlamur, adaçayı vs.), ilaç etken madde eldesi (vinblastin), ilaç yardımcı maddesi eldesi, yarı sentetik farklı ilaç ham maddesi eldesi (kodein), sentetik ilaçlara model oluşturmak, doğrudan bitki ekstresinin preparat hâlinde kullanılması şeklinde sıralanabilir.

Bitkisel ilaçların son otuz yıl içerisinde hızla önem

kazanmasında; modern tıbbın özellikle kronik hastalıklarda zaman zaman başarısız olması, hastalık yükünün bireysel ve toplumsal bazda sürekli artmasına rağmen kullanılan sentetik ilaç sayısının azalmayıp bilakis artması ve sentetik ilaçların oluşturmuş olduğu yan etkiler önemli bir yer tutmaktadır.

Bitkilerin ilaç olarak düşünülmesinin nedenleri arasında; doğallığı, daha az yan ve olumsuz etkiler taşıması, organizmada daha uzun süreli kalıcı etkiler oluşturması, birçok etkinin bir arada olması, organizma fizyolojisi ile daha kolay uyum sağlaması, bitkisel ilaçların etkinliği kanıtlanmış farklı doğal kimyasal yapıları bir arada taşıması ve doğrudan tedavi edici değer taşıması sayılabilir.

Binlerce yıldır bitkileri ampirik yani deneme yanılma yoluyla elde ettiği bilgilerle kullanan insanlık, özellikle kimya ve farmakoloji gibi bilim dallarının doğup analitik yöntemlerin süratle gelişmesinden sonra bu ampirik bilgileri bilimlerin ortak yöntemleriyle irdeleyerek yanlışları doğrulardan ayıklamaya, öte yandan bitkilerin tedaviden sorumlu etkili madde ve bileşiklerini araştırıp bulmaya ve bu maddeler üzerinden standardizasyon sağlamaya çalışmıştır.

Bitkisel tedavide kullanılacak olan bitkiler, bitkisel ilaca dönüşüncüye kadar geçen süreçte birtakım aşamalardan

geçer. Öncelikle kullanılacak olan bitkinin tıbbi bitki olması gerekir. Bu morfolojik ve biyokimyasal analiz sonuçlarına göre belirlenir. Tıbbi bitkilerin ilaç yapımında kullanılacak olan kısımlarına bitkisel drog denir. Bitkisel droglar; bütün, parçalanmış veya kesilmiş bitkiler, bitki kısımları, algler, mantarlar veya likenlerin işlenmemiş ham hâllerinden oluşur. Genellikle kurudurlar. Bitkisel droglar standardize edildikten sonra kullanılır.

Bitkisel ilaçların etkinliği ve güvenilirliği, bitkisel drog veya drog preparatlarının elde edildiği tıbbi bitkilerin uzun yıllardan beri geleneksel kullanımına bağlıdır. Bu kapsama giren tıbbi bitkilerden hazırlanan bitkisel droglar geleneksel drog olarak bilinmektedir.

Bitkisel droglardan, ham maddeye uygun yöntemlerle bitkisel drog preparatı denilen bitkisel ilaç ham maddeleri

elde edilir. Daha sonra bunlar son ürüne dönüştürülerek tıbbi bitkisel ürünler olarak insanların kullanımına sunulur. Tıbbi bitki, bitkisel drog (bitkisel ilaç ham maddesi), bitkisel preparatlar, tıbbi bitkisel ürünler zinciri, bitkisel tedavinin temelini oluşturur.

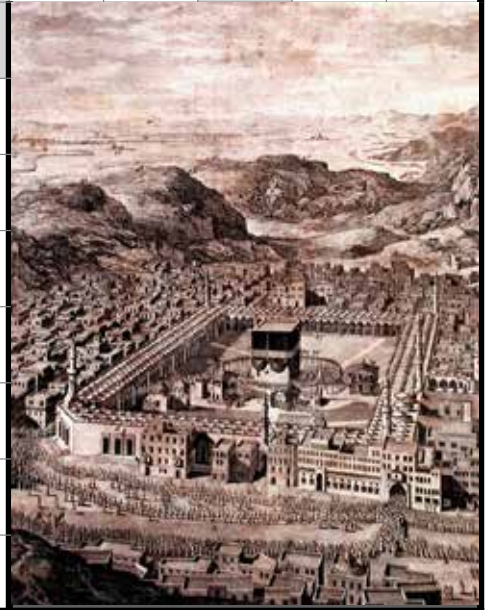
Ülkemizde ve dünyada bitkisel ilaç ve gıda takviyesi formatında bitkisel ürün sayısının ve çeşitliliğinin çoğalması, bu ürünleri üreten firmaların her geçen gün sayısının artması, sentetik ilaç üreten ilaç firmalarının da fitoterapötik ürünler üretmeye yönelmeleri, fitoterapinin gelişimi ve geleceği açısından güzel günler vadetmektedir.



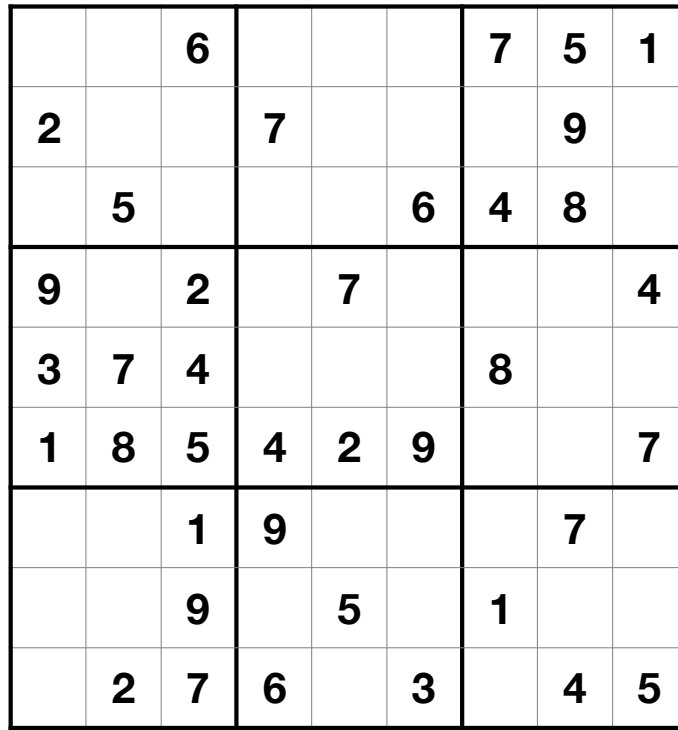
BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

11 Ocak 630'da kazanılan kesin zafer	Karşıklık	Anlam, mana	Seslenme edatı	3,14 sabit sayısı	Dileme	Sayı işareti
Bir süre adı	Efendimiz (s.a.s.) için yazılan şiir		Görünür	Yükleme	Sahil toprağı	
Kıra getiren mülk						
İki ağzı keskin, uzun bıçak			Korkup sıçramak		Muğla'nın bir ilçesi	
					İnce davranan	
					Eski dilde ayak	
					Lütuf	
Metal bilimi	Ayırıcı, ayıran	İç hastalıklar birimi	Tutsaklık	Olumsuz bir ön ek		Cefa
Mabet						Buhûrizâde Mustafa Efendi
Esas, asıl						
		İsyankâr			Kabul eden	
					Besleme, bakma	
Geçmiş zaman bildirir		Himaye eden				Gezinti teknesi
		Ön söz				
				Tanrıtanı-maz		Ayakta duran
Bir çalgı	Bir bağlaç			Eski dilde su	Türkiye Kömür İşletmesi kısaltması	
	Tükenmek					Dargın
Beddua	Kamer		Giysi	Umut, beklenti		
	Nefer					
Bir kemirgen	Ölüm			Müzikte durak		Kuzu sesi
	Bilgili					
			Denk	Terbiyeli, nazik hâl		
Yonga	Evcil hayvanların ön ayağı	Doğum yaptıran kişi				
		Mutlu, şen				
İranlı olan						
Gözde bir tabaka	Rusyalı	Kalın duvar		Türk hakanlarına verilen bir ünvan		
			Bir ünlem			
			Bir nota			
İstanbul'un adlarından biri	Şu anda, şu anda olan					

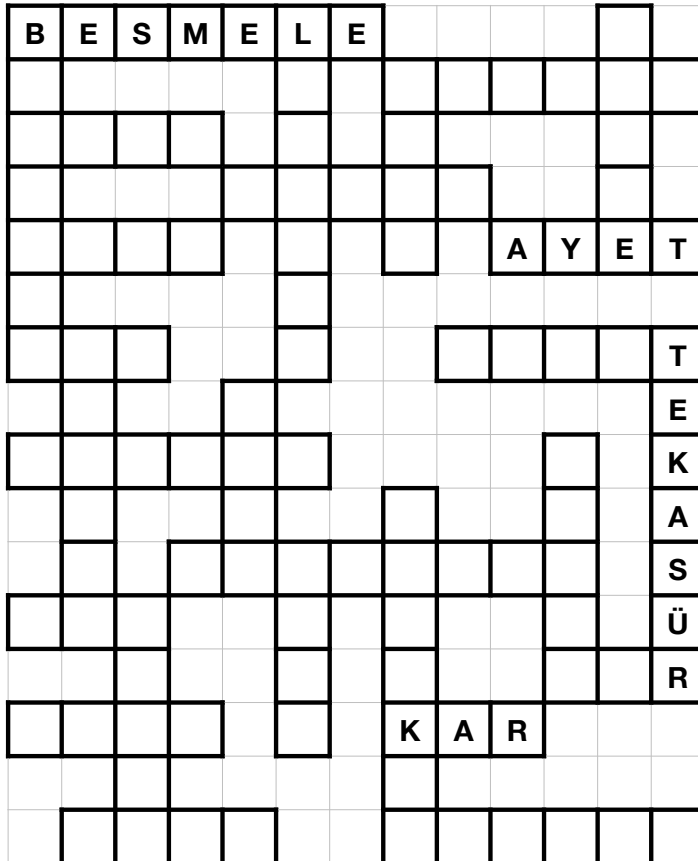


Bulmacanın çözümünü dergi.diyamet.gov.tr adresinde yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.



Sudoku

KELİME OYUNU



AHİRET

ALAK

ATI

AYET

BEREKET

BESMELE

BEYAZ

BİRİKİM

EHIL

EMANET

ENAM

ERİK

EZAN

FATİHA

İLETİŞİM

İMKAN

KABE

KAR

LALEZAR

MAKi

MASIVA

MEKKE

NAR

RÜYA

SURET

TEKASÜR

TEL

UZMAN

İnsanoğlunun dünyaya gözlerini açtığı anda karşılaştığı ilk sosyal yapı ailedir. Aile kurumundan mahrum olan çocuklar toplumun uhdesine tevdi edilen birer emanettir. Zira tüm devlet sistemleri için aile, toplumun temel yapı taşıdır. Gelecek nesiller sevgi ve saygının egemen olduğu aile ortamında, ebeveynler eliyle şekillenecektir. Bu nedenle ailenin sevgi ve saygı temelinde kurulması toplumların genel prensipleri arasındadır. Sağlıksız temeller üzerine inşa edilen evlilik, yuva sıcaklığına sahip olamaz. Böylesi ailelerde yetişen nesiller de olası tehditlere açık hâle gelir.

Aile kurumunu her türlü tehlikeden korumayı hem dinî hem de toplumsal bir vazife olarak gören Diyanet İşleri Başkanlığı da neşrettiği eserler aracılığıyla bu sorumluluğunu yerine getirir. Editörlüğünü Prof. Dr. H. Yusuf Acuner ile Öğr. Gör. Süleyman Kandemir'in üstlendiği *Aile Medeniyetimiz* kitabı ailenin korunması ve aile hukuku açısından yüzümüzü Batı'ya değil kendi özümüze, öz değerlerimize çevirmenin gerekliliğine vurgu yapar.

Kitap üç ana bölümden müteşekkildir. İlk bölümde aile müessesesinin ve ailenin korunmasının hukuki durumu ele alınır. Türk hukuku ve mer'î hukuk açısından aile kurumu, İslamiyet öncesi ve sonrası dönemde aile, dünyada ve Türkiye'de aile ve kadına ilişkin düzenlemeler bu bölümün başlıkları arasında yer alır. Yine bu bölümde ailenin korunmasına yönelik çözüm önerileri de sunularak sadece problemlerin tespiti ve hukuki düzenlemelerle yetinilmemiş, çözüm merkezli bir yaklaşım sergilenmiştir.

İkinci bölüm başlığı "Sosyolojik Açıdan Aile"dir. Ailenin sosyolojik tanımı, toplumsal faydaları bu bölüm altında incelenir. Aile kurumunun toplumsal hayattaki dönüşümüne mercek tutularak bilhassa bu değişimin çocuklar üzerindeki etkisi irdelenir.

Kitabın son bölümünde ise "Psikolojik Açıdan Aile" yer alır. Psikolojik disiplinler aile özelinde farklı teorik yaklaşımlar geliştirerek birtakım çıkarımlarda bulunur. Bunlardan birkaçı "Yapısal-Fonksiyonel Yaklaşım", "Sembolik Etkileşimsel Yaklaşım" ve "Gelişimsel Yaklaşım"dır. Her yaklaşım ayrı başlıkta incelenir. Yine aile konusunda geliştirilen kuramsal yaklaşımlara da bu bölümde değinilir. "Sağlıklı Ailenin İşlevsel Özellikleri" bu bölümün çarpıcı alt başlıklarından biridir. Kitap daha ilk bölümden sürdürdüğü çözüm merkezli yaklaşımı bu bölümde de sergiler. "Ailenin Yaşam Döngüsü" başlığı bünyesinde, çocuksuz evli çiftler, küçük çocuklu aileler, ergen çocuklara sahip aileler, ebeveynlik sonrası ve yaşlı çiftler ele alınır. "Bireysel Dengeden Aile Dengesine Bakış" alt başlığında ise aile içinde dengelerin nasıl kurulduğuna, dengenin bozulması durumunda aile üyelerinin ne gibi sorunlarla karşılaşacağına değinilerek çatışmalarla baş edebilmek için tavsiyeler sıralanır.



AİLE MEDENİYETİMİZ

Süreyya MERİÇ

DIYANET RADYO

X f @ YouTube | diyanetradyo

BİZİM AİLE RADYO TİYATROSU

HAFTA İÇİ HER GÜN
20.00

güvenle
dinleyin

İSTANBUL 98.0

88 90 92 96 100 102 104 106 108



ANKARA 94.6

İZMİR 98.8

TÜM FREKANSLAR
diyanetradyo.com/frekanslar



yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452



9 772147 145203